

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu KANDEMİR

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Bilim Dalı

Ağustos, 2020

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu KANDEMİR
(Y1712220016)

Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ebru CEYLAN

Ağustos, 2020

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (08/09/2020)

Burcu KANDEMİR

ÖNSÖZ

Tez danışmanım olmayı kabul ederek beni onurlandıran, araştırma konumun seçiminde kılavuzum olan, her zaman öğrencilerinin tebessümle ve övgüyle kendisinden söz ettiği ve tez çalışmam süresince değerli bilgi birikimi ve tecrübesi ile bana rehber olan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ebru CEYLAN'a en kalbi teşekkürlerimi ve minnetimi sunarım.

Çalışmam esnasında elindeki bütün kaynakları benimle paylaşan, her soruma istekle ve tecrübesiyle cevap veren, varlığıyla beni mutlu eden sevgili meslektaşım Av. Ayşe ACAR UMUT'a teşekkürlerimi sunarım.

Lisansüstü eğitime beni teşvik eden ve bu yolda desteğini benden asla esirgemeyen arkadaşım ve meslektaşım Şeyda ŞANLI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Eğitimime devam etme isteğimi anlayıp, yüksek lisans yapmayı başarabilmem için maddi manevi tüm desteğini ve en ihtiyacım olan şey olan “zaman”ı bana sunan, hukuk kitaplarına olan sevgisi sayesinde elimin altında pek çok kaynak olmasını sağlayan eşim, hayat arkadaşım ve meslektaşım Av. Mehmet KANDEMİR'e, varlıklarıyla bana yaşama ve kendimi geliştirme şevki veren çocuklarım Asmin ve Rüya KANDEMİR'e teşekkürlerimi sunarım.

Desteğini her zaman sırtımda hissettiğim annem İlknur YALÇINKAYA'ya, bana olan güvenini kalbimde taşıdığım, her şeyi başarabileceğime olan inancını söyleyen sesi hep kulaklarımda olan merhum babam Ali Adnan YALÇINKAYA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim tecrübesiyle her daim bana destek olan ablam Elif İLKYZAZ'a ve ağabeyim Semih İLKYZAZ'a, moral, motivasyon ve teknoloji desteği için kardeşlerim Ebru ve Birkan YAMAN'a minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Ağustos, 2020

Burcu KANDEMİR

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

ÖZET

Taksitle satış sözleşmesi, satıcı veya sağlayıcının bir malın teslimini yahut hizmetin ifasını, tüketicinin ise bu malın veya hizmetin satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendiği sözleşmedir. Taksitle satış sözleşmeleri, tüketicilerin satın almayı istedikleri fakat gelir düzeyleri peşin olarak almaya elverişli olmadığı için edinemedikleri mal ve hizmetlere arzu ettikleri anda kavuşmalarını sağladığı için günümüz piyasasında oldukça yaygın olarak tercih edilmektedir. Diğer tüketici işlemlerinde olduğu gibi, taksitle satış sözleşmelerinde de zayıf tarafı teşkil eden tüketiciyi korumak için kanun koyucu tarafından yasal düzenlemeler yapılmıştır. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda kısıtlı da olsa taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümler mevcutken, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile taksitle satışlara ilişkin alıcı-tüketiciyi koruma altına alan çok daha ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.

Taksitle satış sözleşmesi, satıcının satış konusunu tüketiciye teslim etme veya sözleşme konusu hizmeti ifa etme, tüketicinin ise satış bedelini kısım kısım ödeme borcu altına girdiği tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme türüdür. Öğretideki baskın görüşe göre veresiye satışın bir türüdür.

Hem 6502 sayılı kanun hem de 6098 sayılı kanun taksitle satış sözleşmelerinin geçerliliğini yazılı şekilde yapılması koşuluna bağlamıştır. Böylece tüketiciler taksitle satış sözleşmesi ile borç altına girmeden önce düşünme fırsatı bularak daha sağlıklı karar alabileceklerdir.

Tüketici, yedi gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin veya cezai şart ödeme borcu altına girmeksizin taksitle satış sözleşmesinden cayma hakkına sahiptir. Bu süre sözleşme ile uzatılabilir ancak kısaltılamaz.

Taksitle satış sözleşmelerinde, tüketicinin hem bir taksiti, bir taksitin katları olacak şekilde birkaç taksiti veya kalan satış bedelinin tamamını vadesi gelmeden erken ödeme hakkı mevcuttur. Satıcı veya sağlayıcı erken ödemeyi kabul etmek ve gerekli indirimleri yapmak zorundadır.

TKHK hükümlerine göre, tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcı tüm satış bedelini talep edebilir ancak satıcının bu hakkını kullanabilmesi tüketicinin korunması amacı ile kanun tarafından bazı koşullara bağlanmıştır. TBK'ya göre, alıcının sözleşmede kararlaştırılan peşinatı veya taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının peşinatın veya ödenmeyen taksitlerin ödenmesini talep etme ve sözleşmeden dönme seçimlik hakları mevcuttur.

Tez çalışmamızın konusu: hem 6502 sayılı kanun hem de 6098 sayılı kanun kapsamında taksitle satış sözleşmesine ilişkin tüketiciyi koruyucu hükümlerin tespiti ve incelenmesidir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından çalışmanın başında tüketici ve tüketicinin korunması kavramları üzerinde durulmuş, taksitle satış sözleşmelerinin tarihçesine de değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Taksitle Satış Sözleşmesi, Taksitle Satış, Tüketicinin Korunması, Tüketici.

THE PROTECTION OF CONSUMER BY INSTALLMENT SALE CONTRACTS

ABSTRACT

Installment sale contract is an agreement that seller undertakes to deliver the goods to consumer or to perform the service, consumer undertakes to pay the sale price in parts. Installments sale contracts have become to be preferred commonly at today's market because of consumers can have goods and services which they desire at the moment they want to thanks to installment sale contracts. Consumers are the weak side of installment sale contract. Therefore legislative made legal regulations to protect consumers. Consumer Protection Law numbered 4077 and Turkish Code of Obligation numbered 818 used to have limited numbers of regulations related installment sale contracts but detailed regulations which putting consumers under protection were regulated by Consumer Protection Law numbered 6502 and Turkish Code of Obligation numbered 6098.

Installment sale contract is a synallagmatic consumer agreement. In opinion of doctrine, installment sale contract is a kind of sale on credit.

Both by Consumer Protection Law numbered 6502 and Turkish Code of Obligation numbered 6098 regulated the requirement of written form for validation of installment sale contracts. Thus consumers will have a chance to think before incurring a debt by installment sale contract.

The consumer has the right to withdraw from the sales contract by installment within seven days without any justification or penalty payment obligation. This period can be extended by contract but cannot be shortened.constract.

In installment sale contracts, the consumer has the right to pay an installment, a few installments in multiples of an installment, or the entire remaining sales price early before the due. The seller or provider must accept the early payment and make the necessary discounts.

To Consumer Protection Law, if the consumer becomes overdue to pay installments, the seller has the right to demand all sale price. However these rights of the seller conditioned by law for protecting consumers. To Turkish Code Of Obligation, if the buyer becomes overdue to pay down payment or installments, the seller has selections to demand down payment and rescission of a contract.

The subject of our work is both to determine and examine consumer protective regulations regarding the installment sales contracts within both Consumer Protection Law numbered 6502 and Turkish Code of Obligation numbered 6098. In order to better understand the subject of our work, the concepts of consumer and consumer protection were emphasized at the beginning of study and the history of installment sale contracts was also mentioned.

Key Words: Installment Sale Contract, Installment Sales, Consumer Protection, Consumer.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	v
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	xi
İÇİNDEKİLER	xiii
KISALTMALAR	xxi
I. GİRİŞ	1
II. TÜKETİCİ KAVRAMI VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI SORUNU, TÜRK HUKUKUNDA TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİ DÜZENLEYEN HÜKÜMLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER	5
A. Tüketici Kavramı	5
1. Genel Olarak	5
2. Tanımı	6
3. Unsurları	6
a. Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etme.....	6
b. Karma amaçla hareket etme	9
c. Gerçek veya tüzel kişi olma.....	10
i. Genel olarak	10
ii. Gerçek kişiler.....	10
iii. Tüzel kişiler	11
B. Tüketicinin Korunması Sorunu	12
1. Tüketicinin Korunmasında Tarihsel Gelişim.....	12

2. Tüketicinin Korunmasını Gerektiren Sebepler	15
a. Genel olarak.....	15
b. Teknolojik gelişmeler	15
c. Tüketmenin araç olmaktan çıkıp amaç haline gelmesi.....	15
d. Reklam ve promosyon alanındaki gelişmeler.....	16
e. Tekelleşmenin artması	17
f. Tüketiciler ile satıcılar arasındaki güç dengesizliği.....	17
C. Türk Hukukunda Tüketicinin Korunması ve Taksitli Satış Sözleşmelerini Düzenleyen Hükümler.....	17
1. Türk Hukukunda Tüketicinin Korunmasının Tarihsel Gelişimi	17
2. Tüketicinin Korunmasında Uygulanan Sistemler ve Türk Hukukunda Durum.....	19
3. Taksitli Satış Sözleşmesini Düzenleyen Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümleri ve Temel İlkeler.....	21
a. Taksitle satış sözleşmelerini düzenleyen tüketicinin korunması hakkında kanun hükümleri.....	21
b. Tüketicin korunması hakkında kanun'a egemen olan ilkeler	22
i. Genel olarak	22
ii. Tüketicinin bilgilendirilmesi ilkesi.....	23
iii. Sözleşme şartlarının tüketici aleyhine değiştirilememesi ilkesi	23
iv. Tüketiciden ek bedel talep etme yasağı.....	24
v. İşlemlerin yazılılığı ve buna ilişkin ispat yükünün düzenleyene ait olması	25
vi. Tüketici işlemlerinde sadece nama yazılı kıymetli evrak düzenlenebilmesi	25
vii. Tüketici işlemlerinde kişisel teminatlarla ilgili ilke	26
viii. Tüketici aleyhine bileşik faiz yasağı.....	27
ix. Katılım bankalarını kapsama ilkesi	27

4. Taksitli Satış Sözleşmesini Düzenleyen Türk Borçlar Kanunu Hükümleri. 28

III. TASİTLE SATIŞ SÖZLEŞMELERİNİN TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, ÖZELLİKLERİ VE UNSURLARI 29

A. Taksitle Satış Sözleşmesinin Tanımı 29

B. Taksitle Satış Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği..... 31

C. Tüketici Sözleşmesi Olarak Taksitle Satış Sözleşmelerinin Özellikleri..... 32

1. Genel Olarak 32

2. Sözleşmenin Taraflarından Birinin Tüketici Olması 33

3. Tüketicie Bedel Karşılığı Bir Mal veya Hizmet Sunulması 34

4. Sözleşmenin Çeşidinin ve Niteliğinin Önem Taşımaması..... 34

5. Tüketicinin Mal veya Hizmeti Özel Amaçlarla Edinmesi..... 34

D. Genel Hükümlere Göre Taksitle Satış Sözleşmelerinin Özellikleri 35

1. Rızai Sözleşme Olması 35

2. Tam ki Tarafa Borç Yüklemesi..... 35

3. Mülkiyeti Devir Borcu Doğurması 36

E. Taksitle Satış Sözleşmesinin Unsurları 37

1. Sözleşmenin Konusunu Belirli Mal veya Hakların Oluşturması..... 37

a. Taşınır mal veya haklar 38

b. Taşınmaz mallarda durum 40

2. Tüketici Taksitleri Ödemeden Önce Satıcı-Sağlayıcının Mal veya Hakkı
Tüketicie Teslim Etmesi 41

3. Satış Bedelinin Birden Fazla Vade ile Satıcı-Sağlayıcıya Kısım Kısım
Ödenmesinin Kararlaştırılması..... 44

4. Tarafların Anlaşması..... 47

IV. TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN UYGULAMA ALANI VE BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI 51

A. Taksitli Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Uygulama Alanı 51

1. Genel Olarak	51
2. Taksitli Satış Sözleşmelerinin Maddi Uygulama Alanı	53
a. Genel olarak.....	53
b. TKHK bakımından uygulama alanı.....	54
c. TBK hükümlerinin emredici niteliği	54
d. Kanuna karşı hile kavramı ve buna ilişkin düzenleme	56
e. Finanse edilmiş taksitle satış sözleşmelerinde uygulama alanı	58
f. Kredi kartı ile yapılan satışlarda uygulama alanı	61
3. Taksitli Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Zaman Bakımından Uygulama Alanı	63
4. TKHK ve TBK'nın Taksitli Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Kişi Bakımından Uygulama Alanı	64
B. Taksitle Satış Sözleşmesinin Benzer Sözleşmelerle Karşılaştırılması	66
1. Taksitli İşlemler	66
2. Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi	67
3. Ard Arda Teslimli Satış Sözleşmesi	69
4. Finansal Kiralama Sözleşmesi	70
5. Kapıdan Satış Sözleşmesi	72
V. TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMELERİNİN ŞEKLİ, KURULMASI HÜKÜMLERİ VE SONA ERMESİ.....	75
A. Taksitle Satış Sözleşmesinin Şekli	75
1. Genel Olarak	75
a. TKHK bakımından taksitle satış sözleşmesinin şekli.....	76
b. TBK bakımından taksitle satış sözleşmesinin şekli.....	78
2. Şekle Aykırılığın Sonuçları.....	79
a. TKHK bakımından şekle aykırılığın sonuçları.....	79
b. TBK bakımından şekle aykırılığın sonuçları.....	80

3. Şekle Aykırılığa Bağlanan Sonuçların Giderilmesi.....	81
B. Taksitle Satış Sözleşmelerinin Kurulması.....	83
1. Tarafları.....	83
a. Tüketici.....	83
b. Satıcı-sağlayıcı.....	84
2. Süresi.....	85
3. Yasal Temsilcinin Rızası	87
C. Taksitle Satış Sözleşmesinin Hükümleri	89
1. Genel Olarak	89
2. Erken Ödeme	89
3. Tarafların Hak ve Borçları	92
a. Tüketicinin hakları.....	93
i. Cayma hakkı	93
(a) Genel olarak.....	93
(b) Hukuki niteliği.....	95
(c) Cayma hakkını kullanılması ve sonuçları.....	95
ii. TBK'ya göre satıcının sözleşmeden dönmesi halinde alıcının hakları	99
b. Tüketicinin borçları	100
i. TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödeme borcu	101
ii. Tüketicinin taksitleri ödeme borcu.....	102
c. Satıcı-sağlayıcının hakları	102
i. TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi	103
(a) Peşinatı isteme	103
(b) Devirden önce sözleşmeden dönme.....	104

ii. Tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi	106
(a) Muaccel olmuş taksitlerin ödenmesini isteme hakkı	107
(b) Muacceliyet kaydı ve kalan bedelin tamamının ödenmesini isteme hakkı	108
(c) Sözleşmeden dönme.....	111
(i) Genel olarak	111
(ii) Şartları.....	112
(d) Dönme hakkının kullanılmasının sonuçları	113
(i) Satılanın iadesini talep hakkı	113
(ii) Hakkaniyete uygun kullanım bedeli (kira bedeli) talep etme hakkı.	114
(iii) Satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması halinde tazminat talep hakkı.....	116
(iv) Satıcının kanunda belirtilenler dışında talep hakkının bulunmaması	117
(e) Satış konusu malın mülkiyetini iddia hakkı.....	117
d. Satıcı-sağlayıcının borçları	120
e. Tüketicinin temerrüdü halinde hâkimin müdahalesi	120
D. Tüketicinin Def'ileri	122
E. Taksitle Satış Sözleşmelerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi.....	123
F. Taksitle Satış Sözleşmelerinin Sona Ermesi.....	126
1. Genel Olarak	126
2. İfa İmkânsızlığı	126
3. Takas	127
4. Tüketicinin Cayma Hakkını Kullanması.....	128
5. Satıcı-Sağlayıcının Sözleşmeden Dönmesi.....	128
G. Görevli ve Yetkili Mahkemenin Tespiti, Tahkim.....	129

1. Taksitle Satış Sözleşmelerinde Görevli Mahkeme	129
2. Taksitle Satış Sözleşmelerinde Yetkili Mahkeme ve Tahkim	130
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	135
VII.KAYNAKLAR	143
ÖZGEÇMİŞ.....	155

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
B.	: Baskı
BK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
BKKKK	: 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
Ed.	: Editör
F.	: Fıkra
FKFFŞK	: 6361 Sayılı Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu
FKK	: 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBGK	: İctihadı Birleştirme Genel Kurulu
İDKSY	: İşyeri Dışında Kurulan Sözleşmeler Yönetmeliği
K.	: Karar
md.	: Madde
NK	: Noterlik Kanunu
s.	: Sayfa

S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBKYUŞHK	: 6101 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şekli Hakkında Kanun
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TSSHY	: Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
v.d.	: ve diğerleri
vd .	: ve devamı
yy.	: Yüzyıl

I. GİRİŞ

Taksitle satış sözleşmesi, satıcının veya sağlayıcının bir malı tüketiciye teslim ettiği veya bir hizmeti ifa ettiği, tüketicinin ise satış bedelini kısım kısım ödediği sözleşmedir. Tüketim kavramının ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılan bir davranış olmaktan çıkıp, başlı başına bir amaca dönüştüğü günümüz dünyasında, taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin korunması, üstünde daha fazla durulması gereken bir konu haline gelmiştir. Sanayi devriminden sonra mal ve hizmet piyasasındaki seri üretimdeki hızlı artış, piyasaya çok ve çeşitli ürünlerin arz edilmesi tüketicileri tüketmek için tüketmeye yönlendirmiştir¹. Ancak tüketicilerin gelirleri mal ve hizmet piyasasındaki seri üretim kadar hızlı bir artış göstermemiş, buna bağlı olarak satış bedelinin kısım kısım ödendiği taksitle satış sözleşmelerinin uygulanması her geçen gün daha da yaygınlaşmıştır². Taksitle satış sözleşmesi sayesinde tüketiciler, gelir düzeyleri yeterli olmasa da edinmek istedikleri mal ve hizmetlere hemen kavuşarak ödemeyi daha sonra kısım kısım yapma imkânına kavuşmuşlardır. Bu sayede tüketim arttığından piyasa canlanmış hem tüketici hem satıcı-sağlayıcı çeşitli avantajlar elde etmişlerdir.

Taksitle satış sözleşmeleri, sözleşmenin iki tarafı için de çeşitli faydalar sağladığı gibi çeşitli sakıncaları da beraberinde getirir. Tüketiciler hem ekonomik nedenlerle hem de mal ve hizmet piyasasındaki ürünler hakkında global firmalar haline gelmiş satıcılar karşısında yeterince bilgi sahibi olamadıkları için satıcılar karşısında zayıf konumdadırlar. Bu sebeple tüketiciler, edinmek istedikleri ürünü taksitle satış sözleşmesi vasıtasıyla satın alırken, satış bedelini vade vade ödeyecek olmanın etkisi altında kalarak, kendilerini ekonomik bakımdan ne kadar zorlayabileceğini fark edemediği parasal anlamda altından kalkamayacakları

---

¹ Seda Kara Kılıçarslan, “Tüketici Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü” , **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 2, 2015, s. 183–222, s. 185

² Murat İnceoğlu, **Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması**, İstanbul Beta Yayınları, Haziran 1998, s. 3

yüklerin altına girebilirler³. Ayrıca satıcılar ödeme yapılmadan ürünü teslim ettiklerinden faiz vs. gibi kalemler eklemek suretiyle malın piyasa bedelinin çok üstünde satış bedeli belirleyebilirler. Zira satış bedelinin satış konusunun tesliminden sonra ödenecek olması, satıcılar açısından tahsilat yapamama riski doğurduğundan, satıcılar bu riski satış bedeline yansıtma yoluna gidebilirler. Bu şekilde sözleşmeye ağır şartlar koyan satıcılar karşısında güçsüz durumda olan tüketiciler, istediği ürüne sahip olma heyecanı ile ve bilgisizliğinin de etkisiyle bu şartları kabul ederek kendilerini zor duruma sokabilirler⁴. Bu nedenlerle kanun koyucu taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin korunması amacıyla özel ve emredici hükümler getirerek tüketicinin korunması kapsamını genişletmiştir.

Hukukumuzda taksitle satış sözleşmeleri, hem 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da hem de 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir. Çalışmamızın konusu gereği taksitle satış sözleşmeleri öncelikle ve geniş kapsamlı olarak TKHK bakımından incelenmiştir. TKHK md. 83 hükmünde, TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiş olduğundan ve TKHK'nın uygulama alanına girmeyen hallerde TBK'nın taksitle satış sözleşmesine ilişkin alıcıyı koruyucu hükümlerinin uygulanması gerektiğinden çalışmamızın ilgili yerlerinde TKHK ile karşılaştırmalı olarak TBK hükümlerine de yer verilmiştir.

Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacağından çalışmamızın ikinci bölümünde tüketici ve tüketicinin korunması kavramlarının üzerinde durulmuş, tüketicinin korunması tarihinden kısaca bahsedilmiş, taksitle satış sözleşmesine ilişkin TKHK ve TBK hükümleri özet olarak incelenmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde taksitle satış sözleşmelerinin tanımı, hukuki niteliği, unsurları ve özellikleri üzerinde ayrıntılı bir inceleme yapılmıştır. Çalışmamızın dördüncü bölümünde ise taksitle satış sözleşmesinin uygulama alanının tespitine ilişkin bilgiler verilmiş ve benzer sözleşmelerle karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmamızın beşinci bölümünde taksitle satış sözleşmesinin şekil şartları, kurulması ve hükümleri geniş bir şekilde incelenerek çalışma sonlandırılmıştır.

---

³ Hasan Ozanoğlu, **Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi**, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 1999, s. 31

⁴ Ayşe Gül Öksüz, **Taksitle Satış Sözleşmesi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Haziran 2016, s. 16

Çalışmanın amacı, taksitle satış sözleşmelerinin TKHK ve TBK açısından karşılaştırmalı ve kapsamlı bir incelemesi yapılarak tüketiciyi koruyucu hükümlerinin güncel halini tespit etmektir.

II. TÜKETİCİ KAVRAMI VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI SORUNU, TÜRK HUKUKUNDA TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİ DÜZENLEYEN HÜKÜMLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER

A. Tüketici Kavramı

1. Genel Olarak

Ekonomide tüketim, servetin elde edilmesi, işlenmesi ve dağıtılmasını ifade eden ekonomik sürecin son aşaması anlamına gelir⁵. Bu minvalde “tüketim” üretilen şeylerin kullanılması, “tüketici” ise mal ve hizmetleri satın alan, onları kullanan, onlardan yararlanan ve üretici olmayan anlamlarına gelmektedir⁶.

Tüketici kavramı, 19. yüzyılda gerçekleşen sanayi devriminden sonra ortaya çıkmış olup, 20. yüzyılın başında tüketicinin korunması ile ilgili düzenlemelerin yapımına başlanmıştır. Tüketici, tüketici ilişkisinin, iradesini serbestçe oluşturamama tehlikesi altında olan ve sık sık iradesi sakatlanan, bu nedenle korunma ihtiyacı içinde olan tarafıdır⁷. Tüketici kavramı tüketicinin korunmasında temel alınan unsurdur⁸.

Hukukumuzda taksitle satış sözleşmesi TKHK ve TBK olmak üzere iki ayrı kanunda düzenlenmiştir. TKHK, md. 2 hükmüne göre, “her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları” kapsar. Bu düzenlemeden hareketle bir işlemin TKHK kapsamında değerlendirilebilmesi için tüketici işlemi veya tüketiciye yönelik uygulama niteliğinde olması gerekir⁹. Başka bir deyişle bir

---

⁵ Renan Baykan, **Mevzuata İlişkin Yorum Tüketici Hukuku -Eleştiri- Öneri**, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2005, s. 37

⁶ Baykan, a.g.e., s. 37

⁷ Yılmaz Aslan, **Tüketici Hukuku**, 5. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2015, s. 1-2

⁸ Ozanoğlu, a.g.e., s. 5

⁹ Nihat Taşdelen, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu’na Göre Tüketici Sıfatı”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 2, Temmuz-Ağustos 2017, s.705-719, s. 706

hukuki işlem veya tüketiciye yönelik uygulamanın TKHK kapsamında kalması için taraflardan birinin tüketici olması gerekir¹⁰.

2. Tanımı

4077 sayılı TKHK'nın özgün halinde "tüketici", "*bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan gerçek veya tüzel kişi*"; aynı kanunun 2003 yılında 4822 sayılı kanun ile değiştirilen 3/e maddesinde, "*bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek veya tüzel kişi*"; 6502 sayılı TKHK md. 3 hükmünde, "*ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır¹¹. Yeni kanunda tanımda yapılan değişikliklerin amacı TKHK'nın gerekçesinde açıklanmamıştır, ancak tanımda "hareket eden" ifadesi kullanılarak, tüketici tanımının kapsamının genişletildiğini söylemek mümkündür¹², çünkü "hareket etme" kavramının bir mal veya hizmeti edinme, kullanma veya yararlanmayı içerdiği gibi bunlara yönelik olarak sözleşme yapma öncesinde ve sonrasında tüketicinin beklediği çeşitli uygulamalar ve hizmetleri de kapsadığı söylenebilir¹³.

TKHK'nın yaptığı tüketici tanımı, "ticari ve mesleki olmayan amaçlarla hareket etme", "gerçek veya tüzel kişi olma" ve "karma amaçla satın almama" olmak üzere üç unsur içermektedir.

3. Unsurları

a. Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etme

TKHK'nın yapmış olduğu "tüketici" tanımına göre ticari veya mesleki amaçla hareket ederek işlem yapan kişiler tüketici olarak nitelendirilemezler. Tüketici, mal veya hizmeti özel kullanım ya da tüketim için nihai olarak satın almalıdır. Malın özel amaçla kullanılması, malın eskimesi, şekil değiştirmesi, tükenmesi, azalması, değerinin azalması sonuçlarını doğuran bir kullanma veya

---

¹⁰ Sezer Çabri, **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Ankara, Adalet Yayınevi, Kasım 2016, s. 51

¹¹ Mehmet Akif Tutumlu, "Tüketici Davalarında Tüketici Kavramı", **Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.1., Ocak 2016, s. 179-198, s. 181,182

¹² Ömer Adil, Atasoy, Mustafa, Taşkın, Hakan Acar, **Tüketiciyi Koruma Hukuku**, 6. Baskı, Eskişehir, Esogü Basımevi, Ekim 2014, s. 4, Aslan, a.g.e., s. 3

¹³ Aslan, a.g.e., s. 3

yararlanma saiki ile satın alınmasıdır¹⁴. Bu nedenle bir malın bir başkasına satmak veya çıkar sağlamak için devredilmek üzere satın alınması yani malın tekrar satmak veya üretime dâhil etmek için edinilmesi halinde edinen kişinin tüketici sıfatı yoktur¹⁵. TKHK’da tüketicinin unsurlarından biri olarak ticari ve mesleki olmayan amacın düzenlenmiş olmasının sebebi, mesleğiyle doğrudan ilgili faaliyet yürütenlerin özel bir korumaya ihtiyaçlarının bulunmadığı düşüncesidir¹⁶. Meslekleri ile doğrudan ilgili olarak işlem yapanların satıcılar karşısında zayıf durumda olmadığı kabul edilir¹⁷.

Ticari faaliyet yürüten kişilerin kendi işletmelerinde kullanılmak üzere, işletme faaliyetleri ile ilgisi olmayan mal ve hizmet satın alması durumunda tüketici sıfatına haiz olup olmayacakları hususundaki bizim de katıldığımız öğretilerdeki görüşe göre¹⁸ bu unsurda hukuki işlem iradesi esas alınmıştır. TKHK tacir sıfatını haiz gerçek kişilerin özel amaçları doğrultusunda gerçekleştirdikleri tüketim faaliyetleri ile ticari ve mesleki amaçlarla yürüttüğü faaliyetleri birbirinden ayırmakta, tacir sıfatını haiz gerçek kişinin bir faaliyetinde tüketici sayılırken başka bir faaliyetinde sayılmaması mümkün olmaktadır¹⁹. Dolayısıyla ticari veya mesleki amaçlar dışında hukuki ilişkiye giren tarafın tacir veya bağımsız olarak yürütülen bir mesleki faaliyete sahip olup olmaması önem taşımayacaktır²⁰. Aynı doğrultuda Avrupa Konseyinin 24.07.1990 tarihli Direktifinin 2. maddesinde bir işletme veya ticarethane sahibinin, mesleğinde, işletmesinde veya ticarethanesinde kullanılmamak üzere yalnızca kendi özel kullanımını için mal satın alması halinde bu kişi tüketici sayılmıştır²¹.

Başkasına bağımlı olarak çalışan kişiler, yaptığı işin faaliyeti çerçevesinde kullanılmak üzere mal satın alsa da tüketici sayılıp sayılmayacağı hususunda

---

¹⁴ Aydın Zevkliler, Çağlar Özel, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınevi, Kasım 2016, s. 94

¹⁵ Öksüz, a.g.e., s. 60

¹⁶ Çabri, a.g.e., s. 60

¹⁷ Öksüz, a.g.e., s. 61

¹⁸ Mehmet Bahtiyar, Levent Biçer, “Adli İş/ Ticari İş/ Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22, S.3, Aralık, 2016, s. 395-436, s. 403

¹⁹ Bahtiyar, Biçer, s. 403

²⁰ Çabri, a.g.e., s. 63, Ozanoğlu, a.g.e., s. 6, Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 94

²¹ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 94

öğretide farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre²² bir işverene bağımlı çalışan kişinin yaptığı işte kullanılmak üzere mal satın alması durumunda tüketici sayılacağı kabul edilir. Örneğin, bir başka avukatın yanında bağımlı çalışan olarak avukatlık yapan bir kişi çalıştığı işte kullanmak için kâğıt, dosya vb. malzeme alması halinde tüketici sayılacaktır. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre²³ ise bağımlı çalışanın bahsi geçen durumda işyerinde kullanılmak üzere malzeme satın alması durumunda, alınan şeyler alan kişinin yararlanması ve kullanması için değil başkasının yararına alındığından işçi temsil yetkisine dayanarak işletme hesabına sözleşme yapmaktadır. Bu nedenle bu işlem tüketici işlemi sayılamaz. TKHK md. 3 hükmünde yapmış olduğu satıcı-sağlayıcı tanımlarında dahi, “*ticari ve mesleki amaçlarla tüketiciye mal veya hizmet sunan veya mal veya hizmet sunanın hesabına hareket eden*” ifadesini kullanmıştır. Burada da bağımlı çalışanların, yaptıkları faaliyet çerçevesinde çalıştıkları işletme hesabına mal veya hizmet satın almaları söz konusudur. Bu tür satın almaların satış bedeli de genellikle masraf olarak işverence işletme faaliyeti kapsamında ödenmektedir. Dolayısıyla bu işlemler tüketici işlemi niteliğinde sayılmamalıdır.

4077 s. TKHK’da tüketici, “*Bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan gerçek veya tüzel kişi*” olarak tanımlanıyordu. Buna bağlı olarak kira sözleşmelerinde kiracı kiralananı sözleşme bitiminde kiralayana iade etmek zorunda olduğu için nihai kullanan konumunda olmadığından “tüketici” olarak kabul edilmiyordu²⁴. 4288 s. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 4077 s. TKHK’da yapılan değişiklikler kapsamında, tüketici tanımındaki “*özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan gerçek kişi*” ifadesi kaldırılmış, tüketici kavramı “*Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek veya tüzel kişi*” olarak tanımlanmıştır.²⁵ 6502 sayılı TKHK’da da “nihai olarak” ifadesine tüketici tanımında yer verilmemiş olsa da, tüketici

---

²² Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 94

²³ Aslan, a.g.e., s. 6

²⁴ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, a.g.e., s. 95

²⁵ Ebru Ceylan, “4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un Getirdiği Yeni Düzenlemeler”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.2, Temmuz, 2004, s. 267-295, s. 270

sözleşmelerinin konusunu tüketime elverişli bir malın oluşturması, tüketicinin de bu malı tüketme amacıyla hareket etmesi gerektiğinden kira sözleşmelerinin tüketici sözleşmesi niteliğinde olamayacağı düşünülmektedir²⁶. Ancak satın alınan konutun belli bir süre kiraya verilmesi gibi tüketicinin ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edindiği şeyi kiraya vermesi halinde bu işlemin tüketici işlemi olarak kabul edilebileceği ifade edilmektedir²⁷. Sadece kira geliri elde etmek için mal satın alınması bu durumun dışındadır²⁸.

TKHK’da zirai amaçla hareket etme hali düzenlenmemiştir. Bizim de katıldığımız bir görüşe göre²⁹ kanunun ticari ve mesleki amaçtan açıkça bahsederken zirai amacı zikretmemesi, zirai amaçla hareket etmeyi tüketici sayılmaya engel olarak görmemesinden kaynaklanmaktadır. TKHK’nın amacı tüketici ve tüketici işlemleri kapsamını geniş tutarak, tüketicilerin daha etkin korunmasını sağlamak olduğundan, kanunun zirai amaçla hareket etmeyi düzenlememesini tüketici sayılmaya engel olarak görmemesi olarak değerlendirmek, kanunun amacına daha uygun bir yorum olacaktır.

b. Karma amaçla hareket etme

Bir mal veya hizmet, satın alınan hem işletmesi veya mesleğinin ifası için hem de kişisel kullanımı için edinilmişse karma amaçla hareket etmekten söz edilir³⁰. Bu duruma örnek olarak, bir ticari işletme sahibinin hem ticari işletmenin ihtiyacına yönelik hem de özel amaçla kullanılacak bir otomobil satın alması gösterilebilir. Karma amaçla hareket edilmesi halinde satın alınan tüketici olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği hususunda öğretide çeşitli görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre³¹ bu gibi durumlarda “kısmen tüketici gibi davranma” söz konusu olup, böyle davranan kişilerin işletmeleri veya mesleki faaliyetleri

---

²⁶ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, a.g.e., s. 95

²⁷ Çabri, a.g.e., s. 62

²⁸ “*Tüketici, barınma amaçlı edinmekle birlikte belli bir süre elde edeceği kira geliriyle konut kredisini geri ödeme amacıyla konutu kiraya vermesi halinde bu işlemin tüketici işlemi olarak kabul edilmesi gerekir. Burada tüketicinin amacı konut edinmek olup, taşınmazın belli bir dönem veya kredi borcu bitene kadar kiraya verilmesi, konut finansmanı sözleşmesinin tüketici işlemi olma niteliğini değiştirmez. Bu gibi hallerde tüketicinin asıl amacı, yapılan bu işlemlerden gelir elde etmek değil, barınma ihtiyacını karşılamaktır*” Çabri, a.g.e., s. 62-63

²⁹ Aslan, a.g.e., s. 6

³⁰ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 95; Öksüz, a.g.e., s. 63

³¹ Aslan, a.g.e., s. 5, Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, a.g.e., s. 95, Atasoy, Taşkn, Acar, s. 8

için yaptıkları işlemler muhasebe tekniği açısından bir bütün olarak kayda geçeceğinden ve bölünme mümkün olmadığından, satın alınanın tüketici sıfatına haiz olduğundan söz edilemez. Bizim de katıldığımız başka bir görüşe göre ise, bir sözleşme karma amaçla hareket edilerek yapılmışsa, hangi amacın ağırlıklı olduğuna bakılır. Ticari ve mesleki amaç ağır basıyorsa satın alanın tüketici olarak nitelendirilmelidir ancak kişisel kullanım amacı ağır basıyorsa satın alanın tüketici olarak nitelendirilemez³². Sözleşmenin kurulmasında hangi amacın ağır bastığına ise satın alanın kişisel düşüncesine bakılarak değil, hukuki işlemin şartları değerlendirilerek karar verilmesi gerekir³³.

c. Gerçek veya tüzel kişi olma

i. Genel olarak

6502 s. TKHK md. 3/k hükmünde yapılmış olan tanımda tüketici, gerçek veya tüzel kişi olarak ifade edilmiştir. Bu düzenlemesi ile Kanun, tüzel kişilerin de tüketici sayılabilmelerinin önünü açmış ancak ticari veya mesleki faaliyetlerle hareket etmeme koşulu getirerek de sınır çizmiştir.

TKHK tüzel kişilerin de tüketici sıfatına haiz olabileceğini düzenleyerek Avrupa Birliği Hukukundan ayrılmıştır³⁴. Avrupa Konseyinin 24.07.1990 tarihli Direktifinde “tüketiciden yalnızca gerçek kişiler anlaşılır” ifadesi yer almaktadır³⁵.

ii. Gerçek kişiler

Tacir olmayan veya tacir sayılmayan gerçek kişiler, bir hukuki işlemi ticari veya mesleki olmayan amaçla gerçekleştirdiklerinde yani bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edindiklerinde, kullandıkları veya yararlandıklarında tüketici sıfatına haiz olurlar³⁶. Bu durumda gerçek kişinin yaptığı işlemin diğer taraf açısından ticari iş niteliğinde olması veya bir ticari işletme ile ilgili olması tüketici sıfatını kazanması açısından engel teşkil etmez³⁷.

---

³² Çabri, s. a.g.e., 64-65,

³³ Vahit Doğan, “Tüketici Akitlerine Uygulanacak Hukukun Tespiti”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan) s. 153-179, s.157

³⁴ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 91

³⁵ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 6, Zevkliler, Özel, a.g.e., “Tüketicinin Korunması”, s. 91

³⁶ Çabri, a.g.e., s. 53, Doğan, a.g.m., s.157

³⁷ Doğan, a.g.m., s. .157

Ancak tacir olmayan veya tacir sayılmayan gerçek kişi, işlemi yaparken ticari veya mesleki amaçla hareket ediyorsa tüketici olarak nitelendirilemez³⁸.

TTK'nın "Ticari iş karinesi" başlıklı 19. maddesine göre: "*Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır.*" Aynı maddenin devamında gerçek kişi tacirlerin tüm borçlarının ticari olması kuralına iki istisna hali düzenlenmiştir. Bunlardan birincisi: gerçek kişi tacirin işlemi yaptığı anda bu işlemin ticari işletmesi ile ilgisi olmadığını diğer tarafa açıkça belirtmiş olması, ikincisi gerçek kişi tacirin yaptığı işlemin ticari iş sayılmasına durumun elverişli olmamasıdır³⁹. Böyle bir durumda gerçek kişi tacirin borcu adi borç sayılacak, bireysel ihtiyacı için mal ve hizmet satın alması durumunda TKHK kapsamında tüketici olarak değerlendirilecektir.

Kişinin aile bireyleri yararına mal ve hizmet satın alması gibi gerçek kişinin üçüncü kişi yararına ticari ve mesleki olmayan amaçlarla işlem yapması halinde de tüketici sayılması gerekir⁴⁰.

iii. Tüzel kişiler

Tüzel kişiler, belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için bir araya gelmiş kişilerin oluşturdukları kişi toplulukları veya belirli bir amaca tahsis edilmiş olan mal topluluklarıdır⁴¹. Sözleşme ile kurulmuş ve ortak ekonomik amacı olan kişi birleşmelerine şirket denir⁴². Ekonomik amaç gütmeyen tüzel kişiler ise dernekler ve vakıflardır. Dernekler ve vakıflar her ne kadar ekonomik bir amaç uğruna kurulmasalar da amaçlarını gerçekleştirebilmek için ticari işletme işletmeleri mümkündür.

Bir ticari işletme işletmeyen ve tacir olmayan tüzel kişiler, ticari veya mesleki amaçlar dışında hareket ederek mal veya hizmet edindiklerinden tüketici sayılırlar⁴³. Ancak tüzel kişi tacirler söz konusu olduğunda durum tartışmalıdır. Yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere, TTK md. 19 hükmüne göre sadece

---

³⁸ Çabri, a.g.e., s. 53

³⁹ Serhat Dinç, "Yargıtay Kararları Işığında Tacir Olmanın Hüküm ve Sonuçları Hususunda 6102 Sayılı TTK'nın Getirdiği Düzenlemeler", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 137, Ocak 2018, s. 51-65, s. 55.

⁴⁰ Çabri, a.g.e., s. 55

⁴¹ Atasoy, Taşkın, Acar, s. 5,6

⁴² Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Ankara, Adalet Yayınevi, Eylül 2017, s. 4

⁴³ Çabri, a.g.e., s. 56

gerçek kişi tacirlerin borçlarının ticari olmaması için iki istisna hali düzenlenmiştir. Kanunun düzenlediği bu istisnalar, tüzel kişi tacirler için geçerli değildir. Dolayısıyla tüzel kişi tacirlerin yani ticaret şirketlerinin tüm işlemleri ticaridir⁴⁴. Buradan hareketle öğretilerdeki bir görüşe⁴⁵ göre tüzel kişi tacirlerin ticari ve mesleki olmayan amaçlarla mal veya hizmet edinmesi mümkün olmayıp tüketici sıfatı kazanamazlar. Bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre⁴⁶ ise, tüzel kişi tacirlerin işletmelerinin daimî ve rutin faaliyetlerine ilişkin işlemleri ticari olmakla, ticari faaliyetleri kapsamında olmayan işlemlerinde tüketici olarak kabul edilmeleri gerekir. Tüzel kişi tacirlerin işletmeleri adına yaptıkları hayır işleri kapsamında alım yapmaları son derece sık görülen bir uygulamadır. Tüzel kişi tacirler, yaptıkları bu hayır işleri için alım yaparken bilgi ve deneyim sahibi oldukları kendi ticari faaliyetleri dışında hareket ederler. Örneğin bir tacir tüzel kişinin bir hastaneye bağış için maske ve eldiven alması gibi. Dolayısıyla tüzel kişi tacirlerin bu tür işlemlerinde tüketici sayılması TKHK'nın amacı ve sistematığına daha uygun düşecektir. Yargıtay'a göre⁴⁷ tüzel kişi tacirlerin bütün hukuki ilişkileri ticari faaliyetlerine yönelik olup özel hayatlarıyla ilgili bir hukuki işlem söz konusu olamaz ve bu nedenle tüketici sıfatı kazanmaları mümkün değildir.

B. Tüketicinin Korunması Sorunu

1. Tüketicinin Korunmasında Tarihsel Gelişim

Tüketicinin korunması kavramını ve tüketicinin korunmasını gerektiren sebepleri doğru anlayabilmek için tüketicinin korunmasının tarihsel gelişimine bakmakta fayda vardır. Bu nedenle bu bölümde tüketici hukukunun tarihsel gelişiminden kısaca bahsedeceğiz.

Tüketicinin korunmasına yönelik olarak hileli ve zararlı mallardan korunmasına amaçlı yapılmış ilk düzenlemelere Babillerde, Sümerlerde,

---

⁴⁴ Zevkliler, Özel, "Tüketicinin Korunması", s. 92

⁴⁵ Zevkliler, Özel, s. a.g.e., 92; Aslan, a.g.e., s. 7, 8; Öksüz, a.g.e., s. 65; Mustafa Ünlütepe., **Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi**, İstanbul, Legal Kitabevi, Mart 2013, s. 78

⁴⁶ Çabri, a.g.e., s. 59,

⁴⁷ *Tüzel kişi tacirlerin insani sayılan özel ihtiyaçları olamayacağı için özel borç ilişkisi tarafı olamazlar*" Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, 11.10.2000 Tarih, 2000/19-1255 Esas ve 2000/1249 Karar sayısı ile verdiği karar, Kazancı Bilgi Bankası, E.T. 18.05.2020

Hititlerde, Eski Yunan ve Mısır'da ve Roma İmparatorluğu'nda rastlanılmaktadır⁴⁸. 19 Haziran 1215 tarihli Magna Carta Libertatum ile Londra'da şarap, bira, mısır ve kumaş satışındaki ölçü birimleri yeknesak hale getirilmiş, bu düzenleme ile tüketicilerin korunması yolunda ilk somut adım atılmıştır⁴⁹. Orta Çağda satıcılarda özellikle gıda maddelerinde sahtekârlık ve hileli davranışlar arttığından, sahtekârlığa ve hileli davranışlara karşı tüketiciyi korumaya yönelik önlemlere ilişkin düzenlemelerin sayısının arttığı belirtilmektedir⁵⁰.

Osmanlı İmparatorluğunda tüketiciler loncalar aracılığı ve padişah fermanları ile malın kalitesi, ağırlığı ve fiyatlandırma konusunda korunmaktaydı⁵¹. Örneğin, 1680 sayılı Nizamnamede fırıncılar, kasaplar, aşçılar, börekçiler, lokmacılar, bakkallar, yoğurtçular, kaymakçılar, helvacılar, şerbetçiler, turşucular, terziler vs. gibi çeşitli mal ve hizmetlerle ilgili düzenlemeler bulunuyordu⁵². Yine Sultan Beyazıt döneminde düzenlenen “Kanunname-i İhtisab-ı Bursa (Bursa Belediye Kanunu) ile bazı ürünler ve meslekler açısından standartlar getirilmiş, özellikle ürünlerin doğallığının korunması, temizlik ve hile için zorlayıcı hükümler düzenlenmiştir⁵³.

19. yüzyıldan önceki bu gelişmeler, tüketiciyi korumaya yönelik birtakım sonuçlar doğuruyordusa da tüketiciye sunulan mal ve hizmetlerin sayıca az ve nitelik açısından da basit olması nedeniyle tüketici herhangi bir dış müdahale olmaksızın ihtiyacı olan mal ve hizmetleri inceleyebiliyor, diğer mal ve hizmetlerle rahatça karşılaştırma yapabiliyordu. Alıcı ve satıcı, mal ve hizmetler hakkında eşit bilgiye sahiplerdi ve birbirlerini çok iyi tanıyorlardı. Dolayısıyla alıcı, satıcı karşısında zayıf konumda değildi, edindiği bir mal ve hizmet sebebiyle herhangi bir zarara uğradığında bu zararı kolayca tazmin

---

⁴⁸ Baykan, a.g.e., s. 24

⁴⁹ Fatma Zeynep Altuner Yolcu, “Tüketicinin Korunmasının Tarihsel Gelişimi ve Bu Gelişimin Türk Hukukuna Yansıması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 24, S. 2, Aralık 2018, s. 1111-1124, s.1113

⁵⁰ “Fransa’da 1481 yılında XI inci Louis’in hilekârlığı cezalandırmak amacıyla yayınladığı ferman ilginçtir. Bu fermana göre, süte su karıştırdığı tespit edilen satıcıların ağızlarına bir doktor veya berber tarafından ölüm tehlikesi belirene kadar huni ile süt dökülmesi öngörülmüştür. “Baykan, a.g.e., s. 24

⁵¹ Hakan Acar, “Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicilerin Korunması”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 1996, s. 8

⁵² Baykan, a.g.e., s. 24

⁵³ Aslan, a.g.e., s. 61

ettirebiliyordu⁵⁴. 19. yüzyılda yaşanan sanayi devrimi ile seri üretimde hızlı bir şekilde artış olmuş, bu da tüketimin artmasına sebebiyet vermiştir⁵⁵. Önceleri piyasa ekonomisindeki gelişmelerle birlikte artan rekabet ve seri üretim daha kaliteli mal ve hizmetlerin ortaya çıkmasına ve fiyatlarda olumlu gelişmelerin meydana gelmesine neden olmuş ve bu nedenle rekabet piyasasında tüketicinin mevzuatla korunmasına gerek olmadığı düşünülüyse de teknolojik gelişmelerin takip edilmesi güç bir şekilde ilerlemesi ve kapitalizmin önlenemez yükselişi ile mal ve hizmet sunan oluşumların iş kollarında uzman ve global şirketler haline gelmesi karşısında tüketicinin edindiği mal ve hizmetler hakkında yeterli bilgi sahibi olması son derece güç hale gelmiş, buna bağlı olarak da tüketici tüketim ilişkisinin zayıf tarafı olmaya başlamıştır⁵⁶. Dolayısıyla hâlihazırdaki düzenlemeler tüketiciyi koruma noktasında gittikçe daha da yetersiz hale gelmeye başlamıştır. Böylece ihtiyaç duyulan tüketici hareketi ilk olarak ABD’de başlamış, ilk tüketici birliği olan “National Consumers League” (Ulusal Tüketiciler Birliği) 1891’de kurulmuştur⁵⁷. Asıl amacı kamu sağlığı ve düzenini korumak olan ancak dolaylı yoldan tüketiciyi koruma işlevi olan (zararlı çayların ithalini yasaklayan düzenleme gibi) düzenlemelerin de bu yıllardan sonra yapıldığını görmek mümkündür⁵⁸.

Tüketici hukukunun ilk temelleri ABD başkanı John F. Kennedy’nin 15 Mart 1962 tarihinde Kongre’de yapmış olduğu tarihi konuşması ile atılmıştır⁵⁹. Bu konuşmasında Kennedy, tüketicinin toplumda en önemli ve en az kulak verilen ekonomik grup olduğunu vurgulamış, tüketici haklarının yasal güvencelerle korunmasını istemiş, güvenlik hakkı, temsil edilme hakkı, bilgilendirme hakkı, seçme hakkı olmak üzere tüketicilerin temel insan hakları gibi 4 temel hakkı bulunduğunu açıklamıştır⁶⁰. Bu konuşma ile tüketicinin korunmasına ilişkin faaliyetler ve düzenlemelerin gerçekleştirilmesi hız kazanmışsa da tüketicilerin kendi aralarında örgütlenmeye başlaması 20. yy.

---

⁵⁴ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 9

⁵⁵ Altın Yolcu, a.g.m., s. 1113

⁵⁶ Baykan, s. a.g.e., 24, Altın Yolcu, a.g.m., s. 1115

⁵⁷ Aslan, a.g.e., s. 36

⁵⁸ Baykan, a.g.e., s. 25

⁵⁹ Aslan, a.g.e., s. 35

⁶⁰ Baykan, s. a.g.e., 25; İlhan Kara, **Tüketici Hukuku**, Ankara, Engin Yayınevi, Ağustos, 2012, s. 31

ortalarında başlamış, 1970'lerden sonra tüketici hareketi İngiltere ve Kuzey Avrupa ülkelerinden başlayarak yayılmıştır⁶¹.

2. Tüketicinin Korunmasını Gerektiren Sebepler

a. Genel olarak

Tüketicinin korunmasını gerektiren sebeplerin temelinde tüketicinin mal ve hizmet sunanların karşısında bilgi deneyim ve ekonomik yönlerden güçsüz durumda olması dolayısıyla mal ve hizmet sunanların tüketici ilişkisindeki üstün konumlarını kullanarak belirledikleri koşulları tüketiciye kabul ettirmelerinin kaçınılmaz olduğu gerçeği yer almaktadır⁶². Tüketici, tüketici ilişkisinin zayıf tarafını oluşturduğundan, kanun koyucu tarafından sosyal koruma normları ile özel bir koruma altına alınmıştır⁶³.

b. Teknolojik gelişmeler

Tüketicinin tüketici ilişkisinin zayıf tarafını oluşturmasının sebeplerinden ilki olarak teknolojik gelişmelerin getirdiği bilgisizlik sayılabilir. Sanayi devrimi ile üretim şekillerinin değişmesi ve seri üretime geçilmesi ile piyasada mal ve hizmet sayısı artmış, tüketiciler lüks sayılabilecek ürünlere kolayca ulaşabilir duruma gelmiş olmakla birlikte tüketicilerin bu malların gerçek maliyetlerini, üretim tekniklerini, üretim esnasında kullanılan maddeleri bilmeleri imkânsız hale gelmiştir⁶⁴. Bu bilgi eksikliği tüketiciyi üretici karşısında zayıf ve faydalanmaya açık bir statüye sokmuştur.

c. Tüketmenin araç olmaktan çıkıp amaç haline gelmesi

Tüketicinin korunmasını gerektiren diğer bir sebep ise günümüz koşullarında tüketimin artık ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir araç olmaktan çıkıp, tamimiyle bir amaç haline gelmesi yani insanların ihtiyaçlarını karşılamak için değil, "tüketmek için tüketme" ye başlamasıdır. Dünyanın geldiği noktada neredeyse her birey internete kolayca ve sürekli erişim sağlayarak ortak bir

---

⁶¹ Baykan, s. a.g.e., 25

⁶² Zevkliler, Özel, "Tüketicinin Korunması", s. 43

⁶³ "Sosyal koruma normları, kanun koyucuların salt düzenleyici normların yanında, güçlünün gücünü sınırlayıcı ve hukuksal ilişkinin zayıf tarafını koruyucu emredici nitelikte koydukları normlardır." Ozanoğlu, a.g.e., s. 10

⁶⁴ Aslan, a.g.e., s. 29

alandan buluşmaktadır. Kapitalist tüketim kültürü de en çok internet üzerinden daha fazla tüketilerek daha mutlu olunacağını vaat eden mesajlar vermektedir⁶⁵. Diğer yandan internet üzerinden alışveriş yapılırken ürünlerin bilgisayar ya da mobil cihaz ekranından görünmesi, fotoğraf kalitesinin düşük olması, rengin daha farklı gözükmesi, boyut, beden farklılıklarının ortaya çıkabilmesi, fiyat yanlışlıkları, teslimattaki gecikme, ödeme, kimlik bilgileri gibi konularda güvenlik problemi gibi sorunların ortaya çıkması tüketicileri zarar görme riskiyle karşı karşıya bırakabilir⁶⁶. Tüketim toplumuna bu hızlı evrilmiş, tüketicinin korunması gereğinin temel sebeplerinden biridir.

d. Reklam ve promosyon alanındaki gelişmeler

Reklam ve promosyon alanındaki gelişmelerin tüketicinin korunmasının elzem hale getirdiğini söylemek mümkündür. Günümüz piyasa koşullarında artık üretici ve tüketici eski zamanlardaki gibi yüz yüze gelerek iletişim kuramazlar. İşte bu noktada reklamlar, üretici ve tüketici arasında köprü işlevi görerek üreticinin mal ve hizmetini tüketiciye tanıtmayı, sürümünü sağlamasını ve satışlarını arttırmasını sağlayan bir iletişim aracı olmuştur⁶⁷. Reklamda tüketiciye mal ve hizmetler hakkında verilen bilgiler doğru değilse, başka bir deyişle reklam aldatıcı nitelik taşıyorsa, tüketici satıcı karşısında savunmasız hale gelir.⁶⁸ Reklam ve pazarlama alanı sürekli gelişme göstererek tüketicinin iradesini bozacak niteliğe gelmiştir⁶⁹. Hatta pazarlama tekniklerinde tüketici kredileri, çalışmamızın konusu olan taksitli satışlar ile tüketicilerin gelecekte kazanacağı paraları bile harcamalarını sağlandığından, tüketicilerin korunması gerekmektedir⁷⁰.

---

⁶⁵ Nil Esra Dal, “Tüketim Toplumu ve Tüketim Toplumuna Yöneltilen Eleştiriler Üzerine Bir Tartışma”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.9, S.19, 2017 Haziran, s. 1-21, s. 2

⁶⁶ Büşra Engin Öztürk, **Tüketici Davranışları**, Bursa, Ekin Yayınevi, Şubat 2015, s. 8

⁶⁷ Hayrunissa Özdemir, “Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 53, S. 3, Eylül, 2004, s. 61-90, s. 65; Ebru Ceylan, “Türk ve İsviçre Hukuklarındaki Karşılaştırmalı Tuzak Reklamlar”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi**, C.2, S.2, Temmuz, 2003, s.193-215, s. 193

⁶⁸ Ceylan, “Tuzak Reklamlar”, s. 193

⁶⁹ Aslan, a.g.e., s. 31

⁷⁰ Aslan, a.g.e., s. 32

e. Tekelleşmenin artması

Tüketicilerin korunmasını gerektiren diğer sebep ise tekelleşmenin artmasıdır. Tekel, bir mal piyasasında toplam arzın tek bir firma tarafından karşılandığı piyasada faaliyet gösteren teşebbüstür⁷¹. Serbest piyasa koşullarında rekabetin artması ile tekeller ve oligopoller ortaya çıkmış, bunun sonucu olarak da keyfi fiyatlandırma gibi sonuçlarla karşılaşmıştır⁷². Böylece tüketicinin zarar görmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

f. Tüketiciler ile satıcılar arasındaki güç dengesizliği

Tüketicinin korunmasını gerektiren sebeplerden diğeri güç dengesizliği sebebiyle klasik yasaların tüketiciyi korumada yetersiz hale gelmesidir. Anayasal ve borçlar hukuku sistemimize hâkim olan sözleşme özgürlüğü ve irade özerkliği ilkesi, yukarıda açıkladığımız nedenlerle tüketicinin hukuksal ilişkinin zayıf tarafı hale gelmesiyle toplumsal adaleti sağlamakta yetersiz hale gelmiştir⁷³. Bu nedenle tüketicilerle satıcılar arasında güç dengesizliğinin varlığı kabul edilmiş, toplumsal adaleti tesis edebilmek için tüketicinin sosyal koruma normları ile koruma altına alınması gerekmiştir⁷⁴.

C. Türk Hukukunda Tüketicinin Korunması ve Taksitli Satış Sözleşmelerini Düzenleyen Hükümler

1. Türk Hukukunda Tüketicinin Korunmasının Tarihsel Gelişimi

Tüketici ve tüketicinin korunması kavramları sanayileşme ile geliştiğinden, Cumhuriyet öncesi dönemde yani Osmanlı döneminde, diğer ülkelerde de olduğu gibi doğrudan tüketiciyi koruma amaçlı düzenlemeler bulunmamaktaydı. 1070’li yıllara kadar yalnızca kamu düzenini sağlamaya yönelik bazı yasaların çıkarılmasından başka tüketicinin korunması alanında herhangi bir bilimsel çalışma veya uygulama yapılmamıştır⁷⁵. 1970’li yıllardan

---

⁷¹ Ebru Ceylan, s. “Tekelleşmenin Rekabet Düzenine Etkisi ve Hukuku Durumu”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2007/2, s. 345-372, s. 347

⁷² Baykan, a.g.e., s. 23

⁷³ Ozanoğlu, a.g.e., s. 10

⁷⁴ Baykan, a.g.e., s. 23, Ozanoğlu, a.g.e., s. 10

⁷⁵ “1929 tarihli İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu, 1930 tarihli Ticarete Tağışın Men’i Kanunu, 1931 tarihli Ölçü ve Ayarlar Kanunu, 1936 tarihli Endüstriyel Mamulatin Maliyet ve Satış Fiyatlarının Kontrolü ve Tespiti Hakkında Kanun, 1938 tarihli Pazarlıksız Satış Mecburiyetine Dair

itibaren Türkiye’de yerli ürünlerin yanı sıra ithalat ile pazardaki ürün miktarının artması ile tüketim artmış, tüm bunlara bağlı olarak da hem bilimsel hem de ekonomik olarak tüketicinin korunması gündeme gelmeye başlamıştır⁷⁶. 1970 yılında Ticaret Bakanlığı’na bağlı Tüketici Sorunları Şubesi kurulmuş ancak 1974 yılında bu şube kadro yetersizliğinden kapanmıştır⁷⁷.

1982 Anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra devlet, “Tüketicinin Korunması” başlıklı 172. maddesindeki “*Devlet tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirleri alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder*” düzenlemesiyle tüketicinin korunması görevini üstlendiğini açıkça hüküm altına almıştır⁷⁸. Bu anayasal düzenlemeden sonra tüketicinin korunması alanında Türk Hukukundaki gelişmeler de hız kazanmıştır. Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ortaklık rejimine göre kurulan 1997 yürürlük tarihli Gümrük Birliğinin işlerlik kazanabilmesi açısından Avrupa Birliği Hukukuna uyum sağlama düşüncesi de tüketicinin korunmasına yönelik düzenlemelerin getirilmesi üzerinde yoğun çalışmaların yapılmasında ana etkenlerden biridir⁷⁹. Avrupa Birliği Hukukuna uyum sağlama amacı 4077 sayılı TKHK’nın düzenlenmesinin temel gerekçelerinden biri olduğu gibi, 6502 sayılı TKHK’nın getirilmesinde de Avrupa Birliği Hukukunda tüketicinin korunması için yapılan değişikliklere uyum sağlama düşüncesi etkili olmuştur⁸⁰.

Türkiye’nin tüketiciyi korumaya yönelik ilk kanunu olan 4077 sayılı TKHK 23.02.1995 tarihinde kabul edilmiş, 08.03.1995 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanmış, yayın tarihinden 6 ay sonra da yürürlüğe girmiştir⁸¹. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra 2003 yılında 4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile TKHK’da düzenlenmiş kavramlarının birçoğunun tanımlarında değişiklik yapılmış, yeni kavramlar eklenmiş, tüketicinin ayıplı mallara karşı koruma alanı genişletilmiş,

---

Kanun ve 1960 tarihli Türk Standartları Enstitüsünün Kuruluşuna Dair Kanun bu düzenlemelere örnek olarak gösterilebilir.” Aslan, a.g.e., s. 62

⁷⁶ Aslan, a.g.e., s. 63

⁷⁷ Aslan, a.g.e., s. 63

⁷⁸ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 16

⁷⁹ Lale Sirmen, “Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Genel Olarak Değerlendirilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 9, S. 99, Kasım, 2015, s. 156-162, s. 156

⁸⁰ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 51, 52

⁸¹ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 18

kanuni garanti süresi uzatılmış, haksız şartlar kabul edilmiş, kanun kapsamına birçok sözleşme katılmış, yargılama ve ceza hükümlerinde değişiklik yapılmış ve bunlar gibi başkaca düzenlemeler yapılmış olsa da tüketiciyi etkili koruma noktasında bu düzenlemeler de yetersiz kalmıştır⁸². 19 Aralık 2007’de müzakerelerde “Tüketicinin ve Sağlığının Korunması” faslının kapanış kriteri Avrupa Birliği mevzuatına tam uyum sağlanabilmesi olmuş, bu kriterin gerçekleştirilebilmesi amacıyla 4077 sayılı TKHK’da çok sayıda değişiklik yapılmıştır⁸³. Bu değişikliklerin tüketiciyi korumak için yeterli gelmemesi neticesinde Avrupa Birliğinin tüketiciyi korumak için yaptığı yeni düzenlemelere uyum sağlamak ve ülkemizdeki gelişmelere ayak uydurabilmek için yeni bir kanun yapılması kaçınılmaz olmuş, böylece 6502 sayılı TKHK kanun 28.11.2013 tarihinde yayınlanmıştır⁸⁴.

2. Tüketicinin Korunmasında Uygulanan Sistemler ve Türk Hukukunda Durum

Tüketiciyi korumaya yönelik düzenlenirken kanunlar, “tüketicii”yi veya “tüketim sözleşmesi”ni esas alarak düzenlenirler. Buna göre tüketicinin korunmasında genel olarak üç sistemin benimsendiğini söylemek mümkündür: subjektif sistem, objektif sistem ve karma sistem⁸⁵.

Sübjektif sistemde tüketici kavramı esas alınarak “tüketicii”nin tanımından hareket edilir⁸⁶. Böylece tüketici tanımlanacak, bu tanımdan hareketle hakları tespit edilecek ve kurallar tüketiciye ait haklar üzerinden düzenlenecektir⁸⁷.

Objektif sistemde ise “tüketim sözleşmesi” ve “tüketicii işlemi” kavramları esas alınarak tanımlanır, türleri tespit edilir, bu sözleşmeler hangi şartlarda tüketici tarafından yapılırsa tüketicinin korunacağı düzenlenir⁸⁸.

---

⁸² Ceylan, “4822 S. Kanun”, s. 267,268; Zevkliler, Özel, a.g.e., s. 33

⁸³ Mehmet Akçaal, Alper Uyumaz, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C.4, S.2., 2013, s. 241-176, s. 242

⁸⁴ Çabri, s. 4

⁸⁵ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 14

⁸⁶ Aslan, a.g.e., s. 71

⁸⁷ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 14

⁸⁸ Aslan, a.g.e., s. 71; Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 14

Her iki sistemin de kullanılarak tüketiciyi koruyucu düzenlemelerin yapıldığı sistem ise karma sistemdir. Tüketici hukukunun oldukça kapsamlı bir alan olduğu düşünüldüğünde tek bir sistemden hareket edilmesi halinde tüketicinin etkin bir şekilde korunmasının mümkün olmadığı düşünülmektedir⁸⁹. Bu bakımdan çoğunlukla her iki sistemi de kabul eden kanunlar mevcuttur⁹⁰.

Türk Hukukunda 4077 sayılı TKHK'nın yürürlüğe girmesiyle, tüketici işlemi "tüketici" kavramı üzerinden tanımlanmış olduğu için subjektif sistem benimsenmiş, temel kıstas olarak "tüketici" belirlenmiş ve 6502 sayılı kanunda da bu sistem devam ettirilmiştir⁹¹. Kanunda tüketici sözleşmelerinin kapsamı tespit edilirken sadece tüketici taraf esas alınarak tanımlama yapılmıştır⁹². Dolayısıyla, Türk Hukukunda subjektif sistemin benimsendiği söylemek kanaatimizce daha doğrudur⁹³. Karma sistemin benimsenmiş olduğunu belirten yazarlar da mevcuttur⁹⁴.

---

⁸⁹ Aslan, a.g.e., s. 72

⁹⁰ Aslan, a.g.e., s. 72

⁹¹ Kara, a.g.e., s. 56

⁹² Hasan Seçkin Ozanoğlu, "Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Maddi Anlamla Uygulama Alanı)", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 50, S. 1, Mart, 2001, s. 81

⁹³ Zevkliler, Özel, "**Tüketicinin Korunması**", s. 79

⁹⁴ "Ülkemizde şu anda, tüketiciyi ilgilendiren çok sayıda kanun ve bunlara bağlı olarak çıkarılmış çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır...En geniş anlamda Tüketici Hukuku, Kamu Hukuku'nun ve Özel Hukuk'un çeşitli alanlarına yayılmaktadır. Her biri farklı esaslara dayanmaktadır. Bu konuların tek bir kanunla düzenlenme olanağı yoktur, esasen hukuk tekniği ve kuralların uygulanabilirliği açısından bu istenmesi gereken bir şey de değildir. Geniş anlamda Tüketici Hukukunun karma sistem içinde düzenlenmiş olduğunu söylemek gerekir. Ancak dar anlamda Tüketici Hukuku alanı tek bir kanunla düzenlenmiş bulunmaktadır. TKHK'nın 3. maddesinde bir tüketici tanımlaması yaparak diğer düzenlemelerini buna dayandırmıştır. Özellikle kapsam maddesinde yapılan değişikliklerle tüketici işleminin tanımlandığını ve böylece tüketicinin taraf olduğu tüketici işlemlerinin kanun kapsamına alındığı görülmektedir. Örneğin ayıbın tanımlanmasında imalatçının sorumluluğunda, taksitli satışlarda tüketiciye yapılan satışlarda getirilen korumalar, kapıdan satışlarda getirilen düzenlemeler tüketiciyi esas almaktadır. Bu nedenle genel olarak TKHK'nın subjektif sistemi benimsediği söyleyebiliriz. Nitekim 2. maddede bu Kanun'un her türlü tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulamaları kapsadığı belirtilmiştir. Tüketici işlemi ise tüketici ile satıcı-sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukuki işlemlerdir. Her ne kadar tüketici işlemi tanımında çeşitli sözleşmeler ismen sayılmışsa da bu sözleşmelerin taraflarından birinin satıcı-sağlayıcı, diğer tarafının ise tüketici olması gerekmektedir. Bu ifade tarzından tüketicinin temel kavram olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz. Bu nedenle esas olarak dar anlamda Tüketici Hukuku'nun temel kaynağı olan TKHK'nın subjektif sistemi benimsediğini söyleyebiliriz" Aslan, a.g.e., s. 73, Karşı görüş için: Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 15

3. Taksitli Satış Sözleşmesini Düzenleyen Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümleri ve Temel İlkeler

a. Taksitle satış sözleşmelerini düzenleyen tüketicinin korunması hakkında kanun hükümleri

Taksitle satış sözleşmeleri, 6502 sayılı TKHK'nın 17-21 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Taksitle satış sözleşmelerinin tanımı, şekli, finansal kiralama sözleşmeleri hakkında da bu hükümlerin uygulanacağı, tüketicinin cayma hakkı, temerrüt, erken ödeme ile ilgili hususlar ve 21. maddede tüketici tarafından bir taşınırın satış bedelinin satış konusunun tesliminden önce taksitler halinde ödenmesinin, satıcı tarafından da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satış konusunun tüketiciye teslim edilmesi borcu altına girdikleri ve ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelere TBK'nın ön ödemeli taksitle satış sözleşmesine yönelik hükümleri tatbik edileceği düzenlenmiştir.

TKHK'nın taksitle satış sözleşmeleri bakımından 4077 sayılı kanuna kıyasla daha çok tüketiciyi koruyucu hükümler içerdiğini söylemek mümkündür. 6502 sayılı kanunda, 4077 sayılı TKHK'da bulunmayan tüketiciye cayma hakkı tanınmış, sözleşme süresi içinde sözleşme hükümlerinin tüketicinin aleyhine değiştirilmesi ve satıcının kanunun öngördüğü şekil şartlarına uygun olarak sözleşmeyi geçerli bir şekilde düzenlememesi halinde sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olarak ileri sürmesi yasaklanmış, finansal kiralama sözleşmelerine de TKHK'nın taksitle satışa ilişkin hükümlerinin uygulanacağı 17. maddede düzenlenmiştir⁹⁵ Ancak sınırlı ehliyetsizlerin yapacağı taksitle satış sözleşmelerinde TBK'da düzenlenmiş ancak TKHK'da yer almayan yasal temsilcinin rızasının aranması, sözleşmenin süresinin sınırlandırılması, alıcının peşinat borcuna ve bunu ödemede temerrüde düşmesinin sonuçlarının düzenlenmesi, hâkime bazı koşullar altında sözleşmeye müdahale imkânı verilmesi ve alıcının def'ilerinin kısıtlanamayacağına yönelik düzenlemeler

---

⁹⁵ Ebru Ceylan, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Önemli Yenilikler ve Değişiklikler", **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 89, S. 2, Mart 2015, s. 76-178, s. 98

bakımından, taksitle satış sözleşmelerine ilişkin TBK hükümlerinin TKHK'dan daha ayrıntılı nitelikte olduğunu söylemek mümkündür⁹⁶.

TKHK md. 21/II, “Sözleşmenin zorunlu içeriği, tüketici ile satıcı ve sağlayıcının hak ve yükümlülükleri, cayma hakkı, erken ödeme ile diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.” hükmü gereği, 14.01.2015 tarihinde 29336 sayılı Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik ile TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinin şekli, zorunlu içeriği, tüketicinin cayma hakkı, tüketicinin temerrüdü, tüketicinin kıymetli evrak düzenlemesi hususları düzenlenmiştir.

b. Tüketicin korunması hakkında kanun’a egemen olan ilkeler

i. Genel olarak

6502 sayılı TKHK md. 4⁹⁷ hükmü ile 4077 sayılı TKHK’da olmayan bir düzenleme yaparak, tüketici işlemlerinin hepsine uygulanması gereken temel ilkeler getirmiş, bir kısmı 4077 sayılı Kanunda da yer alan düzenlemeleri “Temel

---

⁹⁶ Sena Arslan, “Tüketici Hukuku Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 4

⁹⁷ TKHK md. 4: “(1) Bu Kanunda yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir ve bunların bir nüshası kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilir. Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhâl giderilir.

(2) Sözleşmede öngörülen koşullar, sözleşme süresi içinde tüketici aleyhine değiştirilemez.

(3) Tüketiciden; kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemez. Bankalar, tüketici kredisi veren finansal kuruluşlar ve kart çıkaran kuruluşlar tarafından tüketiciye sunulan ürün veya hizmetlerde ise tüketiciden faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraf türleri ile bunlara ilişkin usul ve esaslar Bakanlığın görüşü alınarak bu Kanunun ruhuna uygun olarak ve tüketiciyi koruyacak şekilde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

(4) Bu Kanunda düzenlenen sözleşmelere istinaden tüketiciden talep edilecek her türlü ücret ve masrafa ilişkin bilgilerin, sözleşmenin eki olarak kâğıt üzerinde yazılı şekilde tüketiciye verilmesi zorunludur. Uzaktan iletişim aracıyla kurulan sözleşmelerde ise, bu bilgiler kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun şekilde verilir. Bu bilgilerin tüketiciye verildiğinin ispatı sözleşmeyi düzenleyene aittir.

(5) Tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir. Bu fıkra hükümlerine aykırı olarak düzenlenen senetler tüketici yönünden geçersizdir.

(6) Tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlar, her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılır. Tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatlar diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılır.

(7) Temerrüt hâli de dâhil olmak üzere, tüketici işlemlerinde bileşik faiz uygulanmaz.

(8) Bu Kanun tüm düzenlemeleri yönünden katılım bankalarını da kapsar. Uygulama, kâr payı dikkate alınarak yapılır.”

ilkeler” başlığı altında toplamıştır ⁹⁸. TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri de tüketici işlemi niteliğinde olduğundan, TKHK md. 4 ile düzenlenmiş olan temel ilkelerin bahse konu taksitle satış sözleşmelerine de uygulanması gerekir. Bu nedenle çalışmamızın bu kısmında TKHK’a egemen olan temel ilkelerin üzerinde duracağız.

ii. Tüketicinin bilgilendirilmesi ilkesi

Tüketicinin bilgilendirilmesi, mal ve hizmetlerin fiyatı, işlevi gibi konularda tüketiciye güncel ve gerekli bilgilerin verilmesi anlamına gelir⁹⁹. TKHK md. 4 hükmü ile tüketicinin bilgilendirilmesi açısından birtakım kurallar ve standartlar getirmiştir.¹⁰⁰ TKHK md. 4/I hükmüne göre, yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler “*en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir*” ve bunların bir nüshası kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilir. TKHK md. 3/f hükmüne göre kalıcı veri saklayıcısı, “*Kalıcı veri saklayıcısı: Tüketicinin gönderdiği veya kendisine gönderilen bilgiyi, bu bilginin amacına uygun olarak makul bir süre incelemesine elverecek şekilde kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve bu bilgiye aynen ulaşılmasına imkân veren kısa mesaj, elektronik posta, internet, disk, CD, DVD, hafıza kartı ve benzeri her türlü araç veya ortamı*” ifade eder. Tüketici sözleşmesinin bu ilke doğrultusunda getirilmiş kurallara uygun düzenlenmeyerek bir ya da birkaç unsurun eksikliği halinde sözleşme tümüyle geçersiz olmayıp, sözleşmenin esaslı unsurları dışındaki şartların haksız şart olarak değerlendirilip, bu sebeple tüketici aleyhine olan hükümlerin geçersiz olması söz konusu olur¹⁰¹

iii. Sözleşme şartlarının tüketici aleyhine değiştirilememesi ilkesi

TKHK md. 4/II hükmüne göre, tüketici sözleşmelerinde öngörülen şartlar, sözleşme süresi içinde tüketici aleyhine değiştirilemez. Böylece satıcı-sağlayıcıya sözleşmede değişiklik yapma yetkisi veya satıcı-sağlayıcıya özel sözleşme

---

⁹⁸ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 106; Ceylan, “6502 s. TKHK’nın Getirdiği Yenilikler”, 81

⁹⁹ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 106

¹⁰⁰ Cüneyt Bellican, “6502 Sayılı Kanun Kapsamında Bilgilendirilme Yükümlülüğünün Değerlendirilmesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S.2-1, Temmuz-Ağustos, 2017, s. 305-340 s. 309

¹⁰¹ Çabri, a.g.e., s. 78

koşulların ilerde değişmesi halinde bu değişikliklere uygun belirleme yapma yetkisi verilmesi yasaklanmıştır¹⁰². Bu hüküm nispi emredici nitelikte olduğundan, aksine yapılan anlaşmalar geçersiz olacaktır, ancak sözleşme kurulduktan sonra sözleşmede tüketici lehine değişiklikler yapılması mümkünken, tüketici aleyhine yapılan değişiklikler hükümsüz olacaktır¹⁰³.

iv. Tüketiciden ek bedel talep etme yasağı

TKHK md. 4/III hükmüne göre, “*Tüketiciden; kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemez. Bankalar, tüketici kredisi veren finansal kuruluşlar ve kart çıkaran kuruluşlar tarafından tüketiciye sunulan ürün veya hizmetlerde ise tüketiciden faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraf türleri ile bunlara ilişkin usul ve esaslar Bakanlığın görüşü alınarak bu Kanunun ruhuna uygun olarak ve tüketiciyi koruyacak şekilde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.*” Bu hüküm ile bankaların tüketicilerden kredi kartı aidatı, haksız ücret ve masraf tahsil etmelerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır¹⁰⁴. Tüketici, satın alacağı mal ve hizmet için ödeyeceği satış bedelini bir bütün olarak algılayarak, bu bedelin tüm asli ve yan edimleri kapsadığını düşünür¹⁰⁵. Dolayısıyla bu bedel dışında sonradan tüketiciden ücret talep edilmesi sözleşmenin tarafları arasındaki menfaat dengesini tüketici aleyhine bozucu bir etki doğurur¹⁰⁶. Kanun bu ilke ile tüketici sözleşmesinin tarafları arasındaki menfaat dengesini korumayı hedeflemiştir. Örneğin bu ilkedan hareketle, tüketici kredilerinde bankaların talep ettikleri dosya masrafı tüketicinin sözleşme kapsamında ödeyeceği faiz ve diğer masraflar kapsamında değerlendirilmeli ve bunun için tüketiciden ayrıca bir bedel ödenmesi istenememelidir. Taksitle satış sözleşmelerinde belirlenen satış bedelinin faiz gibi ek kalemleri de kapsadığı kabul edilip, daha sonra tüketiciden faiz talep edilmesi de bu ilkeye aykırılık teşkil edeceğinden mümkün değildir.

---

¹⁰² Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 107

¹⁰³ Çabri, a.g.e., s. 79; Özel, a.g.e., s. 73

¹⁰⁴ Çağlar Özel, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 5. B., Ankara, Seçkin Yayıncılık, Eylül, 2019, s.

74

¹⁰⁵ Çabri, a.g.e., s. 83

¹⁰⁶ Çabri, a.g.e., s. 83

v. İşlemlerin yazılılığı ve buna ilişkin ispat yükünün düzenleyene ait olması

TKHK md. 4/IV hükmüne göre, *“Bu Kanunda düzenlenen sözleşmelere istinaden tüketiciden talep edilecek her türlü ücret ve masrafa ilişkin bilgilerin, sözleşmenin eki olarak kâğıt üzerinde yazılı şekilde tüketiciye verilmesi zorunludur. Uzaktan iletişim aracıyla kurulan sözleşmelerde ise, bu bilgiler kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun şekilde verilir. Bu bilgilerin tüketiciye verildiğinin ispatı sözleşmeyi düzenleyene aittir.”* Bu hüküm gereği satıcı-sağlayıcı tarafı olduğu tüketici sözleşmesine yönelik talep edebileceği her türlü ücret ve masraf ait bilgileri, sözleşmeye ek olarak kâğıt üzerinde yazılı olarak tüketiciye vermek zorundadır. Bu yükümlülüğe uyulmaması halinde sadece tüketicinin satıcı-sağlayıcıya karşı ileri sürebileceği kendine özgü bir geçersizlik hali söz konusu olacaktır¹⁰⁷.

TKHK md. 4/ IV hükmü ile getirilmiş yazılılık koşulunun yerine getirildiğinin ispat yükü sözleşmeyi düzenleyen başka bir deyişle satıcı-sağlayıcı üzerindedir, bu hususta tüketicinin yüklenmesi gereken herhangi bir ispat yükü yoktur¹⁰⁸.

vi. Tüketici işlemlerinde sadece nama yazılı kıymetli evrak düzenlenebilmesi

TKHK md. 4/V hükmüne göre, *“Tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir. Bu fıkra hükümlerine aykırı olarak düzenlenen senetler tüketici yönünden geçersizdir.”* Bu hüküm gereği, tüketici işlemlerinde, tüketicilerden yalnızca nama yazılı senet alınabilecek ve bu senetler her bir taksitler için ayrı ayrı düzenlenecektir. Bu düzenlemelere aykırı olarak tanzim edilen senetler tüketici açısından geçersizdir. Örneğin tüketici işlemi niteliğinde bir taksitli satış sözleşmesi kapsamında, tüketiciden taksitlerin tamamı bedelinde bir kambiyo senedi alınması durumunda bu senet, yalnızca tüketici yönünden geçersiz olacak, ancak senette imzası bulunan diğer kişilere başvurulabilecektir¹⁰⁹.

---

¹⁰⁷ Zevkliler, Özel, *“Tüketicinin Korunması”*, s. 109

¹⁰⁸ Çabri, a.g.e., s. 100, Özel, a.g.e., s. 75

¹⁰⁹ Aslan, a.g.e., s. 320; Çabri, a.g.e., s. 105

İş bu konu çalışmamızın V. bölümünde, “E. Taksitle Satış Sözleşmelerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi” başlığı altında taksitle satış sözleşmeleri açısından geniş bir şekilde inceleneceğinden, tekrardan kaçınmak amacıyla bu başlık altında konuyla ilgili ayrıntıya girilmemiştir.

vii. Tüketici işlemlerinde kişisel teminatlarla ilgili ilke

TKHK md. 4/VI hükmüne göre, “Tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlar, her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılır. Tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatlar diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılır.” Kefalet, bir kimsenin alacaklıya, asıl borçlunun borcunu ödememesi halinde borçtan şahsen sorumlu olmayı taahhüt ettiği üç köşeli bir ilişkidir¹¹⁰. Kefalet sözleşmesi TBK md. 581 hükmünde “kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcun ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşme” olarak düzenlenmiştir. Kefalet sözleşmesinin, adî ve müteselsil kefalet olmak üzere iki türü mevcuttur. TBK md. 586 hükmü gereği, kefil müteselsil kefil sıfatıyla veya müteselsil kefil anlamına gelen başka bir sıfat ile yükümlülük altına girerse, alacaklı asıl borçlunun ifada gecikmesi veya kendisine yapılan ihtarin geçersiz kalmış olması ya da açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması kaydıyla, borçluyu takip etmeden veya taşınmaz rehinini paraya çevirmeden kefil takip edebilir¹¹¹. Adi kefalet ise kefaletin asıl şeklidir ve alacaklı önce asıl borçluya başvurmadan kefile başvuramaz¹¹². Adi kefalette, kefilin ayrı ayrı veya birlikte ileri sürebileceği tartışma ve rehinin paraya çevrilmesi def’ileri bulunur¹¹³.

TKHK md. 4/VI hükmü ile tüketicinin borçlarına yönelik alınan şahsi teminatların adi teminat niteliğinde olacağına hükmetmiştir. Kanun bu hükmü ile tüketiciye şahsen teminat veren diğer kişilerin de tüketici olduğu düşüncesinden hareketle, onları da koruma altına almak istemiştir¹¹⁴ Buna karşılık tüketici

---

¹¹⁰ Ferhat Canbolat, Seçkin Topuz, “Kefalet İle Garanti Ayırımının Önemi ve Ayrımda Kullanılacak Kıstaslar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 21, S. 78, Eylül, 2008, s. 53-76, s. 55

¹¹¹ Aytuğ Ceyhan Çakır, “Müteselsil Kefaletin Hükümleri ve Sonuçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 9, S. 96, Ağustos, 2014, s. 14-24, s. 15

¹¹² Çabri, a.g.e., s. 106

¹¹³ Çabri, a.g.e., s. 107

¹¹⁴ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 321

alacaklarına karşılık verilen şahsi teminatlar ise diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil teminat sayılacaktır. Bu şekilde tüketici alacakları açısından daha kapsamlı bir koruma altına alınmıştır¹¹⁵

viii. Tüketici aleyhine bileşik faiz yasağı

Belirli bir dönem için işleyecek anapara faizinin anaparaya eklenerek oluşan yeni anaparaya yeniden anapara faizi yürütülmesine bileşik faiz adı verilir¹¹⁶. TKHK md. 4/VII hükmüne göre, “*Temerrüt hâli de dâhil olmak üzere, tüketici işlemlerinde bileşik faiz uygulanmaz.*” Bileşik faizin uygulanması halinde, tüketicilerin borcu katlanarak artacağından, tüketiciler borçlarını ödeyememe ve ekonomik bakımdan telafisi mümkün olmayan zarara uğrama riski altına girerler¹¹⁷. Kanun bu hükmü ile tüketici işlemlerinde her türlü bileşik faiz uygulamasını yasaklayarak tüketiciyi bu risklerden korumayı hedeflemiştir. Kanunun getirdiği bu yasak, temerrüt faizi için de geçerlidir¹¹⁸.

ix. Katılım bankalarını kapsama ilkesi

TKHK md. 4/VIII hükmüne göre, “*Bu Kanun tüm düzenlemeleri yönünden katılım bankalarını da kapsar. Uygulama, kâr payı dikkate alınarak yapılır.*” Her ne kadar TKHK md. 3 hükmünde kredi veren ve konut finansmanı kuruluşlarının katılım bankalarının¹¹⁹ da dâhil olduğu düzenlenmiş olsa da kanun bu maddesi ile tüm düzenlemeleri yönünden katılım bankalarının da kapsamı içinde olduğuna hükmetmiştir¹²⁰. Bu hükümden hareketle bir katılım bankası ile tüketici arasında gerçekleşen bir işlemde TKHK hükümleri uygulama alanı bulacaktır¹²¹

---

¹¹⁵ Aslan, a.g.e., s. 321

¹¹⁶ Mustafa Alper Gümüş, “Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’a Göre Bileşik Faiz Yasağı”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1-3, Nisan-Mayıs, 2020, s. 3885-3898, s. 3886

¹¹⁷ Aslan, a.g.e., s. 321

¹¹⁸ Aslan, a.g.e., s. 321

¹¹⁹ “5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na göre banka, mevduat bankaları ve katılım bankalarıyla kalkınma ve yatırım bankalarını ifade eder. Mevduat bankaları ve katılım bankaları kredi kuruluşu niteliğinde olup katılım bankası aynı kanun hükümlerinde özel, cari ve katılım hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullanırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bu nitelikte kuruluşların Türkiye’deki kuruluşlarını ifade etmektedir.”, Zevkliler/Özel, a.g.e., s. 116

¹²⁰ Çabri, a.g.e., s. 113

¹²¹ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 116

4. Taksitli Satış Sözleşmesini Düzenleyen Türk Borçlar Kanunu Hükümleri

Taksitle satış sözleşmeleri TBK'nın "Özel Borç İlişkileri" başlıklı ikinci kısmının "Satış Sözleşmeleri" başlıklı birinci bölümünün, "Bazı Satış Türleri" başlıklı dördüncü ayırımı altında "Kısmi Satış Ödemeli Satışlar" başlığı altında 253-263 maddeleri arasında düzenlenmiştir. 6098 sayılı TBK'da taksitle satış sözleşmeleri, 818 s. BK'ya göre çok daha ayrıntılı düzenlenmiş olup BK'da taksitle satış sözleşmelerine ilişkin yalnızca üç madde bulunuyorken, TBK'da on bir madde bulunmaktadır¹²².

TBK'nın 253 ve devamı maddelerinde; taksitle satış sözleşmelerinin tanımı, şekli ve içeriği, sözleşmenin kurulmasının yasal temsilcinin rızasına bağlı oluşu, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması, geri alma açıklaması, tarafların hak ve borçları, alıcının temerrüdü, yetkili mahkeme ve tahkim ve taksitle satış hükümlerinin uygulama alanı ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. TKHK md. 83/I hükmünde, TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacağı düzenlendiğinden, TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine de TKHK'da hüküm bulunmayan durumlarda TBK'nın taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümleri uygulanır. Taksitle satış sözleşmelerinin uygulama alanına ilişkin dördüncü bölümde geniş bilgilere yer verilmiştir.

---

¹²² Remzi Demir, **Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitli Satış Sözleşmeleri**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Ocak 2017, s. 24

III. TASİTLE SATIŞ SÖZLEŞMELERİNİN TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, ÖZELLİKLERİ VE UNSURLARI

A. Taksitle Satış Sözleşmesinin Tanımı

Hukukumuzda taksitle satış sözleşmeleri, 6502 sayılı TKHK'da ve 6098 sayılı TBK düzenlenmiştir. Dolayısıyla iki kanunda iki farklı taksitle satış sözleşmesi tanımı yapılmıştır. TKHK md. 17 hükmünde taksitle satış sözleşmeleri *“Taksitle satış sözleşmesi, satıcı veya sağlayıcının malın teslimi veya hizmetin ifasını üstlendiği, tüketicinin de bedeli kısım kısım ödediği sözleşmelerdir.”* şeklinde tanımlanmıştır. TBK md. 253 hükmünde ise taksitle satış sözleşmeleri *“Satıcının satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendiği, satıştır”* şeklinde tanımlanmıştır. İsviçre Borçlar Kanunu m. 226/a hükmünde yapılan tanıma göre taksitle satış, satıcının alıcıya taşınır bir şeyi satış parasının tamamıyla ödenmesinden önce teslim etme ve alıcının da satış parasını kısmi edimlerle ödeme borcu altına girdiği sözleşmedir¹²³.

TBK taksitle satış sözleşmesini tanımlarken belirleyici unsur olarak satıcının satılanı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim edilmesini almışken, TKHK tüketicinin ödeme şeklini almıştır. TKHK'nın 17. maddesinin gerekçesinde taksitle satış sözleşmesinin tanımı yapılırken, malın teslimin veya hizmetin ifasının ne zaman yapıldığı değil tüketicinin ödeme şeklinin önemli olduğu belirtilmiştir¹²⁴. Diğer yandan TKHK md. 21/I düzenlemesine göre malın satış bedelinin tamamen ödenmesinden sonra teslim edildiği ve ödeme süresi bir yıldan uzun veya belirsiz sözleşmeler hakkında TBK'nın ön ödemeli taksitle satış

---

¹²³ Cevdet Yavuz, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş 10. B., İstanbul, Beta Yayınları, Kasım 2014, s. 276, 277

¹²⁴ Gereğe göre, *“Malın teslimi veya hizmetin ifası sözleşmenin kurulduğu tarihte yapılabileceği gibi daha sonraki bir zamanda da yapılabilir. Ödemenin hangi aralıklarla yapıldığı da önemli değildir. Eğer ödeme tüketici tarafından kısım kısım yapılıyorsa o takdirde taksitle satış sözleşmesi söz konusu olur.”* Çabri, a.g.e., s. 332

sözleşmesi hükümleri uygulanacağından, malın tesliminden önce tüketicinin taksitle ödeme süresi bir yılı aşmıyorsa TKHK hükümleri uygulama alanı bulacaktır¹²⁵.

TBK'nın taksitle satış sözleşmelerinde tarafların hak ve borçlarını düzenlediği "Peşinatı ödeme borcu ve sözleşmenin süresi" başlıklı 256. maddesinde, alıcıya "peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde" ödeme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu düzenlemeden hareketle TBK'nın taksitle satış sözleşmelerini tanımladığı 253. maddesindeki "bedelin ödenmesinden önce taşınırın teslimi" ve "bedelin kısım kısım ödenmesi" unsurlarına ek olarak "malın teslimi anında satış bedelinin en az yüzde onu oranındaki kısmının peşin ödenmesi" ve "satış bedelinin kalanının üç yıl içinde ödenmesi" unsurlarının da bulunduğunu söylemek mümkündür¹²⁶.

4077 sayılı TKHK'nın 6/A maddesinde taksitle satış sözleşmesi: "*Satım bedelinin en az iki taksitle ödendiği, malın veya hizmetin, sözleşmenin düzenlendiği anda teslim veya ifa edildiği satım.*" olarak tanımlanmış ancak "en az iki taksit" unsuru ne 6502 sayılı TKHK'da ne de TBK'daki tanımda belirleyici unsur olarak temel alınmıştır. Öğretideki bir görüşe¹²⁷ göre bu durum bir eksiklik olarak nitelendirilmiştir. Türk hukukunda taksitle satış sözleşmeleri için yer verilen çeşitli tanımlardan hareketle taksitle satış sözleşmesi, satıcının satış konusunu, alıcının satış bedelinin tamamının ödemesinden önce alıcıya teslim etme, alıcının ise satış bedelini birden fazla vadeler ile kısım kısım ödeme borcu altına girdiği sözleşme olarak tanımlanabilir¹²⁸.

---

¹²⁵ Öksüz, a.g.e., s. 20

¹²⁶ Zevkliler, Özel, "**Tüketicinin Korunması**", s. 206

¹²⁷ Mustafa Ünlütepe, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, 2014, S.2, s. 291-358, s.299

¹²⁸ "Taksitle Satış Sözleşmesi satıcının taşınır bir malı, taksitlerin ödenmeye başlanmasından önce alıcıya teslim etmeyi, alıcının ise satış bedelini, en az iki taksit halinde kısım kısım ödemeyi üstlendiği satış türüdür." (Öksüz, s.21); "Taksitle satış sözleşmesi satıcının malı tümüyle ya da bir bölümüyle alıcıya teslim ettiği halde alıcının satış parasını peşin olarak ödemeyip; belirli aralıklarla ve birden çok taksitler halinde ödediği sözleşme olarak tanımlanmaktadır.", Demir, a.g.e., s. 7; "Tüketicinin taraf olduğu ve kısım kısım ödemeyi gerektiren hukuki işlemler TKHK kapsamında taksitli satış sözleşmesi olarak değerlendirilir.", Çabri, a.g.e., s. 337; "Taksitle satış sözleşmesini, alıcı tarafından taşınır bir mala ilişkin semenin en az iki taksit halinde kısım kısım ödenmesinin kararlaştırıldığı ve satıcının satım konusu malı, taksitlerin ödenmeye başlanmasından önce alıcıya teslim etmekle yükümlü olduğu satım olarak tanımlanması mümkündür.", Ünlütepe, a.g.e., s. 29; "Taksitle satım

B. Taksitle Satış Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği

Öğretide taksitle satış sözleşmesinin hukuki niteliğinin karma sözleşme, kendine özgü sözleşme ve veresiye sözleşme olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Taksitle satış sözleşmesinin karma sözleşme olduğu görüşüne göre¹²⁹, taksitle satış sözleşmesi, satış ve ödünç sözleşmelerinin unsurlarının bir araya gelmesi ile meydana gelir çünkü satış bedelinin malın tesliminden sonra ödenmesi suretiyle ertelenmesi ve peşin satış bedeli ile taksitli satış bedeli arasındaki fark bir para ödücüdür. Bu görüş öğretilerde eleştirilmiştir. Karma sözleşmeler kanunda düzenlenmiş sözleşmelerin esaslı unsurlarının kanunda öngörülmemiş tarzda bir araya gelmesiyle meydana gelirler¹³⁰. Hâlbuki taksitle satış sözleşmeleri hukukumuzda TKHK ve TBK olmak üzere iki kanunda düzenlenmiş bulunmaktadır. Her ne kadar taksitle satış sözleşmesi, satıcının mülkiyeti devir borcunun satış sözleşmesinin asli edim yükümünü oluşturması noktasında satış sözleşmesinin bir unsurunu barındırmaktaysa da ödünç sözleşmesinde ödünç alan, ödünç konusunun eşit miktar ve nitelikte benzerini geri vermekle yükümlü olduğundan, ödünç sözleşmesinin bir unsurunu taşıdığını söylemek mümkün değildir¹³¹.

Taksitle satış sözleşmesinin kendine özgü bir sözleşme olduğunu savunan görüşe¹³² göre, taksitle satış sözleşmesinin satış sözleşmesinin bir türü olarak kanunun satış sözleşmelerine ilişkin bölümünde düzenlenmiş olması onun satış sözleşmesinin bir türü olarak nitelendirilebilmesi için yeterli değildir. Taksitle satış sözleşmesinde sözleşme konusu mal, bedelin tamamının ödenmesinden önce teslim edilmektedir. Buradaki risk faktörü de göz önüne alındığında bu durum

---

sözleşmesi temelde bir mal (ya da hizmetin) para ile mübadelesini amaçlayan iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup, satıcı bakımından alıcıya menkul bir malı satış parasının ödenmesinden önce devretmek, bir başka ifade ile alıcıya aynı zamanda bir mal kredisi temin etmek, alıcı bakımından ise kredilendirilmiş para edimini taksitler halinde ödemek yükümlülüğünü yükleyen bir sözleşmedir.”, Ozanoğlu, a.g.e., s. 45; “*Taksitli satışlar, herhangi bir ön ödeme şartı olmaksızın gerçekleştirilen; bedelin ise en az iki taksit halinde ve mal veya hizmetin tesliminden sonra ödenmesi şeklinde gerçekleşen bir satış türü olarak kabul edilmesi gerekmektedir.*”, Atasoy, Taşkın, Acar, s. a.g.e., 128; “*Taksitle satış, satıcının bir şeyin mülkiyetini devretmek, alıcının da kural olarak eşit aralıklarla bölünmüş birden çok parçalar halinde ödemekle yükümlendiği bir satış sözleşmesidir.*” Yahya Deryal, **Tüketici Hukuku Ders Kitabı**, 2.Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, Mart 2008, s. 115

¹²⁹ Bkz: Ozanoğlu, a.g.e., s. 69-70 ve dn., 107-113, Bkz: Öksüz, a.g.e., s. 22

¹³⁰ Yavuz, a.g.e., s. 25

¹³¹ Öksüz, a.g.e., s. 22

¹³² Ozanoğlu, a.g.e., s. 81; “*Kendine özgü yapısı olan sözleşmeleri oluşturan unsurlar, kısmen veya tamamen kanunun öngördüğü sözleşme tiplerinin hiçbirinde mevcut değildir.*” Yavuz, a.g.e., s. 29

sözleşmenin bir mal kredisi olma niteliğini vurgulamakla birlikte karşı edimin yani para ediminin kredilendirilmesi ve kısım kısım ödenmesi sözleşmenin tipini belirleyen faktör olup, taksitle satış sözleşmesi yasal olarak düzenlenmiş bir kendine özgü sözleşmedir¹³³.

Öğretideki bizim de katıldığımız baskın görüş¹³⁴, taksitle satış sözleşmesini kısmi ödemeli veresiye satışın türü olduğu yönündedir. Taksitle satış sözleşmesi TBK'nın "Bazı Satış Türleri" başlıklı dördüncü ayrımında, "Kısmi Ödemeli Satışlar" başlığı altında düzenlenmiştir. Kanunun bu sistematüğinden anlaşılacağı üzere taksitle satış sözleşmesi, kısmi ödemeli satışın bir türüdür. Bu bağlamda satıcı veya sağlayıcı sözleşme konusu malın veya hizmetin ifası edimini, tüketici ise sözleşme bedelini kısım kısım ödeme edimini yüklediğinden, taksitle satış sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğindedir. Taksitle satış sözleşmesi kanunda düzenlenmiş bir sözleşmedir dolayısıyla isimsiz sözleşmelerin bir türü olarak nitelendirilmesi isabetli değildir¹³⁵. Belirleyici özelliğın semenin kısım kısım ödenmesi olduğundan taksitle satış sözleşmesinin kendine özgü bir sözleşme olduğu savunulmuşsa da taksitle satış sözleşmesi bu belirleyici özelliğı sebebiyle satış sözleşmesinin ayrı bir türü olarak düzenlenmiştir¹³⁶. Mal veya hizmetin para ile mübadele edilmesi bu sözleşmenin de asli edim yükümlerinden biri olduğundan taksitle satış sözleşmesi satış sözleşmesi niteliğindedir. Aynı zamanda satış bedeli tamimiyle ödenmeden satılan mal alıcıya teslim edildiğinden taksitle satış sözleşmesi aynı zamanda kredili satışın da bir türüdür¹³⁷.

C. Tüketici Sözleşmesi Olarak Taksitle Satış Sözleşmelerinin Özellikleri

1. Genel Olarak

TKHK md. 2/I hükmüne göre, "Bu kanun her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar." Dolayısıyla bir hukuki işlemin TKHK kapsamında değerlendirilebilmesi için tüketici işlemi niteliğinde olması

---

¹³³ Ozanoğlu, a.g.e., s. 80-84; Aslan, a.g.e., s. 393, Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 129

¹³⁴ Yavuz, a.g.e., s. 277, d.n. 6'daki yazarlar

¹³⁵ Demir, a.g.e., s. 8

¹³⁶ Ünlütepe, a.g.e., s. 31

¹³⁷ Öksüz, a.g.e., s. 24; Özel, a.g.e., s. 173

gerekmektedir. TKHK md. 3/I hükmünde ise tüketici işlemi, “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi*” olarak tanımlanmıştır. Bu düzenlemeden hareketle, TKHK kapsamında bir sözleşmenin tüketici sözleşmesi olarak değerlendirilebilmesi için, sözleşmede taraflardan birinin tüketici sıfatına haiz olması, sözleşmenin karşı tarafının ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi olması, sözleşme konusunun taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz, elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mal olması gerekir¹³⁸ Kanuni tanımda ek olarak tüketici işlemi sayılacak bazı sözleşme türleri örnek olarak gösterilmiş, ancak bu konuda sınırlayıcı bir düzenleme yapılmamıştır¹³⁹

TKHK kapsamında olan taksitle satış sözleşmeleri niteliği itibariyle tüketici sözleşmesi olduğundan, bu başlık altında tüketici sözleşmelerinin ayırt edici özellikleri incelenecek, “D. Genel Hükümlere Göre Taksitle Satış Sözleşmelerinin Özellikleri” başlığı altında ise hem TKHK hem TBK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerinin ortak özellikleri genel hükümlere göre değerlendirilecektir.

2. Sözleşmenin Taraflarından Birinin Tüketici Olması

Bir hukuki işlemin tüketici işlemi olarak değerlendirilebilmesi için, taraflardan birinin tüketici sıfatı taşıması en temel ve mutlaka olması gereken bir şarttır¹⁴⁰. Sözleşmenin ismen Kanunda düzenlenmiş olup olmaması önem taşımaksızın, ticari ve mesleki amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişilerle kurulan her türlü sözleşme tüketici işlemi olarak değerlendirilir ve TKHK'nın uygulama alanına girer¹⁴¹.

---

¹³⁸ Ebru Ceylan, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu Kapsamına Giren Tüketici Sözleşmeleriyle İlgili Değerlendirmeler”, **Legal Hukuk Dergisi**, C.18, S. 210, Haziran, 2020, s. 2489-2529, s.2493

¹³⁹ Ceylan, “Tüketici Sözleşmeleriyle İlgili Değerlendirmeler”, s. 2496

¹⁴⁰ Çabri, a.g.e., s. 16; Ceylan, “Tüketici Sözleşmeleriyle İlgili Değerlendirmeler”, s. 2495

¹⁴¹ Çabri, a.g.e., s. 18

Tüketici sözleşmesinin karşı tarafını ise “kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişi” oluşturur. TKHK’nın amacı tüketiciye mal ve hizmet sunmayı meslek edinmiş kişilere karşı zayıf konumda kalan tüketiciyi korumak olduğu için Kanun, tüketici sözleşmesinin karşı tarafının belirli özelliklere sahip olmasını aramıştır¹⁴².

3. Tüketiciye Bedel Karşılığı Bir Mal veya Hizmet Sunulması

Tüketici sözleşmesi, tüketiciye bir mal veya hizmet sunulması karşılığında tüketicinin de bir bedel ödemeyi üstlendiği karşılıklı bir sözleşmedir¹⁴³. Dolayısıyla bağışlama ve hatır taşıması gibi sözleşmeler, karşılıksız olarak bir mal veya hizmet sunulması söz konusu olduğu için tüketici sözleşmesi kapsamına girmeyecek, genel hükümlere tabi olacaklardır¹⁴⁴

4. Sözleşmenin Çeşidinin ve Niteliğinin Önem Taşımaması

TKHK, bir sözleşmenin tüketici işlemi olarak değerlendirilmesi hususunda, sözleşmenin türünü ve niteliğini belirleyici bir unsur olarak düzenlememiş, sözleşmenin taraflarını dikkate almak suretiyle mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişiler de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden kişiler ile tüketici arasındaki tüm işlemleri tüketici işlemi olarak değerlendirmiştir¹⁴⁵. Bir tarafını tüketicinin bir tarafını satıcı-sağlayıcının oluşturduğu, tüketiciye mal veya hizmet sunmayı amaçlayan her türlü sözleşme, öncelikle TKHK hükümlerine tabi olacaktır¹⁴⁶. TKHK md. 3/I hükmü eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık sözleşmelerini örnek olarak göstermiş, ancak “ve benzeri” ifadesini kullanarak sınırlama yapmamış, tüketici sözleşmelerinin kapsama alanını oldukça geniş tutmuştur.

5. Tüketicinin Mal veya Hizmeti Özel Amaçlarla Edinmesi

TKHK’nın yapmış olduğu “tüketici” tanımına göre ticari veya mesleki amaçla hareket ederek işlem yapan kişiler tüketici olarak nitelendirilemeyip, bir

---

¹⁴² Aslan, a.g.e., s. 11

¹⁴³ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 79

¹⁴⁴ Özel, a.g.e., s. 64

¹⁴⁵ Çabri, a.g.e., s. 19

¹⁴⁶ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 83

sözleşmenin tüketici sözleşmesi olarak nitelendirilebilmesi için tüketici, mal veya hizmeti özel kullanım ya da tüketim için nihai olarak satın almalıdır. Malın özel amaçla kullanılması, malın eskimesi, şekil değiştirmesi, tükenmesi, azalması, değerinin azalması sonuçlarını doğuran bir kullanma veya yararlanma saiki ile satın alınmasıdır¹⁴⁷. Bu nedenle bir malın bir başkasına satmak veya çıkar sağlamak için devredilmek üzere satın alınması yani malın tekrar satmak veya üretime dâhil etmek için edinilmesi halinde edinen kişinin tüketici sıfatı yoktur¹⁴⁸. Taraflardan birinin tüketici sıfatına haiz olmadığı sözleşmelerin ise tüketici sözleşmesi olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir mal veya hizmetin özel amaçlarla edinilmesi hususunda çalışmamızın “Tüketici” kavramını incelediğimiz II. Bölümünde “a. Ticari veya Mesleki Olmayan Amaçlarla Hareket Etme” başlığı altında ayrıntılı olarak incelenmiş olduğundan, tekrara düşmemek amacı ile bu başlık altında daha fazla ayrıntılı bilgi verilmemiştir.

D. Genel Hükümlere Göre Taksitle Satış Sözleşmelerinin Özellikleri

1. Rızai Sözleşme Olması

Rızai sözleşmeler, kurulabilmeleri için sözleşmenin taraflarına ait irade açıklamalarının yeterli olduğu, tarafların rızalarından başka bir şeye veya merasime gerek olmayan sözleşmelerdir¹⁴⁹. Türk-İsviçre Hukukunda sözleşmelerin rızailiği ilkesi esas alınmıştır¹⁵⁰. Taksitle satış sözleşmesinin kurulabilmesi için tarafların, taksitle satış sözleşmesinin unsurları olan satılan malın teslimi veya hizmetin ifası ve satış bedelinin kısım kısım ödeneceği hususlarında anlaşmaları gerekli ve yeterlidir¹⁵¹. Dolayısıyla taksitle satış sözleşmeleri rızai sözleşmelerdir.

2. Tam ki Tarafa Borç Yüklemesi

Sözleşmeler, tek tarafa borç yükleyen sözleşmeler ve iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olmak üzere iki türdür. Bir sözleşme ile sözleşmenin her iki

---

¹⁴⁷ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 94

¹⁴⁸ Öksüz, a.g.e., s. 60

¹⁴⁹ Yavuz, a.g.e., s. 53

¹⁵⁰ Turhan Esener, Fatih Gündoğdu, **Borçlar Hukuku I: Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerliliği (TBK m.1-48)**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Şubat 2017, s. 22

¹⁵¹ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, s. 241

tarafı borç altına giriyor ve aynı zamanda sözleşmenin bir tarafının borcu diğer tarafın borcunun alacağını oluşturuyorsa bu sözleşme tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak adlandırılır¹⁵². Taksitle satış sözleşmeleri de tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir¹⁵³. Taksitle satış sözleşmelerinde satıcı-sağlayıcının satılanın mülkiyetini karşı tarafa geçirme asli edimine karşılık tüketicinin kısım kısım kredilendirilmiş para ödeme asli edimi bulunmakla, her iki taraf da hem alacaklı hem de borçlu sıfatına haiz olmaktadır¹⁵⁴.

TBK md. 97 hükmüne göre bir taraf, kendi alacağını ancak kendi borcunu yerine getirmişse veya yerine getirmeyi önermişse talep edebilir.¹⁵⁵ Buna aynı anda ifa karinesi denir¹⁵⁶. Sözleşme, kanun veya örf ve âdet dolayısıyla taraflardan biri için bir ön edim yükümlülüğü getirilmiş olabilir¹⁵⁷. Taksitle satış sözleşmelerinde de TBK md. 234 hükmü ile getirilen düzenleme ile satıcı için böyle bir ön edim yükümlülüğü getirilmiştir. Bu düzenleme sebebiyle alıcı kendi mülkiyeti devir edimini yerine getirmeden alıcıdan ödeme talep edemeyecektir. Bu nedenle taksitle satış sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasına rağmen tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler için geçerli olan aynı anda ifa kuralının bir istisnasını teşkil etmektedir¹⁵⁸.

3. Mülkiyeti Devir Borcu Doğurması

Taşınır veya taşınmaz bir mal üzerindeki mülkiyeti taraflardan birinin diğerine geçirmesini hedefleyen sözleşmeler, mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmelerdir¹⁵⁹. Mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmelerde, sözleşmenin yapılması ile birlikte bir mülkiyeti devir borcu doğar ancak sözleşme konusunun

---

¹⁵² M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 1, 11. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 45-46; Esener/Gündoğdu, a.g.e., s. 19

¹⁵³ Yılmaz, a.g.e., s. 155; Ünlütepe a.g.e., s. 42; Ozanoğlu, a.g.e., s. 45; Öksüz, a.g.e., s. 24; Demir, a.g.e., s. 10

¹⁵⁴ Ozanoğlu, a.g.e., s. 46

¹⁵⁵ TBK'nın "İfada sıra" başlıklı 97. maddesi: "*Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir.*"

¹⁵⁶ Ozanoğlu, a.g.e., s. 46

¹⁵⁷ Ozanoğlu, a.g.e., s. 47

¹⁵⁸ Öksüz, a.g.e., s. 25

¹⁵⁹ Selahattin Suphi Tekinay, Samet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 57

mülkiyeti karşı tarafa geçmez¹⁶⁰. Taşınır satışlarında mülkiyet zilyetliğin devri ve teslimi ile olur yani mülkiyet ayrı bir tasarruf işlemi ile devredilir¹⁶¹.

Bir hizmetin görülmesi karşılığının taksitle ödenmesi, taksitle satış sözleşmelerinin mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşme olma niteliğini etkilemez. Çünkü bu durumda esas olan görülen hizmetin satılması değil, hizmetin görülmesinin bedelinin kısım kısım ödenmesidir¹⁶².

E. Taksitle Satış Sözleşmesinin Unsurları

TKHK md. 17 ve TBK md. 253 hükümlerinde yapılmış olan taksitle satış sözleşmesi tanımlarından hareketle, taksitle satış sözleşmesinin “sözleşme konusunun belirli mal veya hakların oluşturması”, “alıcının taksitleri ödemesinden önce satıcının mal veya hakkı alıcıya teslim etmesi, satış bedelinin birden fazla vade ile satıcıya kısım kısım ödenmesinin kararlaştırılmış olması”, “ tarafların anlaşması” olmak üzere dört unsurunun bulunduğunu söylemek mümkündür.

1. Sözleşmenin Konusunu Belirli Mal veya Hakların Oluşturması

TKHK md. 17 hükmünde yapılmış olan taksitle satış sözleşmesi tanımında “malın teslimi ve hizmetin ifası” ifadesi kullanılmıştır. TKHK md. 3/h'deki mal tanımı “*taşınır eşyaları, konut veya tatil amaçlı taşınmaz malları ve elektronik ortamda hazırlanmış yazılım, ses, görüntü gibi maddi olmayan malları*” kapsadığından, TKHK'nın uygulama alanına giren taksitle satış sözleşmelerinin konusunu taşınır mallar, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ve elektronik ortamda hazırlanmış maddi olmayan mallar oluşturur. TBK md. 253 hükmündeki açık düzenlemeye göre TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinin konusunu yalnızca taşınır niteliğindeki mal ve haklar oluşturabilir. Taşınır mal ve

---

¹⁶⁰ Öksüz, a.g.e., s. 26

¹⁶¹ Eren, a.g.e., s. 61

¹⁶² Ozanoğlu, a.g.e., s. 58

hak kavramının taksitle satışın niteliğine ters düşmediği sürece geniş yorumlanması tüketicinin korunması amacına hizmet edecektir¹⁶³.

a. Taşınır mal veya haklar

TKHK md. 17 hükmünde yapılmış olan taksitle satış sözleşmesi tanımında “malın teslimi ve hizmetin ifası” ifadesi kullanılmıştır. TKHK md. 3/h hükmündeki mal tanımı “*taşınır eşyaları, konut veya tatil amaçlı taşınmaz malları ve elektronik ortamda hazırlanmış yazılım, ses, görüntü gibi maddi olmayan malları*” kapsar. Hizmet ise aynı maddenin d bendinde¹⁶⁴ mal sağlamanın dışında kalan tüketici işlemi olarak tanımlanmıştır. Buna göre TKHK bakımından taşınır eşyalar, kaset cd gibi görüntü ve ses içeren araçlar da taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturabilecektir. Tüketici işlemi ise yine aynı maddenin l bendinde: “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem*” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla bu hükümle 4077 sayılı TKHK kapsamında bulunmayan eser, sigorta, vekâlet gibi sözleşmelerle verilen hizmetler de TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturabilecektir¹⁶⁵.

TBK md. 209 hükmünde taşınır satışı TMK kapsamında taşınmaz sayılanlar dışında kalan ve diğer kanunlarda taşınır olarak düzenlenen şeylerin satışı olarak tanımlanmıştır. Bu düzenlemede taşınır satışı tanımı olumsuz metot kullanılarak yapılmış, taşınmaz satışı konusuna girmeyen hususların taşınır satışı konusuna gireceği belirtilmiştir¹⁶⁶. Ancak nelerin taşınmaz satışının konusuna gireceği TBK’da tam olarak düzenlenmediğinden, taşınır kavramının sınırları oluşturulurken TMK’nın taşınmaz ve taşınır eşya satışına ilişkin düzenlemelerini incelemek gerekmektedir.

---

¹⁶³ Ekin Hacıbekiroğlu, “6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanunu’na Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.1, Nisan 2013, s. 73-113, s. 76; Ozanoğlu, s. 59

¹⁶⁴ TKHK md. 3/d, “*Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusu*” şeklinde düzenlenmiştir.

¹⁶⁵ Öksüz, a.g.e., s. 45; Ceylan, “**6502 S. TKHK’nın Getirdiği Yenilikler**”, s. 80

¹⁶⁶ Fahrettin Aral, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s. 68

TMK md 762’de taşınır mülkiyetinin konusunun neler olduğu düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, “*Taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir.*” Bu düzenlemeden hareketle taşınır mülkiyetinin konusunu taşınır eşyalar ve doğal güçler oluşturur. Medeni Kanun taşınmaz mülkiyetinin kapsam ve sınırlarını düzenlemiş ancak taşınır mülkiyetinin sadece kazanılmasını ve kaybını düzenlemiştir. TMK md.762’ye göre taşınır eşya özüne zarar gelmeksizin bir yerden bir yere kendi gücüyle veya başkasının gücü ile taşınabilen eşyadır.

TMK. md. 762’ye göre taşınmaz mülkiyetine tabi olmayan, temellüke yani edinmeye elverişli doğal güçler taşınır mülkiyetinin konusunu oluşturabilir. Bu düzenlemeyle taşınmazlar haricinde kalan edinmeye elverişli su, havagazı, elektrik gibi doğal güçlerin de taşınır mülkiyetine konu olabileceği dolayısıyla taksitle satış sözleşmesi ile satışın yapılabilceğini söylemek mümkündür¹⁶⁷.

TMK md. 728’e göre: “*Başkasının arazisi üzerinde kalıcı olması amaçlanmaksızın yapılan kulübe, büfe, çardak, baraka ve benzeri hafif yapılar, bunların malikine aittir. Bu tür yapılar, taşınır mal hükümlerine tâbi olur ve tapu kütüğünde gösterilmez.*”

TTK. md. 997’ye göre gemi siciline kayıtlı olmayan gemilerin satışı taşınır satışdır¹⁶⁸.

Haklar da taşınır satışının konusunu oluşturur¹⁶⁹. Alacak hakları, patent hakkı, marka hakkı, telif hakkı, irtifak hakkı, şirketlerdeki ortaklık hakları, anonim ortaklıkta yeni çıkarılan pay senetlerini satın alma hususundaki rüçhan hakları, opsiyon ve devri kabilsede idari makamlarca verilen ruhsatnamelerden doğan haklar satışları taşınır satışı konusunu oluşturabilen haklardandır¹⁷⁰.

---

¹⁶⁷ Demir, a.g.e., s. 15

¹⁶⁸ Yavuz, a.g.e., s. 84

¹⁶⁹ Eren, a.g.e., s. 57

¹⁷⁰ Eren, a.g.e., s. 57, Yavuz, a.g.e., s. 84

TBK md. 209 hükmüne göre taşınmaz maldan ayrıldıktan sonra, taşınır mal olarak devri mümkün olan bütünlüyci mallar, fiilen teslim edilme koşulunu sağlandığı sürece taksitle satışa konu olabilirler¹⁷¹.

Eklentilerin satışında taşınır satışı hükümleri uygulanır¹⁷².

Tapusuz taşınmazların satışı da Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre taşınır satışı hükümlerine tabidir¹⁷³.

b. Taşınmaz mallarda durum

TKHK'nın taksitle satışın tanımını yaptığı 17. maddesinde “mal ve hizmet”ten söz edilmiş, taşınır veya taşınmaz ayrımı yapılmamıştır. TKHK md. 3/h düzenlemesindeki mal tanımı gereği TKHK anlamında “mal” kavramının içine taşınmaz olarak yalnızca konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar girmektedir¹⁷⁴. TKHK, ön ödemeli konut satışı sözleşmesi taksitli satışın özel bir türü olarak 40 ve devamı maddeleri ile düzenleyerek taşınmazların da tüketici işlemi niteliğinde taksitli satış sözleşmesi konusu olabileceğini kabul etmiştir¹⁷⁵. Dolayısıyla konut ve tatil amaçlı taşınmaz malları konu eden taksitle satış sözleşmelerine TBK değil TKHK hükümleri uygulanacaktır¹⁷⁶. Yargıtay görüşleri de aynı doğrultudadır¹⁷⁷.

---

¹⁷¹ Öksüz, a.g.e., s. 43

¹⁷² Yavuz, a.g.e., s. 84

¹⁷³ “Tapusuz taşınmazların satışı menkul hükümlerine tabidir. Zilyetliği devri ile satış tamamlanır.”, YİBK, 09.10.1964 T., 6 E., 12 K., Eren, s. 58, d.n. 12; “TMK'nun 763. maddesine göre taşınır mülkiyetinin nakli için zilyetliğin devri gerekir. Yani, taraflar arasında **menkul** hükmünde olan taşınmazın mülkiyetinin devri için satış sözleşmesi yapıldığında ve taşınmazın zilyetliği alıcıya devredildiğinde alıcı mülkiyet hakkını kazanır. Somut olayda, öncesi tapuya kayıtlı olmayan uyumsuzluk konusu 2 parsel yönünden satışına ilişkin sözleşme kadastro tespitinden sonra ancak tespitin kesinleşmesinden önce olduğundan menkul hükmüne tabi olan taşınmazların devrinde resmi şekil şartı aranmaz.” Yargıtay 8. HD., 01.04.2014 T., 2013/23335 E., 2014/5844 K., www.kazanci.com (Erişim Tarihi: 15.07.2020); “Ne var ki, davaya konu taşınmazın öncesi tapusuz bulunduğu, davalılar miras bırakanı M. A. T.'in 1963 yılında ölümü sonrası mirasçuları arasında paylaşıldığı bildirildiğine, paylaşım hususu davalıların da kabulünde olduğuna göre, kadastro tespitinden önce paylı mülkiyete tabi taşınmazların satışı 3402 Sayılı Kadaastro Kanununun 14. maddesine göre her türlü delille kanıtlanabilir. Tapusuz taşınmazların satışı menkul hükümlerine tabidir. Zilyetliğin devriyle satış tamamlanır.” Yargıtay 8. HD., 15.03.2012 T., 2012/1384 E., 2012/1817 K., [Kazancı Bilgi Bankası](http://www.kazanci.com), E. T. 15.07.2020)

¹⁷⁴ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 211

¹⁷⁵ Çabri, a.g.e., s. 340

¹⁷⁶ Öksüz, a.g.e., s. 50

¹⁷⁷ “Bir hukuki işlemin 6502 Sayılı TKHK kapsamında olduğunun kabul edilmesi için yasanın amacı gereği tüketici ve satıcı-sağlayıcı arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukuki işlemin olması gerekir. 6502 S. TKHK md. 3'e göre tüketici; ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmeyen gerçek

TBK. md. 253/I hükmü ile taksitli satışların konusunun yalnızca taşınır mal ve haklar olabileceği açık ve tartışmaya yer bırakmayacak şekilde düzenlenmiş olduğundan, tapuya kayıtlı taşınmazların TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmesine konu teşkil etmesi mümkün değildir.¹⁷⁸ Taşınmaz satışlarının geçerliliği tapu sicilinde resmi şekilde yapılmalarına bağlıdır. Taksitle satış sözleşmelerinin tapuya şerh edilmesi mümkün olmadığından taşınmazların taksitle satışa konu olması da mümkün değildir¹⁷⁹. Her ne kadar uygulamada taksitle kat ve arsa satışları yapılmakta ise de bu satışlara TBK'nın taksitle satışa ilişkin hükümleri uygulanamaz¹⁸⁰.

Yargıtay yerleşik içtihatlarına göre tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların mülkiyeti taşınır mülkiyeti olarak değerlendirilir ve satışları taşınır niteliğindedir¹⁸¹. Bu sebeple tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar taksitle satış sözleşmesine konu edilebilirler¹⁸².

Öğretideki bir görüşe¹⁸³ göre ise tapusuz taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkına sahip olunup olunmaması bakımından ayırım yapılması gerekir ve sadece tapusuz taşınmazın üzerinde mülkiyet hakkına sahip olunması halinde taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturabilirler.

2. Tüketici Taksitleri Ödemeden Önce Satıcı-Sağlayıcının Mal veya Hakkı Tüketiciye Teslim Etmesi

TKHK 17. maddesinde yapılan tanımda, bedelin ödenmesinden önce taşınırın teslimi unsuruna yer verilmemiştir. Bu nedenle tüketici işlemi niteliğinde

---

veya tüzel kişiyi, tüketici işlemi; mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında düzenlenen taşıma, eser, sigorta, simsarlık vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade eder.” Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin, 11.12.2019 Tarihli, 2016/28337 Esas, 2019/12407 Karar sayısı ile verdiği karar, Kazancı Bilgi Bankası, E. T. 25.05.2020

¹⁷⁸ Yavuz, a.g.e., s. 278; Zevkliler, Özel, a.g.e., s. 211; Aral, a.g.e., s.178; Özel a.g.e., s. 174; Ozanoğlu, a.g.e., s. 59; Ünlütepe, a.g.e., s. 40; Öksüz, a.g.e., s. 46; Demir, a.g.e., s. 14; İnceoğlu, a.g.e., s. 1

¹⁷⁹ Bekir Akıncı, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu İle Taksitle Satış Hükümlerinde Yapılan Değişiklikler ve Getirilen Yenilikler”, **Konya Barosu Dergisi**, C.1, S.2, Temmuz 2017, s. 89-124, s. 92

¹⁸⁰ Yavuz, a.g.e., s. 278

¹⁸¹ Nihat Yavuz, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Ankara, Adalet Yayınevi, Ocak, 2015, s. 1063

¹⁸² Yavuz, a.g.e., s. 279, Demir, a.g.e., s. 16, Ozanoğlu, a.g.e., s. 43

¹⁸³ Bkz: Ozanoğlu, a.g.e., s. 43

olan taksitle satış sözleşmelerinde satış bedelinin tamamının ödenmesinden önce satış konusunun teslim edilip edilmemesinin taksitle satışın düzenlenmiş olduğu 17 ve devamı maddelerin uygulanıp uygulanmaması açısından fark oluşturmayacağı söylenebilir¹⁸⁴. Ancak TKHK md. 21/I düzenlemesine göre: *“Tüketicinin taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı tüketiciye teslim etmeyi üstlendikleri ve ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmeler hakkında Türk Borçlar Kanununun ön ödemeli taksitle satış hükümleri uygulanır.”* Dolayısıyla satış bedelinin tamamının satılanın tesliminden önce ödeneceğinin kararlaştırıldığı ve ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz sözleşmelere TKHK'nın taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanamayacaktır.

Taksitle satış sözleşmelerinin asıl amacı, satış bedelinin tamamını bir defada yani peşin olarak ödemesi mümkün olmayan tüketicilere, satış bedelini kısım kısım ödeme kolaylığı sağlayarak ihtiyacı olan mal ve hizmetlere kavuşma imkânı sağlamaktır. Bu nedenle tüketicinin taksitleri ödemesinden önce satıcının mal veya hakkı tüketiciye teslim etmesi taksitle satış sözleşmelerinin belirleyici unsurudur.

Satış bedelinin tamamının malın tesliminden önce ödenmesinin şart koşulduğu sözleşmeler, ödemenin kısım kısım yapılması kararlaştırılmış olsa bile taksitle satış sözleşmesi olarak değerlendirilemezler¹⁸⁵. Bu durumda taksitle satış değil, TBK md. 264 vd. 'da düzenlenmiş olan ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin varlığından söz edilir¹⁸⁶. TBK md. 264 hükmüne göre ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi, alıcının taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının ise bedeli tamamen ödendikten sonra satılanı alıcıya teslim etmeyi üstlendiği satıştır. Taksitle satış sözleşmesinin aksine ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi bir tüketici kredisi sözleşmesi olmayıp, tasarruf sözleşmesidir. Alıcı önce tasarruf yapar, daha sonra ihtiyaç duyduğu malı alır¹⁸⁷.

---

¹⁸⁴ Çabri, a.g.e., s. 340

¹⁸⁵ Demir, a.g.e., s. 16

¹⁸⁶ Yavuz, a.g.e., s. 280; Ünlütepe, a.g.e., s. 46; Eren, a.g.e., s. 240; Aslan, a.g.e., s. 385-386; Aral, a.g.e., s. 180; Remzi, Aydın, a.g.e., s. 67

¹⁸⁷ Eren, a.g.e., s. 255

Satılanın tesliminin sözleşme yapıldığı sırada veya daha sonra yapılmasının taksitle satış sözleşmesinin teslim ilişkisi açısından bir önemi yoktur¹⁸⁸. Satılanın teslimi sözleşme yapıldıktan sonra ancak satış bedelinin tamamı ödenmeden önce gerçekleştirilmiş olması bu unsurun varlığı açısından yeterlidir.

Taksitle satış sözleşmesi, TBK md. 253/I hükmünde, satıcının satılanı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi üstlendiği satış olarak tanımlanmıştır. Alıcının taksitleri ödemesinden önce satıcının mal veya hakkı alıcıya teslim etmesi unsurundaki “teslim” in zilyetliğin devri çeşitlerinden hangisini ifade ettiği üzerinde de durmak gerekmektedir. Öğretideki bizim de katıldığımız bir görüşe göre¹⁸⁹, taksitle satış sözleşmesinin amacı, ekonomik olarak ihtiyaç duyduğu mal veya hakkın satış bedelini peşin olarak ödemeye müsait olmayan alıcının satış bedelini ödemediği önce satılardan faydalanmasını sağlamak olduğundan, kanunun aradığı teslimin mülkiyeti devir değil, tam anlamıyla malın teslimidir. Bu bağlamda “satış konusunun teslim”inden anlaşılması gereken eylem, “zilyetliğin devri”nden daha dar kapsamlı olup, zilyetliğin devri çeşitlerinden olan hükmen teslim¹⁹⁰ veya zilyetliğin havalesi¹⁹¹ söz konusu ise taksitle satış sözleşmesinin varlığı için aranan teslim unsuru gerçekleşmemiş sayılır¹⁹². Zira bu teslim türlerinde alıcı, satış konusu mal veya haktan hemen faydalanamamaktadır. TBK md. 253/I hükmünde “teslim etmeyi” ifadesi kullanılarak bu husus vurgulanmıştır¹⁹³. Öğretideki diğer görüşe¹⁹⁴ göre

---

¹⁸⁸ Aslan, a.g.e., s. 385

¹⁸⁹ Öksüz, a.g.e., s. 52; Eren, a.g.e., s. 240-241; Yavuz, a.g.e., s. 279

¹⁹⁰ “Zilyedliğin devren kazanılması hallerinden hükmen teslim, temlik edenin özel bir sebebe dayanarak zilyed olmakla devam etmesi olarak tanımlanmaktadır. Asli zilyed olan kişi, devirden sonra ferî zilyed olmakta, devralan ise şeyi fiilen teslim almadığı halde malik sıfatıyla asıl zilyed olmaktadır.” Hasan Erman, **Eşya Hukuku Dersleri**, İstanbul, Der Yayınları, 2017, s. 15

¹⁹¹ “Zilyetliğin devren kazanılması hallerinden zilyetliğin havalesi, ferî zilyet sıfatıyla başkasının elinde bulunan şeyin, asli zilyetliğinin asli zilyed tarafından diğer bir kişiye devredilmesi ve o şeyin yeni zilyede tesliminin ferî zilyede bildirilmesidir. Zilyedliğin havalesi bir anlaşmadır. Asli zilyed (malik) üçüncü kişiyle zilyedliğin ve mülkiyetin geçirilmesi yolunda bir anlaşma yapmaktadır. Ferî zilyede bunun bildirilmesi gerekir. Asli zilyed, ferî zilyede zilyetliğin havalesini bildirmişse, üçüncü kişi mutlak bir mülkiyet hakkı kazanır ve malı ferî zilyetten isteyebilir. Ferî zilyede henüz bildirilmemişse alıcı, ferî zilyetten ve satıcıdan başka bütün üçüncü kişilere karşı mülkiyet hakkını ileri sürebilir. Zilyetliğin devri anlaşması ferî zilyede ihbar edilmediği takdirde, ferî zilyedin malı satıcıya geri vermesi halinde ferî zilyedin iade borcu ortadan kalkar. TMK md. 979/3 uyarınca, mala zilyed olan üçüncü kişi, temlik edene karşı sebeplere dayanarak teslimden kaçınıbiliyorsa, aynı sebeplerden dolayı iktisap edene karşı da teslimden kaçınıbilir. Ancak bu hüküm, ferî zilyed aynı hak sahibi ise uygulanır: yoksa kişisel hak sahibi ferî zilyedin TMK md. 979/3 uyarınca malı teslimden kaçınma imkânı yoktur.” Erman, a.g.e., s. 16

¹⁹² Öksüz, a.g.e., s. 53

¹⁹³ Eren, a.g.e., s. 241

ise, satış konusunun devrinden sadece fiili anlamda zilyetliğin devrini değil kısa elden teslim¹⁹⁵, zilyetliğin havalesi ve hükmen teslimi de anlamak gerekir.

3. Satış Bedelinin Birden Fazla Vade ile Satıcı-Sağlayıcıya Kısım Kısım Ödenmesinin Kararlaştırılması

Tüketicinin satış bedelini birden fazla vade ile kısım kısım ödemesi, taksitle satış sözleşmesinin belirleyici unsurudur. Hem TKHK hem TBK anlamında taksitle satış sözleşmesinin varlığından söz edebilmek için satış bedelinin bölünmüş olması gerekir.

Taksitle satış sözleşmesinde satış bedelinin bir defada ödenmesine değil, birden fazla birbirini takip eden değişik tarihlerde kısım kısım yani taksitler halinde ödenmesine karar verilmesi onu diğer sözleşmelerden ayıran unsurdur¹⁹⁶. Bu unsur ile taksitle satış sözleşmesi, ödemenin satış konusunun tesliminden sonraki bir tarihte tek seferde yapıldığı veresiye satış sözleşmesinden ve ödemenin satış konusunun teslimi anında yapıldığı peşin satış sözleşmesinden ayrılır¹⁹⁷. Fakat veresiye satış sözleşmesinde daha sonra taraflar tek seferde ödenecek olan semenin taksitler halinde ödenmesine karar verirlerse, yine taksitle satış sözleşmesinin varlığından söz etmek gerekecektir¹⁹⁸.

Taksitle satış sözleşmesi ile kısım kısım ödenmesine kararlaştırılan bedel, satış bedeli olmalıdır. Faiz, masraf, komisyon gibi yan edimlerin kısım kısım ödenmesinin kararlaştırıldığı hallerde taksitle satış sözleşmesinden söz edilemez¹⁹⁹.

Taksitle satış sözleşmesi ile kararlaştırılan taksitlerin eşit miktarlar içermesi, taksitler arasındaki vadelerin eşit olması zorunlu değildir²⁰⁰. Taksit tutarlarının azalan veya artan oranlarda kararlaştırılması mümkündür²⁰¹. Birden

---

¹⁹⁴ Ozanoğlu, a.g.e., s. 62; Bkz: Yavuz, a.g.e., s. 279, d.n. 18

¹⁹⁵ “Kısa elden teslim, fer’i zilyedin yeni bir teslimine gerek kalmaksızın asli zilyed olması halinde söz konusu olur. Eiyayı fer’i zilyed veya zilyed yardımcısı sıfatı ile fiili hakimiyeti altında bulundura şahsın, karşılıklı irade beyanlarıyla bir başka çeşit zilyetliği kazanması veya zilyetlik sebebinin değişmesi halidir.” a.g.e., Erman, s. 14

¹⁹⁶ Ünlütepe, a.g.e., s. 65

¹⁹⁷ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 208,

¹⁹⁸ Ünlütepe, a.g.e., s. 54

¹⁹⁹ Ozanoğlu, a.g.e., s. 66; Ünlütepe, a.g.e., s. 54,

²⁰⁰ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 134

²⁰¹ Yavuz, a.g.e., s. 278

fazla vade yani en az iki vade kararlaştırılmış olması taksitle satış sözleşmesinin varlığından söz edebilmek için zorunludur²⁰².

TBK, peşinat ve taksit kavramlarını birbirinden ayırarak farklı sonuçlara bağlamıştır. TBK md. 256 hükmüne göre, alıcı peşin satış bedelinin en az onda birini peşin şekilde en geç teslim anında, geri kalan satış bedelinin ise sözleşmenin kurulması tarihinden itibaren üç yıl içinde ödemek zorundadır. Bu düzenleme ile TBK, alıcı için peşinat ödeme borcu getirmiştir. Ayrıca TBK md. 253/III hükmünde malın satıcının ticari faaliyetini kapsaması halinde sözleşmede bulunması gereken zorunlu unsurlar düzenlenmiş, bu unsurlar arasında “peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı” sayılmıştır. Devam maddelerde de alıcının peşinatı ve taksitleri ödemede temerrüde düşmesi farklı sonuçlara bağlanmıştır²⁰³. TKHK’da ise peşinat ödeme yükümlülüğüne yer verilmemiştir. Öğretide bir kısım yazar²⁰⁴, TKHK md. 21 hükmünde ön ödemeli satışların taksitle satış hükümlerine tabi olacağı düzenlendiğinden, tüketici işlemi niteliğindeki taksitle satış sözleşmelerinde peşinat ödeme yükümlülüğü bulunmadığını savunmaktadır.

4077 sayılı TKHK md. 6/A hükmünde bulunan “bedelin en az iki taksitte ödeneceği” kısma 6502 sayılı kanunda yer verilmemiş, her ne kadar gerekçede bu değişikliğin amacı belirtilmemişse de böylece peşinat ödenmesine karar verilen sözleşmelerde peşinat yanında iki taksitin bulunmasına gerek olup olmadığı, peşinatın taksit sayısına dâhil olup olmadığı tartışmalarına son verilmiştir²⁰⁵. Bu durumda TKHK kapsamında tüketici işlemi niteliğindeki taksitle satış sözleşmelerinde bedelin kısım kısım ödenmesine karar verilmiş olmasının yeterli olduğunun, peşinat ödenmesine karar verilmiş olması halinde taksitlerin peşinatı da kapsayacak şekilde iki parça olarak kabul edilmesi tüketici lehine olacaktır, çünkü bu durumda tüketici çalışmanın ilerleyen bölümlerinde inceleyeceğimiz erken ödemede faiz indirimi, cayma hakkı, muacceliyet ihbarı gibi haklardan

---

²⁰² Yavuz, a.g.e., s. 278

²⁰³ Öksüz, a.g.e., s. 51

²⁰⁴ Çabri, a.g.e., s. 338; İnceoğlu, a.g.e., s. 17; Ozanoğlu, a.g.e., s. 48

²⁰⁵ Çağlar Özel, Utku Topcan, “Tüketicinin Korunması Açısından Mevzuatta Getirilen Son Değişiklikler Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmeleri”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.9, S. 99, Kasım, 2014, s. 47-56, s. 49; Zevkliler, Özel, s. 209

faydalanabilecektir²⁰⁶. TBK’da ise farklı bir durum mevcuttur. TBK md. 253/III hükmünde, malın satıcının ticari faaliyetini kapsamı halinde sözleşmede bulunması gereken zorunlu unsurlar sayılırken b.7 hükmünde “Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı” ifadesi kullanılmıştır. Buradan hareketle TBK’nın peşinatı taksit olarak değerlendirmedini ve peşinatla birlikte en az iki taksit ödenmesinin kararlaştırılması gerektiğini düzenlediğini söylemek mümkündür²⁰⁷.

TBK md. 256 hükmüne göre, “Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür.” Bu düzenleme ile getirilen taksitlerin sözleşmenin kurulması anından itibaren üç yıl içinde ödenmesi kuralının, TKHK md. 83/I hükmünde, TKHK’da düzenlenmemiş durumlarda genel hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiş olduğundan TKHK kapsamında tüketici işlemi niteliğinde olan taksitle satış sözleşmelerinde de uygulanacağı kabul edilmektedir²⁰⁸.

Taksitle satış sözleşmelerinde, satış konusunun kısım kısım ödenmesinin kısmi ifa niteliğinde olup olmadığının da üzerinde durulması gerekir. Kısmi ifa, TBK md. 84²⁰⁹ hükmünde düzenlenmiştir. Belirli ve muaccel bir alacağın bir kısmının ifa edilmesi halinde kısmi ifa söz konusu olur. Alacaklının kısmi ifayı kabul etme zorunluluğu yoktur. Taksitle satış sözleşmesinde taraflar ödemenin miktar ve vadelerini ayrı ayrı kararlaştırırlar. Bu şekilde sözleşmeden doğan edimlerin farklı zamanlarda ifa edilmesinin kararlaştırıldığı sözleşmelere, her bir edimin ifası bütün bir borcun kısmen ifası değil, başlı başına varlığı olan bir borcun ifası olduğundan, TBK md. 84 hükmünün uygulanması mümkün değildir²¹⁰.

---

²⁰⁶ Hakan Acar, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu İle 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** 2013, S.2, s. 825-843, s. 831

²⁰⁷ Öksüz, a.g.e., s. 55; Eren, a.g.e., s. 240

²⁰⁸ Çabri, a.g.e., s. 338

²⁰⁹ TBK md. 84: “Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir. Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz.”

²¹⁰ Yavuz, a.g.e., s. 278; Ozanoğlu, a.g.e., s. 65; Ünlütepe, a.g.e., s. 55,

Taksitle satış sözleşmelerinde tüketici satış bedeli kısım kısım ifa eder, bir diğer deyişle, ani bir edim söz konusu değildir²¹¹. Ancak taksitle satış sözleşmesinin bu özelliği sebebiyle devamlı edimli bir sözleşme olduğunu söylemek mümkün değildir. Borçlunun borcunu zaman içinde devamlı nitelikteki bir davranışla yerine getirebildiği hallerde sürekli edim söz konusu olup, bir borç ilişkisinde asli borçlardan en az biri sürekli nitelikteki bir edimi gerektiriyorsa o borç ilişkisinin sürekli borç ilişkisi olduğundan söz edilir²¹². Taksitle satış sözleşmesinde tüketicinin taksitleri ödeme borcu sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde olduğu gibi, belirli ya da belirli olmayan bir zaman sürecine yayılmamış, taraflar taksitlerin miktarını belirli bir şekilde kararlaştırılmıştır²¹³. Tüketici, satış bedelini kısım kısım ödeyerek satış bedelini tek bir ifade değil vadeye bağlayarak zamana yayar yani tüketicinin bir bütünün parçalarını oluşturan birden fazla borcu bulunur²¹⁴. Dolayısıyla borçlunun zaman içinde düzenli veya düzenli olmayan aralıklarla borcunu ifa etmesi gereken durumlarda dönemsel edim söz konusu olduğundan, taksitle satış sözleşmeleri de dönemsel edimli sözleşmelerdendir²¹⁵.

Taksitli satış sözleşmelerinde taksitler için teminat gösterme zorunluluğu yoktur ancak taksitler için kıymetli evrak alınacaksa, TKHK md. 4 gereği alınan kıymetli evrakın her bir taksit için ayrı ayrı ve nama yazılı olarak düzenlenmesi gerekmektedir aksi halde senetler tüketici yönünden geçersiz nitelikte olacaktır²¹⁶.

4. Tarafların Anlaşması

TBK md. 1 hükmüne göre bir sözleşmenin kurulması için tarafların irade açıklamalarının, müzakere ettikleri veya taraflardan birinin sözleşmede yer almasını istediği bütün konularda birbirine uygun olması gerekir²¹⁷. Tarafların sözleşmenin sadece bazı unsurları üzerinde anlaşmış olmalarının sözleşmenin geçerli olarak doğmasına yeterli olup olmadığı noktasında TBK md. 2 hükmü,

---

²¹¹ Ünlütepe, a.g.e., s. 55

²¹² Oğuzman, Öz, **Borçlar Genel I**, s. 12

²¹³ Ozanoğlu, a.g.e., s. 64

²¹⁴ Öksüz, a.g.e., s. 5

²¹⁵ Ozanoğlu, a.g.e., s. 64; Ünlütepe, a.g.e., s. 56

²¹⁶ Çabri, a.g.e., s. 339

²¹⁷ Oğuzman, Öz, **Borçlar Genel, C.I**, s. 73

sözleşmenin esaslı noktaları ile ikinci dereceden noktaları arasında bir ayrım yapmıştır²¹⁸. Bu düzenlemeye göre, taraflar sözleşmenin esaslı unsurlarında uyuşmuşlar ise, ikinci derecedeki noktalarda uyuşmazlarsa hâkim, uyuşmazlığı somut olayın özelliklerine göre karara bağlar. Sözleşmenin esaslı unsurları sözleşmenin kurulabilmesi için bulunması zorunlu olan asgari unsurlar olup, her sözleşmeye göre bu unsurlar değişiklik göstermektedir²¹⁹. Kanunla düzenlenmiş sözleşme tiplerinde sözleşmenin esaslı unsurları da çoğunlukla kanunla düzenlenir ve bunlara sözleşmenin objektif esaslı unsurlar adı verilir²²⁰. Tarafların ilk görüşmeler sırasında sözleşmenin kurulabilmesi için zorunlu olduğunu kararlaştırdıkları noktalar ise sözleşmenin sübjektif esaslı unsurlarıdır. Bu unsurlar üzerinde anlaşmaya varılmazsa sözleşmenin kurulduğundan söz edilemeyecektir²²¹.

Sözleşmenin ikinci derecedeki noktaları ise sübjektif bakımdan tarafların esaslı olarak belirlemedikleri, sözleşmenin kurulabilmesi için varlığı zorunlu olmayan unsurları olup, tarafların bu unsurları müzakere ederek sübjektif esaslı unsur haline getirmeleri mümkündür²²².

Taksitle satış sözleşmesinin objektif esaslı unsurları: satış konusu mal veya hizmet, teslimden sonra ikiden az olmamak üzere taksit sayısı, satış konusunun tüketiciye teslimidir²²³. Teslim unsurundan anlaşılması gereken satış konusunun fiilen teslimi değil, satış bedelinin tamamının ödenmesinden önce tüketiciye teslimi hususunda tarafların anlaşmış olmasıdır. Fiilen teslim, sözleşmenin ifasıyla ilgili bir husustur²²⁴. Tarafların bu unsurlar üzerinde anlaşmaması halinde taksitle satış sözleşmesinin kurulmasından söz edilmesi mümkün değildir.

Teknolojik gelişmelerin takip edilmesi güç bir şekilde ilerlediği günümüzde, sözleşmelerin elektronik ortamda ve internet üzerinden kurulması sıklığı gittikçe artmakta, klasik yöntemle kurulan sözleşmeler yerini hızla internet

---

²¹⁸ Esener, Gündoğdu, a.g.e., s. 73

²¹⁹ Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara, Turhan Kitapevi, Temmuz, 2011, s. 55

²²⁰ Kılıçoğlu, a.g.e., s. 55; Oğuzman, Öz, **Borçlar Genel**, C.I, s. 73

²²¹ Esener, Gündoğdu, a.g.e., s. 37-38

²²² Esener, Gündoğdu, a.g.e., s. 40, Kılıçoğlu, a.g.e., s. 57

²²³ Ünlütepe, a.g.e., s. 132

²²⁴ Remzi, a.g.e., s. 21

üzerinden kurulan sözleşmelere bırakmaktadır. Sözleşmenin kuruluş veya ifasında elektronik araç kullanılması hainde elektronik sözleşmeden söz edilir²²⁵. TKHK 48. maddesi ile uzaktan iletişim araçları kullanılarak yapılan sözleşmeleri mesafeli sözleşmeler olarak nitelendirmiştir. Diğer sözleşme türlerinde de olduğu gibi taksitle satış sözleşmelerinde de elektronik sözleşme olarak kurulabilmesi için tarafların kurucu irade beyanlarının elektronik ortamda açıklanmış olması gerekir²²⁶. Elektronik sözleşmelerde irade beyanları e-posta veya web sitesi gibi araçlarla açıklanabilmekle, bu şekilde açıklanan irade beyanlarının icap veya kabul niteliğinde olup olmadığının tespiti için TBK'nın icap ve kabul için aranan şartlarına bakmak gerekir²²⁷. E-posta veya web sitesinde yer alan bilgiler sözleşmenin esaslı unsurunu içermekle birlikte, satıcı veya hizmet sunanın bu irade beyanı ile bağlı olmadığını içeren bir kayıt içermiyorsa icap niteliğinde sayılacaktır²²⁸.

İcap ve kabul beyanları e-posta veya web sitesi yoluyla gönderildiği durumlarda kurulacak sözleşmeler, taraflar birbirleriyle direkt olarak iletişime geçmedikleri için hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmelerden olacaktır.²²⁹ Dolayısıyla icapçının icabıyla bağlılık süresi TBK'nın hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmeler için getirdiği genel kurala göre belirlenecektir. TBK md 5 hükmüne göre bu sürenin "*zamanında ve usulüne uygun olarak gönderilmiş bir yanıtın ulaşmasının beklenebileceği ana kadar*" geçen zaman parçasıdır yani önerinin kabulcüye varması gereken süre, kabulcünün düşünme süresi ve kabul haberinin icapçıya varması gereken süre toplamı kadar olduğu kabul edilmektedir²³⁰.

---

²²⁵ Gamze Turan, "Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 21, s. 77, Temmuz, 2008, s. 87-119, s. 92

²²⁶ Aziz Erman Bayram, "Güncel Gelişmeler Işığında Elektronik Sözleşmelerin Kurulması", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, c. 28, S. 119, Temmuz 2015, s. 331-366, s. 334

²²⁷ Demir, a.g.e., s. 22-23

²²⁸ Turan, a.g.m., s. 97

²²⁹ Bayram, a.g.e., s. 351

²³⁰ Kılıçoğlu, a.g.e., s. 64-65

IV. TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN UYGULAMA ALANI VE BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

A. Taksitli Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Uygulama Alanı

1. Genel Olarak

Türk Hukukunda taksitle satış sözleşmeleri temel olarak 6502 sayılı TKHK ve 6098 sayılı TBK'da düzenlenmiştir. Bu sebeple taksitle satış sözleşmesinin uygulama alanının belirlenmesi hem benzer sözleşmelerden ayrılması hem de aşağıda açıklayacağımız üzere emredici nitelik taşıyan taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin dolanılması suretiyle kanuna karşı hile yapılmasını engellemek noktalarında önem taşımaktadır²³¹.

Mevzuatta somut bir olaydaki uyumsuzlığa uygulanabilecek aynı tarihte aynı konuyu düzenleyen farklı iki kanunun mevcudiyeti halinde kanunların çatışması söz konusu olur²³². Taksitle satış sözleşmesini düzenleyen TKHK hükümlerinin temel amacı zayıf durumda olan tüketiciyi korumaktır²³³. Kanunların çatışması söz konusu olduğunda, niteliklerine göre genel ve özel kanun olup olmadıkları tespit edilerek ya da kanunların yürürlük tarihlerine bakılarak hareket edilir²³⁴. Bir kanunun özel veya genel nitelikte olduğunun tespiti için, diğer bir kanunla karşılaştırılması gerekmektedir birlikte bu durum karşılaştırma yapılan kanuna göre de değişecektir²³⁵. Kanunların her ikisi de özel veya her ikisi de genel nitelikte ise hangisinin uygulanacağına ilişkin özel bir

---

²³¹ Ozanoğlu, a.g.e., s. 85

²³² M. Kemal Oğuzman,, Nami Barlas, **Medeni Hukuk**, 15. B., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s., 74

²³³ İlyas Sağlam, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2018, s. 17

²³⁴ Öksüz, a.g.e., s. 72

²³⁵ Oğuzman, Barlas, a.g.e., s. 75

hüküm varsa bu hükme göre hareket edilir, yoksa yeni kanun hükümleri uygulama alanı bulur²³⁶.

6098 sayılı TBK 2012 tarihli genel nitelikte bir kanunken, 6502 sayılı TKHK 2014 yürürlük tarihli özel kanun niteliğindedir. Dolayısıyla TKHK yürürlük tarihi daha yeni olan özel kanun olduğundan, TKHK kapsamında kalan taksitle satışlara öncelikle uygulanır, ancak TKHK'da düzenlenmemiş herhangi bir konu TBK'da düzenlenmişse TBK uygulanır²³⁷. Ayrıca TKHK md. 83 hükmünde yapılan atıf nedeniyle TKHK'da düzenleme bulunmayan hallerde TBK hükümleri uygulanacaktır²³⁸. Bununla birlikte her ne kadar borç ilişkileri yönünden TBK genel kanun sıfatı taşısa da taşınırların taksitle satışlara ilişkin TKHK'a göre özel bir düzenleme getirdiği söylenebilir, çünkü TBK sadece taksitle taşınır satışlarına ilişkin kısmı düzenlemişken, TKHK tüketicinin taraf olduğu taşınırların, hizmetin ve bazı taşınmazların taksitle satışını konu eden sözleşmelerin tamamını kapsamına almıştır²³⁹. Dolayısıyla taşınırların taksitle satışa ilişkin düzenlemeler için TBK özel nitelikli ancak eski tarihli kanunken, TKHK genel nitelikli yeni kanun niteliğindedir. Özel kanun daha eski tarihli, genel kanun daha yeni tarihli ise uygulanacak kanunun belirlenmesi açısından sabit bir ilke mevcut olmayıp, sorun kanunların gerekçesi ve diğer yorum araçlarına başvurularak hâkim tarafından çözümlenmelidir²⁴⁰. Kanun kurallarının çatışma, dışlama sorunları hep aynı geniş vizyonla, "menfaat-değerlendirme hukukçuluğu" yöntemi ile çözülmesi gerektiği görüşü dikkate alındığında, kanaatimize göre taşınırın taksitle satışına ilişkin iki kanun hükümlerinin çatışması halinde somut olaya göre tüketicinin yararına olan kuralın uygulanması kanunların amacına uygun bir çözüm yolu olacaktır²⁴¹.

---

²³⁶ Oğuzman, Barlas, a.g.e., s. 75

²³⁷ Öksüz, a.g.e., s. 73

²³⁸ Cem Dinar, "Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi", **Yeditepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2015/2, s. 87-126, s. 88

²³⁹ Acar, a.g.e., s.

²⁴⁰ Oğuzman, Barlas, a.g.e., s. 76

²⁴¹ Rona Serozan, **Medeni Hukuk; Genel Bölüm, Kişiler Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 184

2. Taksitli Satış Sözleşmelerinin Maddi Uygulama Alanı

a. Genel olarak

Taksitle satış sözleşmelerinin maddi uygulama alanından anlaşılması gereken, sözleşmenin konusunu oluşturabilecek malların niteliği ve bedelin kısım kısım ödenmesinin kararlaştırıldığı diğer sözleşmelere de taksitle satış sözleşmesine ilişkin düzenlemelerin uygulanıp uygulanamayacağı yani taksitle satış sözleşmesinin benzer ya da yakın ilişki içinde olduğu sözleşmelere karşı durumu ve taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturan edim ve karşı edimle ilgili sınırlamalardır²⁴².

Taksitle satış sözleşmesinin konusunu belirli mal veya hakların oluşturabileceğinin üzerinde çalışmamızın II. Bölümünde taksitle satış sözleşmesinin unsurlarını incelerken ayrıntılı olarak durmuştuk. TKHK'nın taksitle satış sözleşmesinin tanımını yaptığı 17. maddesinde “mal ve hizmet”ten söz edilmiş, taşınır veya taşınmaz ayrımı yapılmamıştır. Ancak düzenlemenin 3/h maddesinde ise mal, “*Alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mal*” olarak tanımlanmıştır. TBK md. 253. maddesindeki açık düzenlemeye göre taksitle satış sözleşmelerinin konusu yalnızca taşınır niteliğindeki mal ve haklar olabilir. Dolayısıyla TKHK anlamında “mal” kavramının içine taşınmaz olarak yalnızca konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar girmektedir. TKHK, ön ödemeli konut satış sözleşmesini taksitli satışın özel bir türü olarak 40 ve devamı maddeleri ile düzenleyerek, taşınmazların da tüketici işlemi niteliğinde taksitli satış sözleşmesi konusu olabileceğini kabul etmiştir. Dolayısıyla konut ve tatil amaçlı taşınmaz malları konu eden taksitle satış sözleşmelerine TBK değil TKHK hükümleri uygulanacaktır.

Taksitle satış sözleşmesini konu eden hükümlerin emredici nitelik taşıması nedeniyle bu hükümlerin uygulanmasından kaçınmak amacı ile yapılan sözleşmelerde taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağıın tespiti önem arz etmektedir.

---

²⁴² Ünlütepe, a.g.e., s. 61, Ozanoğlu, a.g.e., s. 87

b. TKHK bakımından uygulama alanı

TKHK'nın kapsamı md. 2'de düzenlenmiş olup, mal ve hizmet piyasalarında tüketici ve satıcı sağlayıcı arasında yapılan her türlü tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulamalar Kanun kapsamına alınmıştır²⁴³. TKHK md. 3/1 hükmünde tüketici işlemi, “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem*” olarak tanımlanmıştır. Kanun bu tanımda “sözleşme ve hukuki işlem” ifadesini kullanarak, tüketicinin tek taraflı olarak hukuki işlem yapması halinde de bu işlemin TKHK kapsamında kalmasını sağlamıştır²⁴⁴

Mal ve hizmet piyasalarında tüketicinin taraf olduğu bütün hukuki işlemler tüketici işlemi olarak değerlendirilir²⁴⁵. Bu nedenle bir taksitle satış sözleşmesinin TKHK kapsamında değerlendirilebilmesi için, sözleşmenin taraflarından biri tüketici sıfatına haiz olmalı, diğer taraf mal ve hizmet piyasalarında ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden kişi olmalı ve dolayısıyla sözleşme tüketici işlemi niteliğinde olmalıdır. Tüketici işlemi olmayan, diğer bir deyişle taraflarından birinin tüketici sıfatına haiz olmadığı taksitle satış sözleşmelerine TKHK hükümleri değil TBK'nın taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

c. TBK hükümlerinin emredici niteliği

Emredici hukuk kuralları, kamu düzenini, ahlak kurallarını ve zayıfları korumak amacıyla düzenlenmiş, tarafların kendi iradeleri ile değiştiremedikleri

---

²⁴³ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 77

²⁴⁴ Ayşe Havutçu, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanun’un Kapsamı”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Kasım, 2014, C 9, S. 99, s. 8-19, S. 16

²⁴⁵ Çabri, a.g.e., s. 15

ve bertaraf edemedikleri, aksine bir hukuki işlemin yapılmasının mümkün olmadığı kurallardır²⁴⁶.

Taksitle satış sözleşmelerinin yararları olduğu kadar sakıncalı olduğu konular da mevcuttur. Taksitle satış sözleşmeleri alıcıların ekonomik olarak peşin ödeme yaparak kavuşamayacağı mal ve hizmetlere kısım kısım ödeme yaparak kavuşma imkânı verir. Bu yönden taksitle satış sözleşmeleri alıcılara fayda sağladığı gibi, ekonominin de canlanmasını da sağlar²⁴⁷. Ancak taksitle satış sözleşmelerindeki ödemenin kısım kısım yapılması unsuru, alıcıların ödeyemeyecekleri borçların altına girmesine sebep olabilir. Böyle bir durumda ödemenin yapılamaması riski satıcıların zarar görmesine yol açabilir. Satıcıların bu riskten kurtulmak için taksitle satış sözleşmelere alıcılar açısından ağır hükümler koyabilir, satıcının karşısında zayıf durumda olan tüketici ihtiyacı olan mal veya hizmete kavuşmak için bu ağır şartları kabul edebilir. İşte kanun koyucu tüm bu ihtimallerden hukuki ilişkinin zayıf tarafını oluşturan tüketicileri ve tüketici sıfatı taşımayan alıcıları korumak için, TBK 253 ve devamını emredici nitelikte düzenlemiştir²⁴⁸.

TBK'nın "Uygulama alanı" kenar başlıklı 263/I hükmü, taksitle satış sözleşmeleri hükümlerinin aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere uygulanabileceğini düzenlemiştir. Bu hükmün gerekçesinde de alıcıyı korumaya yönelik hükümlerden kurtulmak amacıyla yapılan aynı ekonomik amacı taşıyan işlemlere taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir²⁴⁹. Dolayısıyla TBK'nın alıcıyı korumak amacıyla düzenlenmiş hükümlerinin emredici nitelik taşımaktadır.

TBK md. 263/II hükmüne göre; *"Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler hâlinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda,*

---

²⁴⁶ Bilge Öztan, **Medeni Hukuk'un Temel Kavramları**, Ankara, Turhan Kitabevi, Ağustos 2013, s. 19-20

²⁴⁷ Yavuz, a.g.e., s. 280

²⁴⁸ Yavuz, a.g.e., s. 280

²⁴⁹ Ünlütepe, a.g.e., s. 64

taksitle satışı ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.” Bu hükme göre taksitle satışlarda alıcıları korumak için konulan hükümlerden kurtulmak amacı ile düzenlenen kira-alım, kira-satış vaadi ve kira- bağışlama şeklinde düzenlenen bileşik sözleşmelere de taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümler uygulanacaktır²⁵⁰. Satıcı ve ödünç verenin başka bir şekilde anlaşarak alıcının daha sonra taksit taksit ödemek üzere malın teslimini yapmaları hali bir taşınırın satın alınması için bağlı kredi sözleşmesi yapılmasını kapsamaktadır. Belirli bir satıcıdan bir malın satın alınması veya belirli bir malın satın alınması için yapılmış kredi sözleşmesine taksitle satışa ilişkin hükümlerin uygulanması gerekir²⁵¹.

TBK. md. 263’ün son fıkrasına göre: *“Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 259 uncu maddenin ikinci fıkrası, 260 ıncı maddenin birinci fıkrası ve 261 inci maddesi hükümleri uygulanır.”* Bu hükümle alıcının tacir sıfatı ile hareket ettiği veya malın bir ticari işletme için ya da meslekî saiklerle satın alınması halinde uygulanacak hükümler sınırlandırılmış, bahis konusu emredici hükümlerden bu niteliklere sahip olanların faydalanmasının önüne geçilmiştir²⁵².

d. Kanuna karşı hile kavramı ve buna ilişkin düzenleme

Hukukumuzda sözleşme serbestisi ilkesi mevcuttur. Sözleşme serbestisi ilkesinin uygulandığı hukuk sistemlerinde taraflar, bir sözleşmeyi yapıp yapmamak, sözleşmenin içeriğini belirlemek ve değiştirmek, kendisiyle sözleşme yapacak diğer tarafı seçmek, sözleşmenin tipini belirlemek, sözleşmeyi ortadan kaldırmak konularında özgürdürler²⁵³. Ancak kanun koyucu düzenlediği açık ve emredici kurallarla kamu düzeni, genel ahlâk, kişisel özgürlüklerin korunması, zayıf tarafın zarar görmesini engellemek gibi sebeplerle sözleşme özgürlüğüne bazı sınırlar koymak mecburiyetindedir²⁵⁴. Uygulamada kanun koyucunun hukuki ilişkinin zayıf tarafını korumak amacıyla yürürlüğe koyduğu bu emredici hukuk

---

²⁵⁰ M. Turgut Öz, **Yeni Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 40

²⁵¹ Demir, a.g.e., s. 32

²⁵² Ünlütepe, a.g.e., s. 64

²⁵³ Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar**, s., 362

²⁵⁴ Ozanoğlu, a.g.e., s. 87

kurallarından yani sosyal koruma normlarından kurtulmak için çeşitli yöntemlere başvurulduğu görülmektedir. Bu durumda karşımıza “kanuna karşı hile” kavramı çıkmaktadır.

Kanuna karşı hile, kanuna aykırılığın özel bir çeşidi olup, tarafların kanunun geçerli saydığı hukuki işlemleri, kanuna aykırı sonuçlar elde etmek amacıyla yapmalarındır²⁵⁵. Başka bir tanımla kanuna karşı hile, tarafların normalde rejimine tabi oldukları kanun hükümlerinden suni olarak ayrılıp daha elverişli bir alan arz eden ve aşağı yukarı aynı sonuca varan bir kanuni rejime girmesidir²⁵⁶. Taraflar kanuna karşı hile yaparak emredici bir kanun hükmüyle yasaklanan amaca, söz konusu hükmün uygulanmasını bertaraf ederek başka bir yoldan varmaya çabalamaktadır²⁵⁷.

TBK md. 263 hükmü ile kanun koyucu taksitle satış sözleşmelerinde kanuna karşı hilenin önüne geçmeyi amaçlamıştır. TBK md. 263 hükmüne göre: *“Taksitle satışa ilişkin hükümler, aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere de uygulanır. Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler hâlinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. Ödünç sözleşmesinde, taksitle satış sözleşmelerine konulması zorunlu olan hususların yer alması şarttır. Ancak, bunlardan peşin satış bedeli ile toplam satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ile ödünç verene ödenecek toplam ödünç miktarı gösterilir.”* Taksitle satışla aynı ekonomik amacın takip edilmediğinin tespiti için bir tarafa kullanımın devri sözleşmesi aracılığı ile malın kullanım değeri kalmayana dek aralıksız kullanım hakkı verilip verilmediği ve devirden sonra mülkiyetin geçişi talep edilmeksizin karşı edimin taksitler halinde kısım kısım ödenmesi yükümlülüğünün mevcut olup olmadığına bakmak gerekir²⁵⁸.

---

²⁵⁵ Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar**, a.g.e., s. 420

²⁵⁶ Esener, Gündoğdu, a.g.e., s. 117

²⁵⁷ Ozanoğlu, a.g.e., s. 88

²⁵⁸ Ozanoğlu, a.g.e., s. 96

Uygulamada kanuna karşı hilenin tarafların taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlere tabi olmadan, bu sözleşmeyle hedeflenen amaca ulaşmak üzere satış-taşınır kirası sözleşmesi düzenleyerek yapıldığı görülmektedir. Böylece taraflar taksitle satış sözleşmesine konu olması gereken malı kiraya vererek, kira bedellerini taksit tutarına göre belirlemek suretiyle, mal bedelinin tamamı tutarında kira ödenince kullanılmak üzere kiracıya kiralanan mal üzerinde alım hakkı düzenlerler. Dolayısıyla mülkiyeti muhafaza hükümlerini de taksitle satış sözleşmesi hükümlerini de bertaraf etmiş olurlar. Kira-satış vaadi ve kira-bağışlama da uygulamada taksitle satış sözleşmesi hükümlerinden bertaraf olabilmek için kullanılan sözleşmelerdir²⁵⁹. Örnek olarak madde gerekçesinde kira-satış vaadi şeklindeki birleşik sözleşmeler gösterilmiştir. Bu sözleşmelerde kiraya veren satış konusunu satış bedelinin tam olarak ödeneceği tarihe kadar kiraya verir; satış bedeli ödenince, satış konusunu kiracıya satmayı vaat eder ancak bir vadeye ilişkin kira bedeli yani taksit ödenmezse, fesih bildirimini yaparak sözleşmeden dönme hakkını da sadece yalnız kendisi için saklı tutar. Böylece kiracı bir vadenin borcunu ödemezse, kiraya veren kira sözleşmesini fesheder ve o tarihe kadar kendisine ödenmiş olan kira bedellerini kendi üzerinde bırakmak ister²⁶⁰. Bu örneklerde olduğu gibi kanuna karşı hilenin olduğu sözleşmelere, tarafların gerçek amacı göz önünde tutularak TBK md. 263 hükmü gereği, taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanması gerekmektedir²⁶¹.

e. Finanse edilmiş taksitle satış sözleşmelerinde uygulama alanı

TBK md. 263 hükmü, taksitle satış sözleşmelerinde alıcının koruma alanını genişletmek amacı ile “*Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler hâlinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır*” düzenlemesini getirmiştir.

---

²⁵⁹ Ünlütepe, a.g.e., s. 65

²⁶⁰ İlhan Helvacı, **Gerekçeli- Karşılaştırmalı- İçtihatlı- Notlu Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun**, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, Kasım, 2011, s. 497-498

²⁶¹ Ünlütepe, a.g.e., s. 68

Böylece satış bedelinin üçüncü bir kişi (günümüzde en çok finans kurumlarının) tarafından ödendiği finanse edilmiş taksitle satış sözleşmelerine de taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulacağı düzenlenmiştir²⁶².

Temel haliyle taksitle satış sözleşmeleri, satış konusunun, satış bedelinin tamamının ödenmesinden önce tüketiciye teslim edildiği, tüketicinin ise satış bedelini taksit taksit satıcıya ödemeyi taahhüt ettiği ikili bir hukuki ilişkidir. Taksitle satış sözleşmesinin hukuki nitelendirmesini incelediğimiz bölümde de belirttiğimiz üzere, taksitle satış sözleşmelerinde satış konusu satış bedeli satıcı-sağlayıcıya ödenmeden önce teslim edildiğinden ve bedelin kısım kısım satıcıya ödenmesi söz konusu olduğundan, sözleşmenin kredilendirme fonksiyonu da bulunmaktadır. Bu kredilendirme satıcı-sağlayıcı tarafından yapılmakta, bu durum satıcı açısından taksitlerin vaktinde veya hiç ödenmemesi gibi riskler barındırmaktadır. Satıcı-sağlayıcılar bu riskleri tolere edebilmek için malların taksitle satış bedellerini peşin satış bedellerinden çok daha yüksek belirleyebilmekte, sözleşmeye bunun yanında tüketici açısından başka ağır şartlar da getirmeye çabalayabilmektedirler. Bu nedenle satıcı-sağlayıcılar, satış bedelinin ödenmesi konusunda finans kurumlarının araya girdiği finanse edilmiş taksitle satış sözleşmelerini tercih etmeye başlayarak bu risklerden kurtulma yoluna gitmişlerdir²⁶³.

Bağlı tüketici kredisi de denilen finanse edilmiş taksitle satış sözleşmelerinde temeldeki amaç, tüketiciyi belirli bir satıcı ile işlem yapmaya yönlendirmek olup, belirli bir işletmenin kredilendirmesini sağlamaktır²⁶⁴. Finanse edilmiş taksitle satış sözleşmelerinde, finans kurumu yani banka ile satıcı yaptıkları çerçeve sözleşme ile tüketicinin satıcıya ödemeyi üstlendiği satış bedeli tutarındaki para ödücünü kararlaştırılan üst limit kadar satıcının taksitle satışını karşılayacak şekilde finanse edeceğini taahhüt eder²⁶⁵. Satıcı ile tüketici arasında ise bir satış sözleşmesi, banka ile tüketici arasında ise bir ödünç (tüketici kredisi)

---

²⁶² Öksüz, a.g.e., s. 78

²⁶³ Ünlütepe, a.g.e., s. 69

²⁶⁴ Tamer İnal, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredi Sözleşmeleri İsviçre Hukuku- Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında**, 2. Baskı, İstanbul, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 2005, s. 326

²⁶⁵ Ozanoğlu, a.g.e., s. 106,

düzenlenir²⁶⁶. Bu şekilde kurulan üçlü ilişki sonucunda, satıcı banka tarafından satış bedelinin kendisine peşin olarak verilmesi ile taksitle satış sözleşmesinin kendisi açısından yaratacağı riskleri bertaraf etmekte, finans kurumu ise satıcı ile yapmış olduğu iş birliği sayesinde daha çok tüketiciye ulaşarak daha çok kredi verme imkânına kavuşmaktadır²⁶⁷. Tüketici satış bedelini taksitler halinde finans kurumuna öder.

Öğretideki bir görüşe²⁶⁸ göre; finanse edilmiş taksitle satış sözleşmeleri üç taraflı bir sözleşme yapılanması içeren kendine özgü bir sözleşme türüdür. Bu görüşe göre; tüketici ile satıcı arasında yapılan satış sözleşmesi, tüketici ile ödünç veren arasında yapılan ödünç sözleşmesi veya uygulamada çokça yapılan tüketici kredisi sözleşmesi, ödünç verenle satıcı arasında yapılan çerçeve sözleşmesinin kuruluşu ve devamı bakımından her birinin varlığını devam ettirebilmesi diğerinin varlığına bağlıdır²⁶⁹. TBK md. 263/II hükmündeki düzenleme de genel bir çerçeve çizerek kapsamını geniş tutmuş, taksitle satış sözleşmelerinin bahse konu üçlü ilişkiye uygulanabilmesi için bu üçlü ilişkide ekonomik birliğin varlığını aramıştır²⁷⁰. Buradan hareketle tüketicinin satı sözleşmesinden bağımsız olarak tüketici kredisinden faydalandığı durumlarda, bu tüketici kredisi sözleşmesi ile tüketicinin satıcı ile yaptığı taksitle satış sözleşmesi arasında ekonomik birliğin varlığından söz edilemez²⁷¹. Dolayısıyla bu durumda taksitle satış sözleşmesi hükümleri uygulanamaz.

TBK md. 263/II hükmü ile finanse edilmiş taksitle satış sözleşmelerine de taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağını hüküm altına alarak, finans kurumlarının araya girmesi suretiyle gerçekleştirilen ve taksitlerin finans kurumuna ödenmesini öngören finanse edilmiş taksitle satış sözleşmeleri ile taksitle satış sözleşmeleri hükümlerinin bertaraf edilmesini engellemiştir.

---

²⁶⁶ İnal, a.g.e., s. 326; Ünlütepe, a.g.e., s. 69

²⁶⁷ Ünlütepe, a.g.e., s. 69, Öksüz, a.g.e., s. 79

²⁶⁸ Ozanoğlu, a.g.e., s. 111-112

²⁶⁹ Ozanoğlu, a.g.e., s. 111-112

²⁷⁰ Öksüz, a.g.e., s. 80

²⁷¹ Ozanoğlu, a.g.e., s. 117

f. Kredi kartı ile yapılan satışlarda uygulama alanı

BKHK md 3 düzenlemesi kredi kartını, nakit kullanımına gerek olmadan mal ve hizmet satın almayı veya nakit para çekmeyi sağlayan basılı kartı veya fiziki varlığı olmayan kart numarası olarak tanımlamıştır²⁷². Kredi kartı hamili, kredi kartını kullanarak bir kredi temin eder ve bu krediyi banka tarafından normalde uygulanan ödeme süresinden daha uzun bir ödeme süresine yayabilir²⁷³. Kredi kartı kullanımı ile kart hamilleri nakit taşımadan alışveriş yapma imkânına kavuşarak nakit taşımanın getirdiği risklerinden kurtulurlar, kısa süreli de olsa kredi elde etmiş olurlar, kredi kartıyla alışveriş kabul eden işyerleri bankanın ödeme güvencesi altında daha çok müşteriye ulaşarak iş hacmini arttırmaları, bankalar da sundukları kredi kartı hizmeti ile gelir elde ederler²⁷⁴. Sisteme katılan bütün taraflara sağladığı bu avantajlar sayesinde kredi kartları günümüz ekonomi ve bankacılık sektöründe yaygın ve güvenilir bir işlem vasıtası haline gelmiş, tüketim hayatının da ayrılmaz bir parçası olmuştur.

4077 sayılı TKHK'nın yürürlüğe girmesinden önce hukukumuzda kredi kartlarını düzenleyen doğrudan bir düzenleme bulunmamaktaydı. Türk Hukukunda kredi kartlarıyla ilgili yapılmış ilk düzenleme 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılmış olup, daha sonra 2006 yılında Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir²⁷⁵. 4077 sayılı TKHK'nın tüketici kredilerini düzenleyen 10. maddesinde 4822 sayılı yasa ile değişiklik yapılmadan önce öğretide kredi kartının aslında kart hamilinin malvarlığında olan bir satın alma gücünü kullandığı ve geri ödemede kredide olduğu gibi faiz ödenmediği gerekçeleri ile kredi niteliği tartışılmıştır²⁷⁶. Kredi kartının tüketici kredisi niteliğinde olmadığı görüşü Yargıtay tarafından da benimsenmiş ve kredi kartları 4077 sayılı

---

²⁷² Ebru Ceylan, "Kredi Kartlarıyla İlgili 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Yenilikler", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 27, S. 117, Mart 2015, s. 238-284, s. 241

²⁷³ İnal, a.g.e., s. 355; Ebru Ceylan, **Türk, İsviçre ve Avrupa Birliği Hukukunda Kredi Kartı Kullanan Tüketicinin Hukuki Durumu**, İstanbul, Beta Yayınevi, Mart, 2010, s. 49

²⁷⁴ Mustafa Çeker, "Özel Hukuk Açısından Kredi Kartı Uygulaması", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C. 16, S. 3, Haziran 1992, s. 107-131, s. 107; Ceylan, **Kredi Kartı**, s. 5

²⁷⁵ Gözde Zeytin Çağrı (Ed.), **Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları**, Ebru Ceylan, "5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununa Göre Kredi Kartları Hükümleri Çerçevesinde Tüketicinin Korunması", İstanbul, On İki Levha Yayınları, Şubat, 2020, s. 32

²⁷⁶ "Bkz: Ceylan, "Kredi Kartları", s. 243, 244

TKHK'nın koruması kapsamı dışında tutulmuştur²⁷⁷. 4822 sayılı yasa ile 4077 sayılı TKHK'nın md. 10/A hükmünde “*Kredi kartı ile mal veya hizmet alımı sonucu nakdi krediye dönüşen veya kredi kartı ile çekim suretiyle kullanılan krediler de 10. Madde hükümlerine tabidir.*” şeklinde yapılan değişiklikle bu tartışmalar son bulmuş, kredi kartının “tüketici kredisi” niteliği kabul edilmiştir²⁷⁸. 6502 sayılı TKHK ise kredi kartlarıyla ilgili düzenlemeleri “tüketici kredileri” düzenlemeleri içinde hüküm altına almış, kredi kartı başlığı altında düzenleme yapmamıştır. TKHK md. 22/II hükmüne göre, “*Kredi kartı sözleşmeleri, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı sağlanması hâlinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilir. Ancak bu durumda uygulanacak faiz oranı, kredi kartı sözleşmesi uyarınca belirlenen orandan fazla olamaz.*” Bu düzenleme ile TKHK ödemelerin üç aydan daha uzun süre ile ertelenmesi veya taksitle ödeme imkânının sağlanması olmak üzere iki durum için kredi kartının tüketici kredisi niteliği taşıyacağına hükmetmiştir²⁷⁹. 5464 sayılı BKHK'nın yaklaşımına göre, kart hamili gerçek kişi ise kredi kartı kredi sağlar ancak TTK md. 21/I hükmüne göre tacirlerin borçları ticari olduğundan, tüzel kişi tacir adına düzenlenen kredi kartları ticari kredi niteliğindedir²⁸⁰.

Kredi kartının çeşitli uygulamaları bulunmaktadır. Kredi kartı ilişkisi kredi kartı sağlayan finans kuruluşu, kredi kartı hamili ve üye işyerinin taraf oldukları sözleşmeye dayanması halinde; kart sağlayan kuruluş, kart hamiline, üye işyerlerinden nakit ödemeksizin mal veya hizmet satın alma imkânı verirken, üye işyerlerine de kart hamilinin ibraz ettiği kredi kartı karşılığında tüketiciden nakit talep etmeme şartıyla mal veya hizmet bedelini bizzat ödemeyi taahhüt eder²⁸¹. Bu ilişkide kart çıkaran kuruluş, kart hamili ve üye işyeriyle iki kendine özgü sözleşme kurduktan sonra, kart hamilinin üye işyerinin özel alışveriş ilişkisiyle bir araya gelmesiyle üç köşeli “bileşik sözleşme” ilişkisi meydana gelir²⁸². Kredi kartının bu uygulamasında kart hamili, istediği üye işyerinde istediği gibi

---

²⁷⁷ Şebnem Akipek Öcal, “Tüketici Kredisi ve Kredi Kartları Bakımından Tüketicinin Korunması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.9, S. 99, Kasım 2014, s. 57-65, s. 63

²⁷⁸ Ceylan, “Kredi Kartları”, s. 245

²⁷⁹ Akipek Öcal, a.g.m., s. 64

²⁸⁰ Ceylan, **Kredi Kartı**, s. 36

²⁸¹ İnal, a.g.e., s. 362

²⁸² Ceylan, **Kredi Kartı**, s. 57

alışveriş yapabileceğinden satıcı ile kredi kartı sağlayan kurum arasında yukarıda finanse edilmiş taksitle satış sözleşmelerinde açıkladığımız üzere TBK md. 263/II hükmünün aradığı iş birliği bulunmaz²⁸³. Fakat üye işyeri ile kredi kartı sağlayan kurum arasında taksitlendirme konusunda bir anlaşma yapılmışsa ve satıcı belirli kredi kartlarıyla yapılan alışverişlerde özel indirim veya özel taksitlendirme olanağı sağlıyorsa, kredi veren ile satıcı arasında ekonomik birliğin varlığı söz konusu olacağından kart hamili ile kart sağlayan kurum arasındaki ilişkiye TBK md. 263/II hükmü uyarınca taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanır²⁸⁴. Bahse konu ekonomik birliğin bulunduğu kredi kartı işlemlerine, TKHK'nın 22/II düzenlemesi gereği, taksitle ödeme imkânı sağlanmış olduğundan, TKHK'nın tüketici kredisini düzenleyen 22. maddesi ve bağlı tüketici kredisini düzenleyen 30. maddesi de uygulanacaktır²⁸⁵.

TSSHY md. 2/VI hükmüne göre, kredi kartı aracılığı ile yapılan alışverişlere Yönetmelik hükümleri uygulanmayacaktır.

3. Taksitli Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Zaman Bakımından Uygulama Alanı

Her hukuki fiil veya işleme, bu hukuki fiil veya işlemin gerçekleştiği tarihte yürürlükte bulunan kanun hükümleri uygulanır. Bu temel hukuk ilkesine “geçmişe etkili olmama kuralı” denir²⁸⁶. TKHK geçiş hükümlerinin düzenlendiği geçici maddenin 2. fıkrasındaki düzenlemeye göre tüketici işlemlerine kurulduğu tarihte yürürlükte bulunan kanun hükümleri uygulanır ancak kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulmuş olmakla hala geçerli olan sözleşmelerin TKHK'a aykırı hükümleri ve kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce başlayan ve kanunun yürürlüğe girdiği sırada henüz dolmamış zamanaşımı ve hak düşürücü süreleri bu kuralın istisnası olarak düzenlenmiştir²⁸⁷. Bu düzenlemeden hareketle bir taksitle satış sözleşmesi 4077 sayılı Kanunun yürürlük zamanı yapılmış olsa bile hükümleri 6502 sayılı kanuna aykırı ise bu aykırı hükümler

---

²⁸³ Öksüz, a.g.e., s 83

²⁸⁴ Ünlütepe, “Tüketici”, s. 325

²⁸⁵ Öksüz, a.g.e., s. 83

²⁸⁶ Cevdet Yavuz, Fulya Erlüle, İpek Sağlam, **Türk Medeni Hukuku ve Türk Borçlar Hukuku Mevzuatı**, Yenilenmiş 12. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 1993

²⁸⁷ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 547

uygulanmayacaktır²⁸⁸. Ayrıca 6502 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte dolmamış süreler de kendiliğinden 6502 sayılı Kanuna tabi olur²⁸⁹.

6101 sayılı TBKYUŞHK'nın tek fıkradan oluşan "Geçmişe etkili olmama" başlıklı 1. maddesine göre: "*Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önceki fiil ve işlemlere, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, bu fiil ve işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse, kural olarak o kanun hükümleri uygulanır. Ancak, Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra bu fiil ve işlemlere ilişkin olarak gerçekleşecek temerrüt, sona erme ve tasfiye, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabidir*". Bu düzenlemeden hareketle BK döneminde yapılan bir taksitle satış sözleşmesinin hukuken bağlayıcı olup olmadığına ve sonuçlarına ilişkin hususlara BK hükümleri uygulanacakken, bu sözleşmeye istinaden TBK yürürlüğe girdikten sonra gerçekleşecek temerrüt, sona erme ve tasfiyeye TBK hükümleri uygulanacaktır.

4. TKHK ve TBK'nın Taksitli Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Kişi Bakımından Uygulama Alanı

Hukukumuzda taksitle satış sözleşmeleri temel olarak TKHK ve TBK'da düzenlenmiştir. TKHK, tüketiciyi korumaya yönelik düzenlenmiş özel nitelikli bir kanundur. Dolayısıyla bu iki kanunun taksitle satış sözleşmeleri üzerinde uygulama alanlarının belirlenmesi ve sınırlanması hususunda taksitle satış sözleşmelerinin tarafları üzerinden hareket edilerek "tüketici" kavramının tanımlanması gerekmektedir²⁹⁰. Böylece TKHK'nın uygulama alanı tespit edilerek TBK'nın uygulama alanına ulaşılacaktır. Çalışmamızın birinci bölümünde ayrıntılı olarak tanımı ve unsurları üzerinde durduğumuz üzere tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişidir.

6502 sayılı TKHK'nın 2. maddesine göre TKHK, her türlü tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulamalara uygulanır. Tüketici işlemi niteliğinde olmayan taksitle satış sözleşmelerine TKHK'nın taksitle satış sözleşmelerine yönelik hükümleri uygulanamayacak, TBK'nın taksitle satış sözleşmelerine

---

²⁸⁸ Çabri, a.g.e., s. 1099

²⁸⁹ Çabri, a.g.e., s. 1099

²⁹⁰ Ünlütepe, a.g.e., s. 72

yönelik hükümleri uygulanacaktır. Tüketici ve satıcı-sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukuki işlem tüketici işlemi niteliğindedir ve tüketici işlemlerinde taraflardan biri tüketici, diğeri ise satıcı- sağlayıcı olmalıdır²⁹¹. Bunun yanında tüketiciye yönelik uygulamalar da TKHK kapsamı dâhiline alınmıştır²⁹². Tüketiciye yönelik uygulamalar kanunda tanımlanmamıştır, ancak hüküm gerekçesinde açıklanmıştır²⁹³. Buna göre kamu tüzel kişileri de dâhil ticari veya mesleki saiklerle hareket eden gerçek veya tüzel kişilerin, tüketicilerle sözleşme imzalanmadan önce, sözleşme kurulması esnasında ve sözleşme imzalandıktan sonra yaptıkları uygulamalar da kanun çerçevesinde değerlendirilmeye tabi tutulacaktır²⁹⁴.

Tüketicinin korunabilmesi için taraflardan biri tüketici ise diğerk taraf satıcı veya sağlayıcı olmalıdır²⁹⁵. Satıcı ve sağlayıcı TKHK md. 3/i hükmünde tanımlanmıştır. Kanuna göre satıcı; kamu tüzel kişiler de dâhil ticari veya mesleki saikle tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına veya hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişidir. Sağlayıcı ise, kamu tüzel kişileri de dâhil ticari veya mesleki saiklerle tüketiciye hizmet veren veya hizmet veren adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişilerdir. Gerekeçdeki bu açıklamadan sebebiyle sağlayıcı kavramı çok çeşitli tipteki hukuki işlemlerde tüketici karşısında bulunan tarafı tanımlamak için kullanıldığı düşünülmektedir²⁹⁶. Sonuç itibariyle tüketici hukukuna göre sözleşmenin diğerk tarafının tüketiciye mal ve hizmet sunmayı meslek haline getirmiş olması gerekmektedir.

TBK’da ise taksitle satış sözleşmeleri hükümlerinin uygulanabilmesi için satıcı açısından ayırt edici unsur belirtilmemiş, satıcının ticari veya mesleki amaçla hareket etmesi şartı getirilmemiştir²⁹⁷. Alıcı mesleki veya ticari amaçla hareket etmediği sürece, satıcı mesleki veya ticari amaçla hareket etmemiş olsa bile kurulan taksitle satış sözleşmesine TBK’nın taksitle satış sözleşmelerine ilişkin düzenlemeleri uygulanacaktır.

---

²⁹¹ Aslan, a.g.e., s. 5

²⁹² Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 77

²⁹³ Çabri, a.g.e., s. 22

²⁹⁴ Çabri, a.g.e., s. 22

²⁹⁵ Aslan, a.g.e., s. 5

²⁹⁶ Aslan, a.g.e., s. 6

²⁹⁷ Öksüz, a.g.e., s. 67

Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî saiklerle satın alınması halinde TKHK hükümleri uygulanmayacak, TBK 264/IV hükmüne göre; taksitle satışı ilişkin hükümlerden sadece alıcının taksitleri ödemede temerrüdü halinde satıcının taksitlerin kalanının bir kerede ödenmesini talep ve sözleşmeden dönme haklarının düzenlendiği TBK md. 259/II, alıcının taksitleri ödemede temerrüdü halinde satış konusunun tesliminden sonra satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasının hükümlerinin düzenlendiği TBK md. 260/I ve taksitle satış sözleşmesine alıcının yararına hâkimin müdahalesinin düzenlendiği TBK md. 261 hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla taksitle satış sözleşmelerinde ticari veya mesleki saiklerle hareket eden alıcılara TBK sınırlı bir korunma imkânı tanımıştır²⁹⁸.

B. Taksitle Satış Sözleşmesinin Benzer Sözleşmelerle Karşılaştırılması

1. Taksitli İşlemler

Taksitli işlemler, öğretilerde taksitle satış sözleşmeleri ile karıştırıldığından ve bu iki kavram birbirlerinin yerine kullanıldığından taksitli işlemler ile taksitle satış sözleşmelerinin farklarını açıklamak önem arz etmektedir²⁹⁹.

Taksitli işlemler belli bir sözleşme türünü tanımlamayıp, kısım kısım ödemeler aracılığı ile malın veya hizmetin para karşılığında değişimini amaçlayan çeşitli tipte sözleşmeleri ifade eder³⁰⁰. Dolayısıyla taksitli satış sözleşmelerini de kapsayan bir kavram olan taksitli işlemlerde, bir tarafın edimi taksitleri ödemek olmakla birlikte tarafların arasında bir malın devrine veya bir hizmetin ifasına ilişkin herhangi bir tipte sözleşme mevcuttur³⁰¹. Bu nedenle taksitli işlemler iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir ve taksitle satışı göre kapsamı çok geniştir³⁰².

Taksitli işlemlerde asıl unsur kredilendirme fonksiyonudur. Dolayısıyla eğer bir sözleşmede karşı edim kısım kısım ödemeler şeklinde ifa ediliyorsa iş

---

²⁹⁸ Ünlütepe, a.g.e., s. 83

²⁹⁹ Ozanoğlu, a.g.e., s. 136

³⁰⁰ Ozanoğlu, a.g.e., s. 136, Ünlütepe, a.g.e., s. 105

³⁰¹ Ünaltepe, a.g.e., s. 105

³⁰² Ozanoğlu, a.g.e., s. 136

görme edimine dahi niteliği uygun olduğu ölçüde taksitli işlemlere ilişkin düzenlemelerin uygulanması gerekmektedir³⁰³.

2. Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi

Öğretide “tasarruf suretiyle satış”, “taksitler halinde ödenen peşin tediye satış”, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi”, “ön ödemeli satış sözleşmesi” gibi terimlerle ifade edilen, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi, TBK md. 264 hükmünde yapılmış tanıma göre alıcının bir taşınır satış bedelini satış konusunun tesliminden önce kısım kısım ödemeyi, satıcının da satış bedelinin bütünüyle ödenmesinden sonra satış konusunu alıcıya devretmeyi taahhüt ettikleri satıştır³⁰⁴.

Ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi ile taksitli satış sözleşmesinin ortak unsuru satış konusunun bedelinin kısım kısım ödenmesinin kararlaştırılması iken, bu iki sözleşme türünü birbirinden ayıran unsur ise sözleşme konusunun alıcıya devir zamanıdır. TKHK md. 21/I hükmüne göre, *“Tüketicinin taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı tüketiciye teslim etmeyi üstlendikleri ve ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmeler hakkında Türk Borçlar Kanunu'nun ön ödemeli taksitle satış hükümleri uygulanır.”* Bu hükümle TKHK, bir taşınırın bedelin tamamen ödenmesinden sonra teslim edileceğinin ve ödeme süresi bir yıl veya daha fazla veya belirsiz olan sözleşmeleri taksitle satış sözleşmesi kapsamına almamış, bu sözleşmelere TBK'nın ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağını düzenlemiştir. Aynı hüküm TSSHY md. 2/III düzenlemesi ile de hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlerden hareketle, TKHK'nın taksitle satış sözleşmesi ile ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin ayırt edici unsuru olarak satış konusunun teslim zamanını belirlediğini söylemek mümkündür.

Taksitli satış sözleşmelerinde satıcının, alıcı satış bedelinin tamamını ödemediği önce satış konusunu alıcıya teslim edeceği kararlaştırılır. Bu unsur taksitle satış sözleşmesi ile hedeflenen satış konusunun alıcı tarafından derhal

---

³⁰³ Ozanoğlu, a.g.e., s. 137; Demir, a.g.e., s. 54; Öksüz, a.g.e., s. 94

³⁰⁴ Mehmet Akçaal, “Borçlar Kanununa Göre Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 26, S. 110, Ocak 2014, s. 57-108, s. 60-61

kullanılması amacına hizmet etmektedir³⁰⁵. Ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinde ise satış bedeli tamamen ödendikten sonra satış konusunun alıcıya devredileceği kararlaştırılır. Dolayısıyla taksitle satış sözleşmelerinin satıcı bakımından doğurabileceği risklerin bertaraf edilmesinin ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinin amaçlarından biri olduğu söylenebilir³⁰⁶.

TBK md. 265 hükmü, ödeme süresi belirsiz veya bir yıl ve daha fazla olan ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinde alıcıya ödemeleri kendi adına açacağı gelir getiren bir banka veya yatırım hesabına yükümlülüğü getirerek alıcının ödemelerini garanti altına almıştır³⁰⁷. Bu hesaptan ödeme yapılabilmesi için iki tarafın da rızası gerekir ve bu rıza önceden verilmesi mümkün değildir.

TBK md. 264/II hükmüne göre ön ödemeli taksitle satış sözleşmeleri yazılı geçerlilik şartına bağlanmıştır³⁰⁸. Aynı şekilde TBK 253/II ve TKHK md. 21 /III uyarınca taksitle satış sözleşmeleri de yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

TBK md. 273/II hükmü taksitlerden bir kısmının satış konusunun alıcıya devrinden önce ödenmesi halinde, bu hukuki ilişkiye hangi sözleşmeye ilişkin düzenlemelerin uygulanacağı konusunda sınırlandırma getirmiştir. Bu düzenlemeye göre: “*Satılanı devir süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan taksitle satışta alıcı, satılanın devrinden önce ödemeleri yapmakla yükümlü ise, ön ödemeli taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.*” Bu hükümden hareketle kanun koyucu ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin taksitle satış sözleşmesine kıyasen uygulanabilmesi için iki şart getirmiştir; satış konusunun devir süresinin bir yıldan daha uzun veya belirsiz bir süre olarak kararlaştırılmış olması ve alıcının satış konusunun devrinden önce ödemeleri yapmakla yükümlü olduğunun kararlaştırılmasıdır³⁰⁹.

TBK md. 266/I hükmüne göre ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinde alıcı satış bedelinin hepsini ödedikten sonra malın teslimini talep edebilir. Ancak

---

³⁰⁵ Ünlütepe, a.g.e., s. 102

³⁰⁶ Akçaal, a.g.e., s. 64

³⁰⁷ Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6098 Borçlar Kanununa Uyarlanmış Ondokuzuncu Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, Eylül 2012, s. 239

³⁰⁸ Mehmet Remzi, Sezer Aydın, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Adalet Yayınevi, Ekim 2019, s. 78

³⁰⁹ Akçaal, a.g.e., s. 81

satış bedelinin tamamını henüz ödememiş olan alıcı, eğer ödediği kısım TBK md. 256/I hükmü gereği satış bedelinin onda biri veya daha fazlası ise sözleşmenin taksitle satış sözleşmesine dönüştürülerek satış konusunun kendisine teslim edilmesini talep edebilir³¹⁰. Satıcı bu talebi kabul etmek zorunda değildir.

“Ortak hükümler” başlıklı TBK md. 273 hükmüne göre: “*Taksitle satışa ilişkin hükümlerden yasal temsilcinin rızasına, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasına ve geri alma açıklamasına, alıcının def’ilerine, satıcının alacağıının devrine, hâkim tarafından sağlanan ödeme kolaylıklarına ve yetkili mahkeme ile tahkime ilişkin olanlar, ön ödemeli taksitle satışa da uygulanır.*” Kanun koyucu bu hükmü ile taksitle satış sözleşmelerine yönelik düzenlemiş olduğu alıcıyı koruyucu nitelikte olan yasal temsilcinin rızasına, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasına, cayma hakkına, alıcının def’ilerine, satıcının alacağıının devrine, sözleşmeye hâkimin müdahalesine, yetkili mahkeme ve tahkime ilişkin özel düzenlemelerin, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesine de uygulanacağını düzenlemiştir.³¹¹

3. Ard Arda Teslimli Satış Sözleşmesi

Türk Hukukunda “ard arda teslimli satış akdi”, “ardı sıra (mütevali) teslimleri tazammun eyleyen satış”, “kısım kısım icra edilen satış sözleşmeleri”, “muayyen zamanlarda teslim şartıyla satış” şeklinde isimlerle anılan ard arda teslimli satış sözleşmesi, satıcının satış konusunu ard arda teslim etmesinin, alıcının ise satış bedelini ya bir seferde satış konusunun tesliminden önce, ya satış konusunun bütün teslimleri tamamlandıktan sonra peşin olarak ya da satış konusunun her tesliminden sonra o teslimine ilişkin olarak ödemesinin kararlaştırıldığı sözleşme türüdür³¹². Ard arda teslimli satış sözleşmesinin esaslı unsuru satıcının ifasında kendini gösterir. Satış konusunun ard arda teslimine rağmen tek bir satış sözleşmesi söz konusudur³¹³. Buna bağlı olarak satış konusunun ard arda tesliminin her biri TBK md. 84 anlamında kısmi ifa teşkil

---

³¹⁰ Öksüz, a.g.e., s. 93

³¹¹ Yavuz, a.g.e., s. 305

³¹² Hakkı Mert Doğu, “Ardı Ardına Teslimli Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan ve Zapttan Sorumluluğu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 26, S.2, 2018, s. 503-532, s. 505-506

³¹³ Demir, a.g.e., s. 45

etmez³¹⁴. Arda arda teslimli satış sözleşmesi TBK’da özel olarak düzenlenmemiştir. TKHK md. 23/a³¹⁵,da bu sözleşme türüne ilişkin bir düzenleme mevcuttur³¹⁶.

Taksitle satış sözleşmesinde alıcı satış konusunun kendisine tesliminden sonra kredilendirilmiş satış bedelini kısım kısım öderken, ard arda teslimli satış sözleşmesinde satıcı satış konusunu ard arda ödemektedir. Bu bakımdan bu iki sözleşme temel özellikleri bakımından birbirinden taban tabana farklı olmakla birbirlerinin karşısında yer almaktadırlar³¹⁷.

Satış konusunun açıkça belirtilmesi ve bir defada tapu siciline tescil edilmesi zorunluluğu sebebi ile taşınırın ard arda teslimli satış sözleşmesine konu olabilmesi mümkün değildir³¹⁸.

Ard arda teslimli satış sözleşmelerinde, alıcının her teslimden sonra o teslimine ilişkin satış bedelini ödemesinin kararlaştırılması mümkündür. Ancak sözleşmede böyle bir düzenlemenin yapılmış olması, satılan malın bedelinin taksitler halinde ödenmesinin kararlaştırılması niteliği taşımayacağından, taksitli satış sözleşmesinin varlığından söz edilemez. Zira burada alıcı, satıcının her teslimi karşılığında o teslim borcuna yönelik satış bedeli ödemektedir³¹⁹. Ancak satıcı satış konusunu ard arda teslim ettikten sonra alıcının satış bedelini taksitler halinde ödemesi kararlaştırılmış ise ard arda teslimli satış sözleşmesinin taksitli satış sözleşmesi şeklinde düzenlenmesi mevcut olacaktır³²⁰.

4. Finansal Kiralama Sözleşmesi

6361 sayılı FKFFŞK md. 18’e göre ise finansal kiralama sözleşmesi; kiralanın kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat

---

³¹⁴ Öksüz, a.g.e., s. 91

³¹⁵ TKHK md. 23/a: “Sözleşmenin niteliğine, tarafların amacına ve malın cinsine göre, satış sözleşmesinin kısım kısım yerine getirilmesi mümkün ise veya bu şartların bulunmamasına rağmen alıcı, çekince ileri sürmeksizin kısmi teslimi kabul etmişse; sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda alıcı haklarını sadece teslim edilmemiş olan kısım hakkında kullanabilir. Ancak, o kısmın teslim edilmemesi dolayısıyla sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkânı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan, sözleşmenin kalan kısmının tam veya gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşılıyorsa alıcı sözleşmeyi feshedebilir.”

³¹⁶ Demir, a.g.e., s. 44

³¹⁷ Ozanoğlu, a.g.e., s. 163

³¹⁸ Ünlütepe, a.g.e., s. 99

³¹⁹ Ünlütepe, a.g.e., s. 100

³²⁰ Ünlütepe, a.g.e., s. 100

kiracıdan satın aldığı veya başka bir suretle temin ettiği yahut daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmasının düzenlendiği sözleşmedir. Finansal kiralama sözleşmesi finansal kiralama şirketi ile finansal kiralamayı kabul eden kiracı arasında düzenlenebilir, üreticiler ile doğrudan finansal kiralama sözleşmesi yapılması mümkün değildir³²¹.

FKFFŞK md. 19 hükmü uyarınca finansal kiralama sözleşmesinin konusunu taşınır veya taşınmaz mallar oluşturabilir ancak bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış kopyaları haricinde fikri sınai haklar sözleşme konusu olamazlar³²².

Taksitle satış sözleşmesi mülkiyeti devir borcu doğuran bir sözleşme olması noktasında finansal kiralama sözleşmesinden ayrılır. Taksitle satış sözleşmesinde tüketici satış bedelini kısım kısım ödeme yükümlülüğü altına girerken, satıcı-sağlayıcı mülkiyeti alıcıya devretme borcu altına girer. Ancak finansal kiralama sözleşmesinde amaç bir ivaz karşılığında kiracıya kullandırma ve yararlandırma hakkı tanımak ve sözleşmede ek olarak kararlaştırılmışsa sözleşme süresi bitiminde malın mülkiyetinin kiracıya geçirilmesidir³²³. Bu yönden taksitle satış sözleşmesinin mülkiyet devir borcu doğuran, finansal kiralama sözleşmesinin ise kullanma ve yararlanma hakkı veren bir sözleşme olduğunu söylemek mümkündür³²⁴. Diğer yandan, taksitle satış sözleşmesinde malın tüketiciye teslimi ile birlikte mülkiyet tüketiciye geçerken, finansal kiralama sözleşmesinde malın alıcıya teslimi ile mülkiyetin alıcıya geçmez, kiralayanda kalır³²⁵.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiracıya alım hakkı verilmesi durumunda taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına tespit edilmesi gerekmektedir. TBK md. 263/I hükmüne göre taksitle satış düzenleyen hükümler, aynı ekonomik saikle yapılan işlemlere uygulanır. FKFFŞK md. 34 hükmü göre ise taksitle satış sözleşmesi ve ön ödemeli taksitle satış sözleşmesine

---

³²¹ Ünlütepe, a.g.e., s. 92

³²² Ezgi Ulga, "Finansal Kiralama Sözleşmelerinde Tarafların Borçları", **Terazi Hukuk Dergisi**, C..10, S. 109, Eylül, 2015, S. 93-101, s. 94

³²³ Öksüz, a.g.e., s. 89

³²⁴ Ünlütepe, a.g.e., s. 96

³²⁵ Öksüz, a.g.e., s. 89

ilişkin hükümler finansal kiralama sözleşmelerine uygulanamaz. Bu durumda kiracıya alım hakkı verilen finansal kiralama sözleşmelerinde taraflar sözleşmenin kuruluşundan itibaren kiralananın mülkiyetinin devrini amaçladıklarından, taksitle satış sözleşmesi ile aynı ekonomik amacın varlığından söz edilebilir³²⁶. Dolayısıyla öğretideki bir görüşe³²⁷ göre, kiracı finansal kiralama aracılığıyla kredilendirildiğinden ve kiralananın mülkiyetinin alıcıya geçeceği kararlaştırıldığından taksitle satış sözleşmesiyle ulaşılmak istenen amacın varlığı ve taksitle satış sözleşmesine ilişkin emredici hükümlerden kurtulma olanağı söz konusudur ve taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanması gerekir. Kanaatimizce, FKFFŞK md. 34 hükmü ile taksitle satış sözleşmesi ve ön ödemeli taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin finansal kiralama sözleşmelerine uygulanmayacağı açık olarak düzenlenmiş olduğundan, finansal kiralama sözleşmelerine taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün değildir.

TKHK md. 17/II hükmüne göre tüketicinin kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğu bulunan finansal kiralama sözleşmelerine taksitle satış sözleşmesi hükümleri uygulanır. Bu hüküm 4077 sayılı TKHK'da bulunmayan bir düzenleme olup, 6502 sayılı TKHK ile getirilmiştir. Madde gerekçesine göre kullandırma sözleşmesi olarak kurulan bu tip sözleşmelerde tüketici, kira süresinin sonunda malın mülkiyetini kazanıyorsa, buradaki kira bedelleri “taksit” niteliğinde olmakla bu sözleşmelere taraf olan tüketicilerin TKHK kapsamında taksitle satış sözleşmesi hükümlerinden faydalanması gerekmektedir³²⁸.

5. Kapıdan Satış Sözleşmesi

Kapıdan satış 4077 sayılı TKHK md. 8/1 hükmünde işyeri, fuar, panayır gibi satış yerleri dışında yapılan satış şeklinde tanımlanmıştı. 6502 sayılı TKHK md. 47'de yapılmış işyeri dışında kurulan sözleşme tanımına göre: “*Satıcı veya sağlayıcı ile tüketici arasında; teklifin tüketici ya da satıcı veya sağlayıcı tarafından yapılmasına bakılmaksızın iş yeri dışında, tarafların eş zamanlı*

---

³²⁶ Demir, a.g.e., s. 45

³²⁷ Bkz: Öksüz, a.g.e., s. 91, dn. 327'deki yazarlar.

³²⁸ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 207-208

fiziksel varlığında kurulan, tarafların eş zamanlı fiziksel varlığında tüketiciyle iş yeri dışında görüşülmesinin hemen sonrasında, satıcı veya sağlayıcının iş yerinde ya da herhangi bir uzaktan iletişim aracıyla kurulan, mal ve hizmetlerin tüketiciye tanıtımı ya da satışı amacıyla satıcı veya sağlayıcı tarafından düzenlenen bir gezi esnasında kurulan, sözleşmeler iş yeri dışında kurulan sözleşmeler olarak kabul edilir.”

İDKSY'e göre işyeri, satıcı veya sağlayıcının kalıcı olarak faaliyetlerini yürüttüğü herhangi bir satış yeri olarak tanımlanmış olup, hukukumuz açısından özel konutta, tüketicinin çalıştığı yerde, genel araçlarının içinde, boş zamanları değerlendirme ve eğlence yerlerinde yapılan sözleşmeler “işyeri dışında” düzenlenen sözleşmeler olarak değerlendirilir³²⁹. Teklifin hangi taraftan geldiğinin önemi yoktur.

İşyeri dışında yapılan sözleşmelerde tüketicinin karşılaşılabileceği çeşitli suiistimallerden tüketiciyi korumak için bakanlık tarafından satıcı-sağlayıcıya işyeri dışında sözleşme yapma yetki belgesi verilmektedir. Bu belge iki yıl için geçerli olup, bu belgeyi edinmemiş olan satıcı-sağlayıcılar tarafından kurulan sözleşmelerde tüketici 14 günlük cayma süresine bağlı kalmaksızın sözleşmenin kurulduğu andan itibaren 1 yıl süre ile cayma hakkını kullanabilecektir³³⁰.

İşyeri dışında yapılan sözleşmeler söz konusu olduğunda tüketici uygun olmayan zamanlarda profesyonel satıcılar karşısında hazırlıksız konumda olduğundan, satılmak istenen malı gerektiği gibi inceleyerek sağlıklı karar veremez³³¹. Bu nedenle tüketiciyi genel hükümler ile korumak güç olduğundan, kapıdan satışlarda birçok ülkede tüketiciler özel düzenlemeler ile koruma altına alınmıştır³³². Kapıdan satışlar, ilk kez hukukumuzda 4077 sayılı TKHK'da “kapıdan satışlar” adı ile düzenlenmişken, 6502 sayılı TKHK'da bu hususta değişikliğe gidilmiş, md. 47'de, “işyeri dışında kurulan sözleşmeler” olarak düzenlenmiştir³³³. Bu değişiklik 25.10.2011 tarihli Tüketici Haklarına İlişkin 2011/83/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi'ne uyum

---

³²⁹ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 304

³³⁰ Özel, a.g.e., s. 236

³³¹ Ünlütepe, a.g.e., s. 107

³³² Leyla Müjde Kurt, “TKHK Açısından Kapıdan Sözleşmelerde Tüketiciyi Koruyan Geri alma Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 69, 2011/2, s. 44-68, s. 46

³³³ Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 300;

sağlamak için yapılmıştır³³⁴. Ayrıca yeni düzenleme ile geri alma hakkının süresi ve bu sürenin belirlenmesi, geri alma hakkının kullanılması ile kullanılmayacağı durumlar, bilgilendirme yükümlülüğü ile ilgili aşamalı bilgilendirme ve İDKSİY'nin uygulanamayacağı durumlar da hükme bağlanmıştır³³⁵. Tüketicinin yedi günlük geri alma süresi on dört güne çıkarılarak ve cayma hakkıyla ilgili ispat yükü satıcı-sağlayıcı üzerinde bırakılarak tüketiciye daha kapsamlı koruma sağlanmıştır.³³⁶

İşyeri dışında yapılan sözleşmelerin taksitle yapılması halinde işyeri dışında kurulan sözleşmelere ilişkin hükümlerle birlikte taksitle satışa ilişkin 17-21. maddelerin de uygulanması gerekmektedir³³⁷.

---

³³⁴ Aslan, a.g.e., s. 539

³³⁵ Remzi, a.g.e., s. 58

³³⁶ Ceylan, "6502 S. TKHK'nın Getirdiği Yenilikler", s. 123

³³⁷ Zevkliler, Özel, "**Tüketicinin Korunması**", s. 311

V.TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMELERİNİN ŞEKLİ, KURULMASI HÜKÜMLERİ VE SONA ERMESİ

A. Taksitle Satış Sözleşmesinin Şekli

1. Genel Olarak

Hukukta kural olarak irade değil irade beyanı esas alınır zira irade bir iç olgudan ibaret olup, bu olgunun dışarıya yansiyabilmesi için ses yazı işaret gibi çeşitli araçlar kullanılır.³³⁸ İradenin açıklanmasına yarayan bu araçlara şekil denir³³⁹. İrade beyanı sahibinin iradesini sözlü, yazılı, resmi gibi dilediği şekilde beyan edebildiği hallerde şekil serbestisi sisteminin varlığından söz edilir³⁴⁰. Buna karşılık bir hukuki işlemin hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi birtakım şekil şartlarına uyulmasını gerektiriyorsa şekilcilik sistemi mevcuttur³⁴¹. Türk hukuk sisteminde kural olarak şekil serbestisi ilkesi benimsenmiş olup TBK md. 12 hükmüne göre kanunda aksi düzenlenmemişse sözleşmelerin geçerliliği şekle bağlı değildir³⁴². Eğer ki kanunda bir sözleşme için bir şekil öngörülmüş ise bu şeklin geçerlilik şekli olduğu kabul edilir³⁴³. Öngörülen şekle aykırı olarak düzenlenen sözleşmeler hüküm doğurmaz. Kanun şeklin geçerlilik şekli olduğunu TBK md. 12/II hükmünde açıkça düzenleyerek bu konuda herhangi bir duraksama yaşamanın önüne geçmeyi amaçlamıştır³⁴⁴. Bu hükümden hareketle TBK’da bazı sözleşmelerin geçerliliği yazılı şekil şartına tabi tutulmuş olup, hem TKHK hem TBK kapsamındaki taksitli satış sözleşmeleri de bu sözleşmelerdendir³⁴⁵.

---

³³⁸Necip Kocayusufpaşaoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan , Abdülkadir Arpacı, Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukukuna Giriş: Hukuki İşlem, Sözleşme**, 1. Cilt, 5. Basıdan Tıpkı 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, Şubat 2014, s., 270

³³⁹ Esener, Gündoğdu, a.g.e., s. 183

³⁴⁰ Kocayusufpaşaoğlu v.d., **Borçlar Giriş**, s. 270

³⁴¹ Esener, Gündoğdu, s. 183

³⁴² Haluk Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş Onaltıncı Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, Kasım, 2018, s. 110

³⁴³ N.Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 157

³⁴⁴ Yavuz, Erlüle, Sağlam, a.g.e., s. 1219

³⁴⁵ Öksüz, a.g.e., s. 27

Sözleşmelerde şeklin yararlarından biri, tarafları düşünmeye ve dikkatli hareket etmeye sevk etmektir. Bu nedenle kanun, taraflardan birine zarar verme ihtimali taşıyan sözleşmelerin geçerliliğini şekil koşuluna bağlar³⁴⁶. Taksitle satış sözleşmelerinde tüketici, sözleşmenin diğer tarafı karşısında ekonomik açıdan güçsüz durumdadır. Tüketicinin karşısında çoğunlukla piyasadaki yeri güçlü satıcı-sağlayıcı firmalar bulunur. Tüketici alışveriş yaparken ürün hakkında sahip olduğu bilgi ve deneyim açısından da elverişsiz durumdadır. Dolayısıyla Kanun, zarar görme ihtimali yüksek olan tüketiciyi korumak için taksitli satış sözleşmelerini yazılı geçerlilik koşuluna bağlamıştır. Böylece tüketicinin taksitle alışveriş yaparken düşünmeden hareket ederek ödeyemeyeceği borç altına girerek kendisine ekonomik olarak zarar vermesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

a. TKHK bakımından taksitle satış sözleşmesinin şekli

4077 ve 6502 sayılı TKHK'da taksitle satış sözleşmeleri yazılı şekil şartına bağlanmıştır³⁴⁷. 6502 sayılı TKHK md. 17/III hükmüne göre: “*Taksitle satış sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Geçerli bir sözleşme yapmamış olan satıcı veya sağlayıcı, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez.*” Taksitle satış sözleşmeleri için getirilmiş bu yazılı şekil şartı hem emredici nitelikte olup hem de geçerlilik şekil şartı niteliğindedir³⁴⁸. Böylece tüketiciyi düşünmeye sevk etmek ve altına gireceği yükümlülüğü sağlıklı değerlendirmesini sağlamak amaçlanmıştır³⁴⁹. TSSHY'in 5/1 düzenlemesine göre, taksitle satış sözleşmesinin en az 12 punto büyüklüğünde, açık ve anlaşılır bir dilde, sade ve okunabilir nitelikte düzenlenmesi gerekir. Ayrıca sözleşmenin bir kopyasının yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilmesi zorunludur³⁵⁰.

TSSHY md. 6 hükmünde taksitle satış sözleşmelerinin içermesi gereken zorunlu bilgiler düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre taksitle satış sözleşmelerinin aşağıdaki bilgileri içermesi gerekmektedir:

- Tüketicinin adı, soyadı ve iletişim bilgileri.

---

³⁴⁶ Esener, Gündoğdu, s. 183

³⁴⁷ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 210

³⁴⁸ Yavuz, a.g.e., s. 302, Ünlütepe, a.g.e., s. 121

³⁴⁹ Çabri, a.g.e., s. 341

³⁵⁰ Çabri, a.g.e., s. 341

- Satıcı, sağlayıcı veya kiralaanın isim, unvan, açık adres, telefon ve varsa diğer iletişim bilgileri.

- Sözleşmenin düzenlendiği tarih.

- Malın veya hizmetin teslim veya ifa tarihi.

- Sözleşmeye konu mal veya hizmet.

- Malın veya hizmetin tüm vergiler dahil Türk Lirası olarak peşin fiyatı.

- Malın veya hizmetin tüm vergiler dahil Türk Lirası olarak taksitle satış fiyatı.

-Tüketicinin cayma hakkının olduğu ve bu hakkın hangi sürede ve nasıl kullanılacağı.

-Ödeme planı.

-Tüketicinin erken ödemede bulunma hakkı ile satıcı veya sağlayıcı tarafından faiz veya komisyon alınmışsa, ödenen miktara göre faiz ve komisyon indirimi talep etme hakkı olduğuna ilişkin bilgi.

-Faiz miktarı, faizin hesaplandığı yıllık oran ve sözleşmede belirlenen faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faiz oranı.

-Tüketicinin temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları.

-Tüketicilerin uyuşmazlık konusundaki başvurularını tüketici mahkemesine veya tüketici hakem heyetine yapabileceklerine dair bilgi.

TSSHK md. 6/II hükmüne göre ise, “Kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmelerinde yukarıdaki bilgilere ek olarak aşağıdaki bilgilerin de sözleşmede yer alması zorunludur:

- Malın tüketicinin zilyetliğine geçmesini sağlayacak koşullar,

- Sözleşme süresi sonunda mal tüketicinin mal varlığına hemen intikal etmeyecekse intikali sağlayacak koşullar,

- Sözleşmede öngörölmüşse satış bedeli alacağının devrine ilişkin anlaşma kayıtları,

- Tüketici ile bir sigorta sözleşmesi kurulması öngörülmüşse, malın kimin tarafından sigorta ettirileceği ile sigorta sözleşmesine ilişkin bilgiler.

b. TBK bakımından taksitle satış sözleşmesinin şekli

818 sayılı BK'da taksitle satış sözleşmeleri için şekil şartı düzenlenmemiştir. Bu nedenle 11. maddede düzenlenmiş olan şekil serbestisi kuralı taksitle satış sözleşmeleri için de geçerlidir³⁵¹. Bu durum tüketicinin taksitle satış sözleşmesinin zayıf tarafı olması sebebiyle yukarıda açıkladığımız pek çok sakıncayı da beraberinde getiriyordu. Kanun koyucu bu eksikliği 6098 sayılı TBK ile gidermiş, taksitle satış sözleşmeleri için yazılı geçerlilik koşulu getirmiştir. TBK md. 253/II hükmüne göre, *“Taksitle satış sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.”* Bu hüküm ticari veya adi satış olup olmadığına bakılmaksızın tüm taksitle satış sözleşmelerinde uygulanır³⁵². Alıcıda kalan nüsha her iki tarafça imzalanmadıkça yazılı şekil şartının yerine getirilmiş olmasından söz edilemez³⁵³.

TBK md. 253/III hükmünün gerekçesine göre, taksitle satış sözleşmeleri için getirilmiş yazılı şekil şartı satıcının sözleşmeyi ticari faaliyeti kapsamında yapıp yapmadığına bakılmaksızın uygulanır³⁵⁴. Ancak TBK md. 263/IV hükmüne göre: *“Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 259 uncu maddenin ikinci fıkrası, 260 ıncı maddenin birinci fıkrası ve 261 inci maddesi hükümleri uygulanır.”* Bu hüküm ile kanun koyucu alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malı bir ticari işletmenin ihtiyacı ya da mesleki amaçlara hareket ettiği durumlarda taksitle satış sözleşmesine uygulanacak hükümleri sınırlamıştır. Uygulanacağı öngörülen hükümler arasında taksitle satış sözleşmesinin şeklinin düzenlendiği 253. maddesi bulunmadığından, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malı bir ticari işletmenin ihtiyacı ya da mesleki amaçlara hareket ettiği durumlarda yazılı şekil şartı aranmayacaktır. Bu düzenlemenin sebebi, kanun koyucunun alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği, malı

---

³⁵¹ Nesli Beril Özen, “Taksitle Satış Sözleşmesinin Türk Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında İncelenmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 90, S. 6, Kasım 2016, s. 153-165, s. 154

³⁵² Öksüz, a.g.e., s. 28

³⁵³ Yavuz, a.g.e., s. 284

³⁵⁴ Yavuz, a.g.e., s. 284

bir ticari işletmenin ihtiyacı veya mesleki faaliyeti kapsamında satın aldığı durumlarda sözleşmenin zayıf tarafı konumunda olmadığı dolayısıyla daha az risk altında olduğu düşüncesidir³⁵⁵.

TBK 253/III hükmüne göre taksitle satılan mal, satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması halinde sözleşmede bulunması gereken zorunlu unsurlar düzenlenmiştir. Bu unsurlar yazılı şekil şartının kapsamında olup, tamamı sözleşmede bulunmazsa sözleşme geçersiz hale gelir³⁵⁶. Bunlar: *“ tarafların adı ve yerleşim yeri, satışın konusu, satılanın peşin satış bedeli, taksitle ödeme sebebiyle belirtilecek ilave bedel, toplam satış bedeli, alıcının nakden veya aynen üstlendiği diğer bütün edimler, peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı, alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı, öngörülmüşse, mülkiyetin saklı tutulmasına veya satış bedeli alacağıının devrine ilişkin anlaşma kayıtları, temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz, sözleşmenin kurulduğu yer ve tarihtir.”*

2. Şekle Aykırılığın Sonuçları

a. TKHK bakımından şekle aykırılığın sonuçları

TKHK md. 17/III hükmüne göre; taksitle satış sözleşmeleri yazılı yapılmamış ise geçerli olmaz, geçerli bir sözleşme yapmamış olan satıcı-sağlayıcı, daha sonra tüketicinin aleyhine olarak sözleşmenin geçersiz olduğunu ileri süremez. Bu hükümle kanun yazılı şekilde yapılmayan taksitle satış sözleşmelerinin kesin olarak hükümsüz olduğunu düzenlemiştir. Ancak buradaki hükümsüzlük, tüketiciyi korumak için şekle aykırılığı ileri sürme hakkı yalnızca tüketiciye verilmiş olduğundan, kendine özgü bir hükümsüzlüktür³⁵⁷. Bu hükümsüzlük tüketici hukukuna özgü bir hükümsüzlük olup, hukuki niteliği konusunda tek taraflı bağlamazlık-iptal edilebilirlik ve sadece tüketicinin ileri sürebileceği tek taraflı geçersizlik olmak üzere iki ayrı görüş vardır.³⁵⁸ Tek taraflı

---

³⁵⁵ Öksüz, a.g.e., s. 30

³⁵⁶ Özen, s. a.g.m., 154; Öksüz, a.g.e., s. 29

³⁵⁷ Çabri, a.g.e., s. 343

³⁵⁸ Çabri, a.g.e., s. 344

hükümsüzlük görüşüne göre³⁵⁹ yazılı şekilde yapılmamış bir taksitle satış sözleşmesi kesin hükümsüzdür ancak bu hükümsüzlüğü yalnızca tüketici ileri sürebilir, tüketici hükümsüzlüğü ileri sürmezse sözleşme geçerli olarak hüküm ve sonuçlarını doğurur.

TKHK md. 4/I hükmüne göre: “*Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhâl giderilir.*” TKHK’da ve TSSHY’de düzenlenmiş olan ve taksitli satış sözleşmelerinin zorunlu içeriğini oluşturan unsurlar tüketiciyi koruma ve aydınlatma amacı taşıyan unsurlardır ve nispi emredici olduklarından bu hükümlerin tüketicinin aleyhine olacak şekilde kaldırılması, azaltılması veya değiştirilmesi mümkün olmayıp, aksine yapılan bir anlaşma kesin hükümsüz olur³⁶⁰. Hüküm gereği, taksitle satış sözleşmesi kanunun öngördüğü şekilde yapılmış ise, zorunlu içerik açısından sözleşmede eksiklik bulunması sözleşmenin geçerliliğini etkilemez ancak sözleşmeyi hazırlayan taraf ilgili eksikliği gidermek zorundadır³⁶¹.

b. TBK bakımından şekle aykırılığın sonuçları

TBK md. 12/I hükmüne göre kanunda aksi öngörülmedikçe sözleşmelerin geçerliliği herhangi bir şekle tabi değildir. Ancak kanun bir sözleşme için şekil şartı öngörmüş ise bu şart geçerlilik şartıdır. Geçersizlik yokluk, hükümsüzlük (butlan), iptal kabiliyeti veya kendine özgü (sui generis hükümsüzlük) olarak ortaya çıkabileceğinden³⁶², TBK’da adı geçen bu geçersizliğin hangi tür geçersizlik olduğu konusunda öğretide çeşitli görüşler bulunmaktadır. Yokluk görüşüne³⁶³ göre; şekle uymadan yapılan sözleşme yok hükmündedir. Hükümsüzlük (butlan) görüşüne³⁶⁴ göre öngörülen şekle göre yapılmayan sözleşmeler hükümsüz olup bu hükümsüzlük zamanın geçmesi ile veya onama (icazet) ile ortadan kalkamaz, herkesçe ileri sürülebilir ve hâkim tarafından kendiliğinden göz önüne alınmalıdır. İptal kabiliyeti görüşüne³⁶⁵ göre; şekle

---

³⁵⁹ Çabri, a.g.e., s. 344

³⁶⁰ Çabri, a.g.e., s. 345

³⁶¹ Çabri, a.g.e., s. 345

³⁶² Bkz: Kılıçoğlu, s. 136

³⁶³ Bkz: Kocayusufpaşaoğlu v.d., **Borçlar Giriş.**, s. 307

³⁶⁴ Bkz: Oğuzman, Öz, **Borçlar Genel 1**, s. 157

³⁶⁵ Bkz: Kocayusufpaşaoğlu v.d., **Borçlar Giriş**, s. 307

uymadan yapılan sözleşme başlangıçta sonuç doğurur ancak mahkemenin iptal kararı vermesi halinde hükümden düşer. Kendine özgü hükümsüzlük (sui generis hükümsüzlük) görüşüne³⁶⁶ göre ise şekil eksikliğine dayanan geçersizlik butlan olmayıp, tarafları koruma gayesi olan bir hükümsüzlük olduğundan, bu hükümsüzlüğe herkes değil yalnızca taraflar dayanabilir. Bizim de katıldığımız öğretideki baskın görüş şekle aykırılığın yaptırımının butlan olduğu yönünde olup, Yargıtay ve İsviçre öğretisi de aynı görüşü paylaşmaktadır³⁶⁷. TBK md. 12/II hükmünde öngörülen şekil şartına uyulmaksızın kurulan sözleşmelerin hüküm doğurmayacağını açık bir şekilde düzenlemiştir. Bu nedenle kanunun öngördüğü şekle aykırı olarak yapılmış taksitle satış sözleşmesi kendiliğinden hükümsüz olacak, bu durum hâkim tarafından kendiliğinden göz önüne alınacak, herkes tarafından ileri sürülebilecek, sözleşme taraflar arasında hak ve borç doğurmayacağı için taahhüt altına giren kişi şekle aykırılık gerekçesiyle edimini ifa etmekten kaçınabilecektir³⁶⁸.

TBK 253/II hükmünde satılanın ticari faaliyet kapsamında satıldığı durumlarda sözleşmede bulunması gereken unsurların sözleşmede bulunmaması sözleşmeyi kesin hükümsüz hale getirir³⁶⁹, çünkü bu unsurlar geçerlilik şartı olarak öngörülmüştür. Ancak bizim de katıldığımız öğretideki bir görüşe göre sözleşmede yer alması zorunlu olan bu unsurlarda eksiklik olması sözleşmenin geçersizliğine yol açmamalıdır³⁷⁰. Böyle bir durumda kesin hükümsüzlük yaptırımının uygulanması alıcının zarara uğramasına yol açabileceğinden hükmün amacına aykırıdır. TKHK md. 4/1 hükmünde benimsenen çözüm burada da uygulanmalı, eksikliği sözleşmeyi düzenleyen taraf derhal gidermeli aksi halde alıcının bu nedenle uğradığı zararı tazmin etmelidir³⁷¹.

3. Şekle Aykırılığa Bağlanan Sonuçların Giderilmesi

TKHK md. 17/III hükmüne göre: “*Taksitle satış sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Geçerli bir sözleşme yapmamış olan satıcı veya sağlayıcı, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde*

---

³⁶⁶ Nomer, a.g.e., s. 110-111

³⁶⁷ Oğuzman, Öz, **Borçlar Genel I**; s. 158, Kocayusufpaşaoğlu v.d., **Borçlar Giriş**, s. 311

³⁶⁸ Ünlütepe, a.g.e., s. 124

³⁶⁹ İnceoğlu, a.g.e., s. 19; Öksüz, s. 34

³⁷⁰ İnceoğlu, a.g.e., s. 21

³⁷¹ İnceoğlu, a.g.e., s. 21

ileri süremez.” TBK kapsamında yapılan bir taksitle satış sözleşmesi, TBK md. 253/II hükmünde yapılmış açık düzenleme gereği yazılı yapılmadıkça hüküm ve sonuçlarını doğuramayacak, hükümsüzlük yaptırımına tâbi olacaktır. Bizim de katıldığımız öğretilerdeki baskın görüş ve Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarına göre kanunun öngördüğü şekle aykırı olarak yapılmış taksitle satış sözleşmesi kendiliğinden hükümsüz olacak, bu durum hâkim tarafından kendiliğinden göz önüne alınacak, herkes tarafından ileri sürülebilecek, sözleşme taraflar arasında hak ve borç doğurmayacağı için taahhüt altına giren kişi şekle aykırılık gerekçesiyle edimini yerine getirmekten kaçınabilecektir³⁷². Ancak şekil eksikliğine bağlanan sonuçlar bazı hallerde hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir³⁷³. Bu nedenle şekil eksikliğinin ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması sonucunu doğuruyorsa bazı hallerde öğreti ve Yargıtay hükümsüzlüğün ortadan kalkmış sayılabileceğini kabul etmişlerdir³⁷⁴. Hâkimin hükümsüzlüğü kendiliğinden göz önünde bulundurmasının zorunlu olduğu hallerde, hükümsüzlüğün ileri sürülmesinin dürüstlük kuralına aykırılık oluşturup oluşturmadığını da kendiliğinden araştırması gerekir³⁷⁵. Bu hallerden biri, şeklen eksik bir sözleşmenin taraflarca ifa edilmesidir. Hukukumuzda bazı istisnai haller dışında ifanın şeklen sakat bir hukuki işleme geçerlilik kazandıracağına dair düzenleme bulunmamakla birlikte, özel bir düzenleme olmadığı halde ifadan sonra geçersizliğin ileri sürülmesi, dürüstlük kuralına aykırılık sebebiyle dinlenmeyebilir³⁷⁶. Taksitle satış sözleşmelerinde satış bedeli kısım kısım ödendiğinden, şekle aykırı olarak düzenlenmiş bir taksitle satış sözleşmesinde alıcı satış bedelini ödemeye devam ederken satıcının şekle aykırılığı ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilebilir³⁷⁷. Çünkü sözleşme her iki tarafça büyük bölümü itibariyle ifa edilmişse, bu ifa serbestçe ve şekil eksikliği bilinerek yapılmış olmak kaydı ile, artık geçersizlik iddiası dinlenmez³⁷⁸. Öğreti

---

³⁷² Ünlütepe, a.g.e., s. 124

³⁷³ Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar**, s. 102

³⁷⁴ Sevgi Bozkurt Yaşar, “Türk Hukukunda Şekil Kavramı ve Şekil Eksikliği Sebebi İle Hükümsüzlüğün TMK md. 2/F.sı Gereğince Sınırlanması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.1, S.4, Aralık, 2006, s. 31-44, s. 42

³⁷⁵ Oğuzman., Öz, **Borçlar Genel 1**, s. 159

³⁷⁶ Ahmet Kılıçoğlu, “Taşınmaz Satımında Şekil ve Hakkın Kötüye Kullanılması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 38, S.1, Ocak, 1981, s. 209-22, s. 215

³⁷⁷ Öksüz, s. 40

³⁷⁸ Kocayusufoğlu v.d., **Borçlar Giriş**, s. 320

ve Yargıtay'a³⁷⁹ göre taksitle satış sözleşmesinin kurulması sırasında şekil şartına uyulmamasına sebep olan tarafın daha sonra şekil eksikliğini ileri sürmesi de hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık oluşturur.

B. Taksitle Satış Sözleşmelerinin Kurulması

1. Tarafları

Taksitle satış satıcı-sağlayıcının satış konusunun tümünü veya bir bölümünü tüketiciye teslim ettiği halde tüketicinin satış bedelini belirli vadelerle ve birden çok taksitler şeklinde ödediği satış türüdür³⁸⁰. Taksitle satış sözleşmesinde taraflar tüketici ve satıcı-sağlayıcıdır. Bunun yanında taksitle satış sözleşmelerinde üçüncü bir kişi ya da kurumun alıcıyı kredilendirmesi halinde üçlü bir ilişkinin varlığından söz edilir³⁸¹.

Çalışmamızın II. Bölümünde tüketici kavramı ve IV. Bölümünde taksitle satış sözleşmesinin kişi bakımından uygulama alanı incelenirken de sözleşmenin tarafları ile ilgili geniş bilgilere yer verilmiş olduğundan burada sözleşmenin tarafları olan tüketici ve satıcı-sağlayıcı kavramlarının üzerinde kısaca durulacaktır.

a. Tüketici

TKHK, temelinde tüketicinin korunması amacı olan özel nitelikli bir kanun olduğundan, bu kanun kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde alıcı

---

³⁷⁹ Fatma Alaslan, "Medeni Hukuk'da Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı", **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.2, Ekim, 2016, s. 413-434, s. 430, "Taraflar arasındaki satış sözleşmesi adi yazılı şekilde yapılmıştır. Tapulu taşınmaların tapu dışı adi senetle satışı geçersiz olup taraflar için hiç bir alacak ve borç doğurmaz (Medeni Kanun Md. 634, Borçlar kanunu Md. 213). Böyle bir sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmek ve ifasından kaçınmak haksız fiil teşkil etmez. Bu, öğretide ve yargıtay İçtihatlarında kabul edilen baskın görüşe göre şayet borçlu hile ile diğer taraf, şekle bağlı bir sözleşmeyi şekle uyumadan yapmaya sevk etmiş ve sonra da şekil eksikliğini ileri sürerek borcundan kurtulmak istemiş ise, bu hareket hem objektif iyiniyet kuralına ve hem de ahlaka (Borçlar Kanunu Md. 19,20) aykırı düşeceğinden, haksız eylem teşkil eder ve Borçlar kanunu'nun 41/2 nci maddesi hükmüne göre tazminatı gerektirir. Sözleşmenin şekle aykırılık nedeniyle hükümsüzlüğünü ileri süren kimse, bunun sonuçlarından yararlanmak için, korunmaya diğer menfaatleri olduğunu ispat yükü altında değildir. (Medeni Kanun Md. 6). Aksine, hükümsüzlüğün yarattığı sonuçlardan yararlanılmayacağını savunan kimse, şekil eksikliğini dayanmaya dürüstlüğe aykırı kılan hal ve şartları ispat yükü altındadır. Davalının, şekil eksikliğini maksatlı olarak bilerek yaratmış olduğu davacı tarafından ispat edilmedikçe, savunmanın bu yönden dürüstlüğe aykırı olduğu söylenemez." Yargıtay, 13. HD, 17.4.1984 T, 1984/761 E., 1984/2930 K., www.kazanci.com, (E.T. 20.04.2020)

³⁸⁰ Zevkliler, Gökyayla, "Borçlar Hukuku", s. 85

³⁸¹ Öksüz, a.g.e., s. 95

taraf tüketici sıfatına haiz olmalıdır³⁸². Tüketici ise ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmeyen gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder³⁸³.

TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinin tarafı olan alıcı, satış konusunun teslimi koşulu ile satış bedelini kısım kısım halinde satıcıya ödeme yükümü altına giren gerçek veya tüzel kişidir³⁸⁴. Taksitle satış sözleşmeleri söz konusu olduğunda kanunun amacı, satıcının karşısında çeşitli yönlerden zayıf konumda olup zarar görme riski altında olan alıcıyı korumaktır. Bu nedenle TBK 263/IV hükmüne göre; eğer alıcı tacir sıfatı ile hareket ediyorsa veya malı bir ticari işletmenin ihtiyacı için alıyorsa yahut mesleki amaçlarla hareket ediyorsa alıcı için koruma alanını daraltmış, sadece 259/II, 260/I ve 261. maddesi hükümlerinin uygulama alanı bulacağına hükmetmiştir. Buradan hareketle alıcının sıfatına ve hareket amacına bakılmaksızın bütün taksitle satış sözleşmelerine sınırlı şekilde de olsa TBK hükümleri uygulanacaktır³⁸⁵.

b. Satıcı-sağlayıcı

TKHK bakımından kanunun 3/i düzenlemesine göre satıcı: “*Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişi*” olarak tanımlanmıştır. Sağlayıcı ise kanunun 3/1 düzenlemesine göre: “*Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye hizmet sunan ya da hizmet sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi*” ifade eder. Bu düzenlemelerden hareketle satıcı-sağlayıcının özel hukuk tüzel kişisi veya kamu tüzel kişisi olması mümkündür³⁸⁶. Ayrıca satıcı-sağlayıcı; ticari veya mesleki saiklerle tüketiciye mal veya hizmet sunan veya ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal veya hizmet sunanın adına veya hesabına hareket eden kişi olmalıdır. Bu kapsamda, alıcının tüketici sıfatını taşıdığı, satıcının ticari veya mesleki saiklerle hareket ederek tüketiciye mal ve hizmet sunduğu veya sunanın adına hareket ettiği taksitle satış sözleşmelerine TKHK’nın taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

---

³⁸² Aslan, a.g.e., s. 10

³⁸³ Aslan, a.g.e., s. 7

³⁸⁴ Ünlütepe, a.g.e., s. 113

³⁸⁵ Ünlütepe, a.g.e., s. 113

³⁸⁶ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 96-97

TBK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmeleri açısından satıcının sıfatının, hangi faaliyet amacı ile hareket ettiğinin, gerçek veya tüzel kişi olup olmadığının önemi ve sözleşmenin geçerliliğine herhangi bir etkisi yoktur. Satıcının ticari veya mesleki saiklerle hareket etmediği taksitle satış sözleşmelerine de TBK'nın taksitle satışa ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

TKHK'nın 3/n maddesinde üretici: *“Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal ya da bu malların hammaddelerini yahut ara mallarını üretenler ile mal üzerine markasını, unvanını veya herhangi bir ayırt edici işareti koyarak kendisini üretici olarak gösteren gerçek veya tüzel kişi”* şeklinde tanımlanmış olan üreticiler mal ve hizmetleri veya ara mal veya hizmetleri üreten kişiler olup, üretici sıfatını kazanabilmeleri için bunları üretmeleri yetmez. Bu malları üretip doğrudan tüketiciye satmaları halinde satıcı haline gelirler³⁸⁷. Bayi ve acenteler bir ticari işletmeyi temsilen hareket ettiklerinden kural olarak temsil ettikleri ticari işletmenin nam ve hesabına işlem tesis ederler. TKHK ayıplı mal ve hizmetler ile bunların yol açacağı zararlardan dolayı sorumluluktan satıcı-sağlayıcı, üretici, bayi ve acenteyi müteselsilen sorumlu tutmuş olup bu kişiler de satıcı-sağlayıcı niteliği kazanmıştır³⁸⁸.

2. Süresi

Taksitle satış sözleşmelerinin süresine ilişkin TKHK'da herhangi bir düzenleme mevcut değildir. TKHK md. 83/I'de TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümlerin uygulama alanı bulacağına hükmedilmiş olduğundan, taksitle satış sözleşmelerinin süresine ilişkin TBK md. 256 hükmü TKHK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerinde de uygulanacaktır³⁸⁹. Bu nedenle bu başlık altında taksitle satış sözleşmelerinin süresine ilişkin düzenleme olan TBK md. 256 hükmü incelenecektir.

TBK md. 256 hükmüne göre alıcı en geç satış konusunun teslim edildiği anda, *“peşin satış bedelinin en az onda birini peşin olarak”* ödeme yükümlülüğü altındadır. Geri kalan satış bedelini ise sözleşmenin kurulmasından itibaren üç yıl içinde ödemek zorundadır. Bu düzenleme ile alıcının peşinatı ödeme borcu ve

---

³⁸⁷ Atasoy Taşkın, Acar, a.g.e., s. 131

³⁸⁸ Atasoy Taşkın, Acar, a.g.e., s. 131

³⁸⁹ Öksüz, a.g.e., s. 98

sözleşmenin süresi birlikte ve emredici nitelikte düzenlenmiş, alıcıya sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren peşinattan kalan satış bedelini üç yıl içinde ödeme zorunluluğu getirilmiştir³⁹⁰. Bu süre sözleşmenin kurulduğu tarihte başlar, TBK md. 255 hükmünde düzenlenmiş sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması ve geri alma süresi olan yedi günlük sürenin bitimi tarihinden başlamaz³⁹¹.

Sözleşme süresinin sınırlandırılmasının amacı alıcıyı korumaktır. Uzun bir zamana yayılmış taksitle satış sözleşmelerinde, sözleşme süresi uzun olduğu için taksitlerin düşük gösterilmesi alıcı üzerinde “düşük gösterme etkisi” denilen bir etkiye yol açarak, alıcının satılana hemen sahip olma isteğiyle birlikte alıcıyı normal şartlarda yapmaktan kaçacağı bir sözleşmeyi yapmaya itebilmektedir³⁹². Kanun taksitle satış sözleşmelerine bu şekilde süre sınırı getirerek alıcıyı altından kalkamayacağı ödeme yükünün altına girmekten korumaktadır.

Kanunda taksitle satış sözleşmesinin üç yılı aşması durumunda yaptırımın ne olacağı düzenlenmemiştir. İsviçre Hukuku 226 d maddesinin 3. fıkrasında, taksitle satış sözleşmeleri için yasal azami süre iki buçuk yıl olarak belirlenmiş, azami sürenin sona ermesinden sonra ödenilmesi gerektiğine ilişkin her anlaşmanın geçersiz olacağına hükmetmiştir³⁹³. Bu hüküm TBK’ya alınmamıştır. Öğretideki bir görüşe³⁹⁴ göre her ne kadar bu hüküm TBK’ya alınmamış olsa da kanunun öngördüğü 3 yıllık süre emredici bir düzenleme ile getirilmiştir, dolayısıyla bu süreyi aşan anlaşmaların kesin hükümsüz olduğunun kabul edilmesi gerekir. Böylece taksitle satış hükümlerinin alıcıyı koruma amacı gütmesi ilkesi doğrultusunda hareket edilmiş olunacaktır. Öğretideki bizim de katıldığımız başka bir görüşe³⁹⁵ göre ise kesin hükümsüzlük, sözleşmenin

---

³⁹⁰ Yavuz, a.g.e., s. 287

³⁹¹ Gümüş, a.g.e., s. 136

³⁹² Yavuz, a.g.e., s. 288

³⁹³ Ozanoğlu, a.g.e., s. 221; Demir, a.g.e., s. 84

³⁹⁴ Canan Yılmaz (Ed.), “6098 Sayılı TBK Uyarınca Taksitle Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’ a Armağan, 3-4 Haziran 2011, S. 449-477, s. 464

³⁹⁵ “Üç yıldan sonraki taksitler istenemez denilirse bu sefer de alacağın temlik hükümlerine göre yapılan taşınmaz devirlerinde sıkıntılar yaşanacaktır. Zira bu tür devirler bazen beş hatta on yıl ödemeli yapılabilmekte ve pek çok dar gelirli insan bu yolla ev sahibi olabilmektedir. TBK 253 ile her ne kadar taksitle satışın sadece taşınırlarda mümkün olduğu düzenlenmişse de, müteahhidin arsa sahibinden olan bağımsız bölüme ilişkin arsa payının devrini isteme yönündeki alacağını devretmesi Yargıtay tarafından taşınmaz satışı olarak değerlendirilmekte, bu tür işlemler alacağın devri olarak nitelendirilmektedir. Bu durumda müteahhit arsa payı alacağını taksitle satıp devredebilecek ve bu satış alacak satışı olduğundan, TBK md. 263’e göre taksitle satış hükümlerine tabi olacaktır. Bu

kurulduğu tarihten uzun bir sürenin geçmesinden sonra geçersizliğin ileri sürülmesi ve satıcının üç yılı aşan kısmı tahsil edememesi halinde problemlerin doğmasına ve satıcı açısından önemli mağduriyetlerin ortaya çıkmasına sebep olabilir.

3. Yasal Temsilcinin Rızası

TBK ile düzenlenmiş olup, BK'da ve TKHK'da bulunmayan yeni hükümlerden biri de "Yasal Temsilcinin Rızası" başlıklı 254. maddedir. Bu düzenlemeye göre, ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlının yaptığı taksitle satış sözleşmesi, yasal temsilcinin yazılı rızası olmadan geçerli olmaz. Rızanın, en geç sözleşmenin kurulduğu anda verilmesi zorunludur. Her ne kadar TKHK'da taksitle satış sözleşmelerine yönelik yasal temsilcinin rızasına ilişkin herhangi bir hüküm yoksa da, TKHK md. 83/I hükmünde TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulama alanı bulacağı düzenlenmiş olduğundan, TKHK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerinde de TBK md. 254 hükmü uygulanmalıdır. Bu nedenle bu başlık altında "Yasal Temsilcinin Rızası" başlıklı TBK md. 254 hükmü incelenecektir.

TMK md. 16'ya göre ayırt etme gücüne haiz küçük ve kısıtlılar yani küçüklük nedeniyle velayet (vesayet) altında bulunan kişiler ve kısıtlılık nedeniyle vesayet altında bulunan kişiler fiil ehliyeti yönünden sınırlı ehliyetsiz sayılırlar³⁹⁶. Sınırlı ehliyetsizler için kanun yasal temsilciler öngörmüş, küçükler için velayet kurumu, kısıtlılar içinse vesayet kurumu düzenlenmiştir³⁹⁷. Sınırlı ehliyetsizler karşılıksız işlemleri ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara bağlı işlemleri kendileri yapabilirken, aleyhlerine sonuç doğuran yani kendilerini borç altına sokan hukuki işlemleri yasal temsilcilerinin (veli ya da vasi) izni veya icazeti olmadan yapamazlar³⁹⁸. Kanuni temsilcinin işlem yapmadan önce verdiği rızaya

---

ihimale örneğin beş yıl vadeli satış yapılmışsa, müteahhit üç yılı aşan kısmı tahsil edemez denildiğinde müteahhit açısından ciddi mağduriyetler ortaya çıkacak ve müteahhitler bu tür satışlar yapmaktan imtina edeceklerdir." Bekir, Akıncı, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu İle Taksitle Satış Hükümlerinde Yapılan Değişiklikler ve Getirilen Yenilikler", **Konya Barosu Dergisi**, C.1, S.2, Temmuz 2017, s. 89-124 s. 106

³⁹⁶Nomer, a.g.e., s. 71, Ayşe Acar Umut, **Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ocak, 2020, s. 114

³⁹⁷ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe, Oktay Özdemir, **Kişiler Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, Kasım 2016, s. 92

³⁹⁸ Nomer, a.g.e., s. 71

izin, işlem yapıldıktan sonra verdiği rızaya icazet, işlem sırasında rıza vermesine ise işleme katılma denir³⁹⁹. Sınırlı ehliyetsizlerin yasal temsilcinin rızası olmadan yaptığı işlemlerle karşı taraf icazete kadar bağlı kalır. Karşı taraf bizzat veya mahkemeye tayin ettireceği uygun bir süre içinde vasiyi icazete davet eder. Bu sürede icazet verilmez yahut hiçbir cevap verilmez ise tasarruf karşı taraf için de hükümsüz olur⁴⁰⁰. İcazet verilmesi halinde ise işlem, yapıldığı andan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurur. Yapılan hukuki işlemin geçerliliği şekle bağlı olsa bile izin veya icazetin verilmesi şekle bağlı değildir⁴⁰¹. Velayet hakkını anne ve baba birlikte kullandıkları için izin veya icazeti de birlikte vermeleri gerekir⁴⁰².

TBK md.254 hükmü taksitle satış sözleşmeleri açısından, yukarıda açıkladığımız TMK hükümlerinden oldukça farklı bir düzenleme getirmiştir. Bu farklılık kendisini taksitle satış sözleşmesinde yasal temsilcinin rızasının verilme şeklinde ve zamanında göstermektedir. TMK hükümlerinden farklı olarak rızanın yazılı şekilde verilmesi zorunluluğu getirilmiş ve icazet kabul edilmeyerek rıza baştan verilmemişse geçersiz sayılmıştır⁴⁰³. Bu hükümlerle getirilmiş şartlara uygun olarak rızanın verilmemesi halinde sözleşme TBK md. 27 hükmü gereği kesin hükümsüzlük nedeniyle hüküm ve sonuç doğurmayacaktır⁴⁰⁴.

Ayırt etme gücüne sahip bir küçüğün taksitle satış sözleşmesi ile borç altına girecek olan ayırt etme gücüne sahip küçük için getirilmiş olan sosyal koruma, sözleşmenin kurulması aşaması için aranmış olup, yasal temsilcinin rızası olmaksızın yaptığı taksitle satış sözleşmesi küçüğün ergin olması ile kendiliğinden geçerli hale gelmez⁴⁰⁵. Bu sebeple, küçüğün ergin olma geciktirici şartına bağlı olarak kurulan taksitli satış sözleşmeleri de geçerli olmayacaktır, çünkü aksinin kabulü kanunun dolanılmasına imkân verecektir⁴⁰⁶.

---

³⁹⁹ Akıncı, a.g.m., s. 101; Oğuzman v.d., **Kişiler Hukuku**, s. 95

⁴⁰⁰ Feyzi Necmettin Feyzioğlu, **Aile Hukuku**, Yeniden Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitapevi, 1986, s. 660

⁴⁰¹ Nomer, a.g.e., s. 71; Akıncı, a.g.m., s.101

⁴⁰² Ünlütepe, a.g.e., s. 136

⁴⁰³ Akıncı, a.g.m., s. 101

⁴⁰⁴ Ünlütepe, a.g.e., s. 138

⁴⁰⁵ Nihat Yavuz, **Borçlar Hukuku El Kitabı**, Ankara, Adalet Yayınevi, Mart, 2018, s. 737

⁴⁰⁶ N. Yavuz, **El kitabı**, s. 737

Taksitle satış sözleşmelerinin tüketiciler açısından doğurduğu riskler, özel olarak korunmaya muhtaç olan sınırlı ehliyetsizler için daha fazladır⁴⁰⁷. Kanun koyucu TBK md. 254 hükmü ile yasal temsilciyi bu tür alıcı açısından risk doğurma ihtimali yüksek işlemlere onay verirken daha dikkatli davranmaya sevk etmeyi amaçlamıştır.⁴⁰⁸

C. Taksitle Satış Sözleşmesinin Hükümleri

1. Genel Olarak

Taksitle satış sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu nedenle sözleşmenin tarafları olan tüketici ve satıcı-sağlayıcı karşılıklı olarak borç altına girer ve bu borçları ifa etmekle sorumlu olurlar⁴⁰⁹. Taksitle satış sözleşmesinde, satış sözleşmesinde olduğu gibi satıcı-sağlayıcının borcu satış konusunun mülkiyetinin tüketiciye devredilmesidir ancak sözleşmenin yapılmasıyla mülkiyet karşı tarafa geçmez. Konusu mülkiyetin geçişi olan ifa işlemi ayrı bir tasarruf işlemidir ve taksitle satış sözleşmesi söz konusu olduğunda mülkiyetin geçişi satış konusunun tüketiciye teslimi olur⁴¹⁰. Satıcı-sağlayıcının satış konusunu tüketiciye teslim borcu ile ayıba ve zapta karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Çünkü taksitle satışa taşınır satışına ilişkin hükümler de uygulanır⁴¹¹.

Çalışmamızın bu kısmında taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin satış bedelini erken ödeme hakkı, tüketicinin cayma hakkı, tüketicinin temerrüdü halinde satıcı-sağlayıcının hakları, satıcı-sağlayıcının borçları, tüketicinin temerrüdü halinde hâkimin sözleşmeye müdahale yetkisi, tüketicinin def'ileri, uyuşmazlık halinde yetkili mahkeme ve tahkim konuları açıklanacaktır.

2. Erken Ödeme

Ekonomik olarak yeterli güce sahip olmadığı için peşin bedel ödeyerek mal veya hizmet satın alamayan tüketiciler, daha sonra alım güçleri arttığında

---

⁴⁰⁷ Inceoğlu, a.g.e., s. 23

⁴⁰⁸ Inceoğlu, a.g.e., s. 23

⁴⁰⁹ Ünlütepe, a.g.e., s. 157

⁴¹⁰ Yavuz, a.g.e., s. 94

⁴¹¹ Öksüz, a.g.e., s. 102

erken ödeme yaparak borçlarından kurtulmak isteyebilirler. Taksitle satışlarda, satıcı-sağlayıcı, satış bedeline malın teslimi ile peşin olarak kavuşamaması nedeniyle satış bedelini peşin satışa göre daha fazla belirlediğinden, tüketicilerin erken ödeme yapması halinde satıcı-sağlayıcının haksız bir kazanç elde etmesi söz konusu olabilmektedir⁴¹². Bu haksız kazancın önlenmesi amacıyla taksitli satışlarda erken ödeme halinde satış bedelinden indirim yapılmasına ilişkin kanuni bir düzenleme olması tüketicinin korunması açısından önem arz etmektedir. Zira erken ifa satıcı-sağlayıcıların vade farkından kaynaklanan kazançtan mahrum ettiği için tercih etmeyecekleri bir yoldur.⁴¹³ Buna rağmen ne BK'da ne de 4077 sayılı TKHK'da bu konuya ilişkin bir düzenleme bulunmaktaydı.

TKHK'nın "Erken ödeme" başlıklı 20. maddesi hükmüne göre, "*Tüketici, borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde de bulunabilir. Her iki durumda da satıcı veya sağlayıcı, faiz veya komisyon aldığı durumlarda ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür.*" Madde gerekçesine göre taksitli sözleşmelerde tüketici fazlaca faiz yükü altına girdiğinden, tüketicinin eline geçen her parayı borcunu kapatması için kullanmasına özendirilmesi amaçlanmıştır⁴¹⁴. TSSHY md. 4/1-a bendinde erken ödeme, "*Tüketicinin, satın aldığı mal veya hizmet nedeniyle borçlandığı toplam miktarı veya bir ya da birden çok taksidi vadesinden önce ödemesi*" olarak tanımlanmış, md. 10 hükmünde de "Erken ödeme" başlığı altında TKHK md. 20 hükmü tekrar edilmiş, ek düzenleme yapılmamıştır.

"Erken ifa" başlıklı TBK md. 96 hükmüne göre: "*Sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlu, edimini sürenin sona ermesinden önce ifa edebilir. Ancak, kanun veya sözleşme ya da âdet gereği olmadıkça borçlu, erken ifada bulunması sebebiyle indirim yapamaz.*" Bu hükmü ile kanun borçluya erken ödeme yapma imkânı tanıdığı ancak aksine düzenleme, anlaşma veya teamül yoksa

---

⁴¹² Gözde Hatipoğlu, **Tüketici Hukukunda Erken İfa**, İstanbul, Onikilevha Yayıncılık, Kasım 2019, s. 51

⁴¹³ İ. Yılmaz Aslan, "Taksitli Satışlarda Tüketicinin Korunması", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.19, S.1, Haziran 1997, S.143-151, s. 145

⁴¹⁴ Çabri, a.g.e., s. 368'deki d.n.

borçlunun erken ödeme yapmış olması sebebiyle indirim yapılamayacağına hükmetmiştir. TBK md. 258 ile taksitle satış sözleşmeleri için bu hükmüne BK'da bulunmayan bir istisna getirmiştir. Bu düzenlemeye göre: *“Taksit borcu kambiyo senedine bağlanmış olmadıkça, alıcı satış bedelinin kalan kısmını her zaman bir defada ödeyerek borcundan kurtulabilir. Bu durumda, peşin satış bedeline ilave edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir.”* Bu hükümden hareketle satıcının bu hükmün öngördüğü indirim yükümlülüğünün altına girmesi için hem erken ödemenin bir veya birkaç taksitle ilişkin değil borcun tamamına ilişkin olması ham de borcun kambiyo senedine bağlanmamış olması gerekmektedir⁴¹⁵. TKHK md. 20 hükmü ile TBK md. 258 hükmünden farklı olarak tüketiciye hem kalan taksitlerin tamamını hem bir taksiti hem de birkaç taksiti bir taksitin katları olarak şekilde erken ödeme imkânı vermiştir. Satıcı tüm bu durumlarda erken ödemeyi kabul etmek ve gerekli indirimi yapmak zorunda olup bu yükümlülüğünü yerine getirmezse alacaklı temerrüdü hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır⁴¹⁶.

TKHK md. 20 ile tüketiciye tanınmış olan erken ödeme hakkı emredici nitelikte olup, sözleşme hükmü ile tüketicinin bu hakkının kaldırılması, erken ödeme halinde indirim yapılmayacağına ilişkin şart konulması kesin hükümsüzlük sonucunu doğurur⁴¹⁷. Erken ödeme hakkını ihlal eden anlaşma hükümleri aynı zamanda TKHK md. 5 hükmü açısından da haksız şart niteliğindedir⁴¹⁸.

TBK md. 258 hükmünde erken ödeme halinde indirim yapılacak bedelden bahsedilirken *“peşin satış bedeline ilave edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir”* ifadesi kullanılmışken, TKHK md. 20 hükmü ise *“satıcı veya sağlayıcı, faiz ve komisyon aldığı durumlarda ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür”* şeklinde düzenlenmiştir. Buradan hareketle TBK'ya göre erken ödeme indirimi yapılırken faiz ve

---

⁴¹⁵ Hatipoğlu, a.g.e., s. 51

⁴¹⁶ Hatipoğlu, a.g.e., s. 52

⁴¹⁷ Çabri, a.g.e., s. 369-370; Hatipoğlu, a.g.e., s. 53

⁴¹⁸ Çabri, a.g.e., s. 370

komisyona ek olarak peşin satış bedeline ilave edilen her türlü masraf kalemi indirimde göz önüne alınacaktır⁴¹⁹. Dolayısıyla TBK md. 258 hükmündeki indirim miktarına ilişkin ifade daha kapsayıcı olup tüketicinin lehine sonuç doğurucu niteliktedir⁴²⁰.

Sözleşmede faiz oranının belirtilmediği ya da peşin fiyatına taksitle satış yapıldığına dair düzenlemenin bulunması halinde de faiz indiriminin yapılması zorunludur⁴²¹. Bu durumda faiz oranının ne olacağı konusunda öğretide farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre⁴²² bankaların kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranı uygulanmalı, diğer bir görüşe göre⁴²³ ise Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre bir oran belirlenmelidir.

TKHK md. 21 hükmü faiz ve komisyon indirimin ne şekilde yapılacağının düzenlenmesini Yönetmeliğe bırakmıştır. Ancak bu hususta TSSHY’de düzenlenmemiştir⁴²⁴. Tüketici erken ödeme indirimi yapılmaksızın kalan bedelin tamamını öderse yapılan fazla ödeme sebepsiz zenginleşme niteliğinde olup, tüketici satıcı veya sağlayıcıdan bu bedelin iadesini talep edebilir⁴²⁵.

3. Tarafların Hak ve Borçları

Taksitle satış sözleşmesi ile satıcı-sağlayıcı, satış konusunu tüketiciye teslim etme, tüketici ise satıcıya satış bedelini kısım kısım ödeme borcu altına girer. TBK md. 256/I hükmüne göre alıcı peşin satış bedelinin en az onda birini en geç satış konusunun teslimi anında peşin, satış bedelinin geri kalanını ise sözleşmenin kurulmasından itibaren üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür. Buradan hareketle, TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri sözleşmede düzenlenen vadelere uygun olarak ödeme borcu, TBK kapsamında taksitle satış sözleşmelerinde ise alıcının peşin satış bedelini en geç

---

⁴¹⁹ Hatipoğlu, a.g.e., s. 54

⁴²⁰ Aslan, a.g.e., s. 397

⁴²¹ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 144; Aslan, a.g.e., s. 397

⁴²² Aslan, a.g.e., s. 397

⁴²³ Atasoy, Taşkın, Acar, a.g.e., s. 145

⁴²⁴ “Bu indirim oranında şu hesaba göre hareket edilmesi gerekir: Örneğin, malın peşin satış bedeli 10.000-TL, on eşit taksit karşılığında satış söz konusu olduğundaki satış bedeli ise 15.000-TL olsun. Tüketici 5. Taksidi ödedikten sonra kalan borcun tamamını ödemek istediğinde: peşin satış bedeline eklenen bedel 5.000-TL / 10 taksit sayısı = 500-TL olur. Kalan beş taksit için 5 x 500-TL=2.500-TL erken ödeme indirimi yapılması gerekir.” Hatipoğlu, a.g.e., s. 55

⁴²⁵ Hatipoğlu, a.g.e., s. 55

satış konusunun kendisine teslim anında ödenmesi ve geri kalan satış bedelini oluşturan taksitlerin sözleşmede kararlaştırılmış olan vadelere uygun olarak ödenmesi borçları bulunmaktadır. Satıcı-sağlayıcının borcu ise satış konusunu tüketiciye teslim etmektir.

TBK md. 259 hükmünde, taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcıya peşinatı isteme veya sözleşmeden dönme seçimlik haklarını tanımıştır⁴²⁶. Alıcının taksitlerden birini ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının genel hükümlere göre ödenmeyen taksitleri ve temerrüt faizini isteme ve sözleşmede bu hususta hüküm bulunması koşulu ile diğer taksitlerin muaccel olması şartına dayanma veya sözleşmeden dönme hakkı bulunmakla birlikte TBK md. 259 hükmü diğer taksitlerin muaccel hale gelmesini birtakım şartlara bağlamıştır. Bu düzenlemelerden hareketle TBK'nın taksitle satış sözleşmelerinde, alıcının peşinatı veya taksitleri ödemede temerrüde düşmesi hali için genel hükümlerden farklı düzenlemeler getirerek alıcıyı korumayı hedeflediğini söylemek mümkündür⁴²⁷.

a. Tüketicinin hakları

i. Cayma hakkı

(a) Genel olarak

Taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin cayma hakkı 4077 sayılı TKHK'da düzenlenmemiş olup, 6502 sayılı TKHK'nın 18. maddesinde "cayma hakkı" olarak düzenlenmiştir⁴²⁸. Bu düzenlemeye göre, "*Tüketici, yedi gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin taksitle satış sözleşmesinden cayma hakkına sahiptir.*" TBK md. 255 hükmünde de "Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması ve geri alma açıklaması" başlığı altında alıcının geri alma hakkı düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, "*Taksitle satış sözleşmesi, alıcı bakımından, taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden yedi gün sonra hüküm ve sonuçlarını doğurur. Alıcı, bu süre içinde irade açıklamasını geri aldığı satıcıya yazılı olarak*

---

⁴²⁶ Remzi, Aydın, a.g.e., s. 72

⁴²⁷ Öksüz, a.g.e., s.108

⁴²⁸ Ebru Ceylan, **Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler**, İstanbul, Leges Yayınevi, 2015, s. 37

bildirebilir. Bu haktan önceden feragat edilemez. Geri alma bildiriminin sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterlidir.”

Cayma hakkı, bu hakkın tanındığı kişinin belli bir süre içinde herhangi bir gerekçe gösterme zorunluluğu olmadan veya cezai şart ödemediği sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilmesini sağlar⁴²⁹. Tüketicie cayma hakkının verilmesinin amacı, tüketicinin yeterince düşünme şansı olmadan sözleşmenin kurulmasına ilişkin irade beyanını açıklaması halinde bu sözleşme ile bağlı olması engellenerek korunmasını sağlamaktır⁴³⁰. Profesyonel pazarlama teknikleri kullanan satıcı- sağlayıcının, tüketicide mal veya hizmeti çok uygun koşullarla edineceği izlenimi uyandırması halinde, tüketici bu sözleşme ile nasıl bir yükümlülüğün altına gireceğini tam olarak anlayamadan kurucu irade beyanında bulunabilmekte ancak daha sonra pişmanlık duyarak kurulan bu sözleşmeden kurtulmak isteyebilmektedir⁴³¹. Kanun, tüketiciye belirli bir süre içinde bu irade beyanını geri alarak sözleşmeyle bağlı kalmama hakkı tanımış, bu şekilde alıcıya tekrar düşünerek kararını değerlendirme imkânı verilerek eşit olmayan taraflar arasında sözleşme adaleti sağlamak istemiştir⁴³². Öğretide⁴³³, tüketiciyi korumak için getirilmiş olan cayma hakkının ahde vefa ilkesini ihlal etmediği gibi tüketiciye sözleşme özgürlüğü ilkesinden gerçek anlamda yararlanma imkânı tanıdığı savunulmaktadır.

TKHK md. 18/II hükmüne göre, satıcı-sağlayıcı tüketiciyi cayma hakkı hususunda bilgilendirdiğini ispat etmekle yükümlüdür. Bunun yanı sıra TSSHY md. 6/I-g hükmü ile “tüketicinin cayma hakkının olduğu ve bu hakkın hangi sürede ve nasıl kullanılacağı” taksitle satış sözleşmelerinin zorunlu içeriğinden biri olarak düzenlenmiştir. Tüketicinin cayma hakkı hususunda bilgilendirildiğinin ispat yükünün satıcı-sağlayıcıya yüklenmiş olması, tüketicinin korunması amacına hizmet etmektedir⁴³⁴

---

⁴²⁹ Baysal Başak, “Cayma Hakkının Sözleşme Hukukundaki Yeri”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, İÜHFMC. 75, S. 1, s. 273-292, 2017, s. 275

⁴³⁰ Remzi Demir, “Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tek Taraflı Bağlamazlık”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, S. 2, Ekim 2016, s. 111-139, s.120

⁴³¹ Çabri, a.g.e., s. 347

⁴³² Baysal, a.g.m., s. 275-278

⁴³³ Demir, a.g.m., s. 125

⁴³⁴ Ceylan, **Yeni TKHK**, s. 37

(b) Hukuki niteliği

Taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin cayma hakkının hukuki niteliği hususunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. İsviçre Hukukundaki sözleşmenin kuruluşundan feragat hakkı kavramı hakkındaki değerlendirmelere göre öğretideki bir görüş⁴³⁵ taksitle satış sözleşmesinin kurulduktan sonra sadece satıcı için bağlayıcı olduğunu söyler. Öğretideki bir diğer görüşe göre⁴³⁶ ise cayma hakkı tüketici hukukuna özgü sui generis nitelikte geçmişe etkili sözleşmeyi sona erdirmeye hakkıdır. Öğretideki başka bir görüşe⁴³⁷ göre ise cayma hakkı bozucu yenilik doğurucu bir hak niteliğinde olup, tüketicinin tek taraflı irade beyanı ile kanunun belirlediği süre içinde kullanılması halinde taraflar arasındaki hukuki ilişki sona ermektedir. Türk öğretisinde de kabul edilen ve bizim de katıldığımız bir diğer görüşe⁴³⁸ göre ise cayma beyanı taksitle satış sözleşmesinin hüküm ve sonuç doğurmasının bağlandığı olumsuz, iradi ve geciktirici bir şarttır, çünkü TKHK md. 18/III hükmüne göre, malın tüketiciye teslim edilmiş olması halinde, tüketici malı olağan gözden geçirmeyi aşan şekilde kullanırsa, tüketicinin cayma hakkını kullanamayacak olması, cayma hakkı süresince sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmamasına sebep olur⁴³⁹. Dolayısıyla tüketici işlemi niteliğindeki taksitle satış sözleşmelerinde cayma hakkı geciktirici şartın özelliklerini taşır.

(c) Cayma hakkının kullanılması ve sonuçları

TKHK md. 18 hükmünde cayma hakkının şekli düzenlenmemiştir. TSSHY md. 7/IV hükmündeki düzenlemeye göre cayma hakkının kullanıldığına ilişkin beyanı içeren bildirim cayma hakkı süresi içinde satıcı-sağlayıcıya yazılı olarak veya veri saklayıcısı aracılığıyla yönlendirilmesi yeterlidir⁴⁴⁰. Mail, SMS yoluyla yapılan beyanlar kalıcı veri saklayıcısı kapsamında yapılan beyanlar

---

⁴³⁵ Bkz: Gümüş, a.g.e., s. 150 d.n. 598'deki yazarlar.

⁴³⁶ Gümüş, a.g.e., s. 150, dn 600'deki yazarlar.

⁴³⁷ Zevkliler, Özel, "Tüketicinin Korunması", s. 218; Ünlütepe, a.g.e., s. 146; Çabri, a.g.e., s. 349, Özel, a.g.e., s. 181

⁴³⁸ Bkz: Gümüş, a.g.e., s. 150, d.n. 599'deki yazarlar.

⁴³⁹ Gözde Zeytin Çağrı (Ed.), **Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları**, Mehmet Köksal, "Tüketici Hukukunun Tipik Bir Aracı Olarak Cayma Hakkı", İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat, 2020, s. 119

⁴⁴⁰ Çabri, a.g.e., s. 351

niteliğindedir⁴⁴¹. Cayma hakkının kullanıldığıının ispat yükü tüketici üzerindedir⁴⁴². Ancak TKHK md. 18/II hükmüne göre satıcı-sağlayıcı tüketicinin cayma hakkı hususunda bilgilendirildiğini ispat etmekle yükümlüdür. TBK md. 255/I hükmünde alıcının geri alma bildirimini postaya vermesine ilişkin ifade bulunduğundan, geri almaya ilişkin irade beyanının noter marifetiyle, iadeli taahhütlü mektup ile ya da telgraf ile satıcıya iletilmesi mümkündür⁴⁴³.

TBK md. 255/I hükmü ile alıcıya tarafların imzaladığı sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden itibaren yedi gün içinde sözleşmenin kurulmasına yönelik irade beyanını geri alma hakkı verilmiştir. TBK md. 253/III hükmüne göre sözleşmenin yazılı içeriğinde alıcının geri alma hakkının da bulunması gerekir⁴⁴⁴. Düzenlemeye göre geri alma hakkı yazılı olarak kullanılmalıdır. Buradaki yazılı şekil geçerlilik şartıdır⁴⁴⁵.

Cayma hakkının kullanım süresi hem TKHK hem TBK açısından yedi gündür. TKHK'ya göre yedi günlük sürenin ne zaman başlayacağı ise TSSHY md. 7'de düzenlenmiştir⁴⁴⁶. Bu hükme göre: *“Tüketici, yedi gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin taksitle satış sözleşmesinden cayma hakkına sahiptir. Cayma hakkı süresi, hizmet ifasına ilişkin sözleşmelerde sözleşmenin kurulduğu gün; mal teslimine ilişkin sözleşmelerde ise tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin malı teslim aldığı gün başlar. Ancak tüketici, sözleşmenin kurulmasından malın teslimine kadar olan süre içinde de cayma hakkını kullanabilir.”* İki kanun açısından da geri almanın sonuç doğurabilmesi için yedi günlük süre içinde alıcının irade beyanının karşı tarafa varması aranmamakta, yöneltmiş olması yeterli görülmektedir⁴⁴⁷. TBK'ya göre geri alma süresinin başlangıcı taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesi ile başlar. Cayma hakkı için kanun tarafından getirilmiş yedi günlük süre nispi emredici düzenleme niteliğinde olduğundan bu süre tarafların anlaşması ile uzatılması mümkün iken kısaltılamaz⁴⁴⁸. TBK md. 255'e göre geri

---

⁴⁴¹ Çabri, a.g.e., s. 351

⁴⁴² Ünaltepe, a.g.e., s. 147

⁴⁴³ Ünlütepe, a.g.e., s. 147

⁴⁴⁴ Ünlütepe, a.g.e., s. 147

⁴⁴⁵ Gümüş, s. 152; Ünlütepe, a.g.e., s. 147

⁴⁴⁶ Çabri, a.g.e., s. 349

⁴⁴⁷ Zevkliler, Özel, **“Tüketicinin Korunması”**, s. 218

⁴⁴⁸ Demir, a.g.m., s. 127

alma hakkından önceden feragat edilmesi geçerli değildir⁴⁴⁹. Bu hüküm emredici niteliktedir ve böyle bir feragat verilmesi halinde TBK md. 27/1 hükmü gereği kesin hükümsüzlük yaptırımını söz konusu olur⁴⁵⁰. Sözleşme yapıldıktan sonra geri alma hakkından feragat mümkün olmakla birlikte, sözleşmenin kurulmasından sonra geri alma hakkından feragatin geçerli olabilmesi için alıcının satıcının etkisinden kurtulmuş olması ve özgür iradesi ile bu feragati yapmış olması gerekmektedir⁴⁵¹.

Satıcı-sağlayıcı cayma süresi içinde satış konusunu tüketiciye teslim etmiş ise, tüketici satış konusunu sadece olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir. Cayma süresi içinde olağan gözden geçirmeyi aşan kullanım, hem TKHK md. 18 hükmüne hem de TBK md. 255 hükmüne göre sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasına sebep olacaktır. Ancak kanunda bu olağan gözden geçirmenin ölçüsü konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. TSSHY md. 7/V hükmüne göre, *“Satıcı cayma süresi içinde malı tüketiciye teslim etmişse tüketici, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir. Olağan gözden geçirme malın ilk incelemesini kapsar.”* Bu hükme göre malın ilk incelenmesi olağan gözden geçirmedir, bunu aşan gözden geçirme, olağan gözden geçirmeyi aşan bir gözden geçirme olarak değerlendirilmiştir. Malın mutata olarak kullanılması durumunda tüketici cayma hakkını kullanamaz. Öğretideki bir görüşe⁴⁵² göre TBK md. 223 hükmünde düzenlenmiş olan açık ayıplara ilişkin muayene yapılmasındaki ölçülerin dikkate alınması gerekmektedir. TBK md. 223 hükmü alıcı için devraldığı satış konusunun durumunu işlerinin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirme zorunluluğu getirmiştir. Bu düzenlemede gözden geçirme süresi kesin bir şekilde belirlenmemiş olup, “imkân bulunur bulunmaz” olarak ifade edilmiş bu süre, satılanın özelliğine, türü, önemi, işlevi ve ilgili ticaret dalına göre değişecektir⁴⁵³. Dolayısıyla gözden geçirme süresinin tayininde hâkimin

---

⁴⁴⁹ Demir, a.g.m., s. 128

⁴⁵⁰ Demir, a.g.m., s. 129

⁴⁵¹ Öksüz, a.g.e., s. 142

⁴⁵² Demir, a.g.m., s., 130

⁴⁵³ N. Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1351, Yavuz, a.g.e., s. 136

takdir yetkisi bulunmaktadır⁴⁵⁴. Malın olağan gözden geçirmeyi aşacak ölçüde kullanıldığının ispat yükü satıcı üzerindedir⁴⁵⁵.

TKHK md. 18/III ve TSSHY md. 7/VI hükümleri gereği, cayma süresi henüz sona ermeden tüketicinin onayı ile hizmetin ifasının başlaması halinde tüketici cayma hakkını kullanamaz⁴⁵⁶. Tüketicinin onayı olmadan hizmetin ifasına başlanmışsa tüketicinin cayma hakkının kullanması mümkündür.

TKHK md. 18/IV hükmüne göre: *“Tüketicinin satıcıyı bulduğu finansal kiralama işlemlerinde cayma hakkı kullanılamaz.”* Finansal kiralama işlemlerinde tüketici önce malı bulup daha sonra finansman ihtiyacını karşılayabilmek için finansal kiralama şirketini bulduğu için bu süreçte uzun bir düşünme ve değerlendirme imkânı bulunması nedeniyle kanun koyucu tüketicinin satıcıyı bulduğu finansal kiralama işlemlerinde tüketiciye cayma hakkı vermemiştir⁴⁵⁷.

Tüketicinin cayma hakkını kullanması ile taksitle satış sözleşmesi geriye etkili olarak ortadan kalkar⁴⁵⁸. Bunun neticesi olarak, tüketicinin cayma hakkını kullanması halinde, satıcı-sağlayıcı cayma bildirimini kendisine ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde, almış olduğu satış bedelini ve tüketiciyi borç altına sokan her türlü belgeyi iade masrafı kendisine ait olmak üzere geri vermelidir. TSSHY md. 8 hükmüne göre: *“Tüketicinin cayma hakkını kullanması durumunda, satıcı veya sağlayıcı cayma bildirimini kendisine ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde almış olduğu bedeli ve tüketiciyi borç altına sokan her türlü belgeyi, tüketiciye hiçbir masraf yüklemeksizin iade etmekle yükümlüdür”*.

Tüketicinin cayma hakkını kullanması halinde satıcının satış bedelini iade ederken satış bedeline ilişkin faiz ödeme yükümlülüğü olup olmadığı konusunda düzenleme bulunmamakla beraber öğretilerdeki bizim de katılmış olduğumuz bir görüşe⁴⁵⁹ göre satıcı almış olduğu bedeli aynen iade ile yükümlüdür. Faiz ödeme yükümlülüğü yoktur. Kanaatimize göre, tüketiciye herhangi bir gerekçe gösterme

---

⁴⁵⁴ Mustafa Ünlütepe, “Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi** C. 24, S 1, Haziran 2018, ISSN 2146-0590, s. 296-335, s. 311

⁴⁵⁵ Çabri, a.g.e., s. 353

⁴⁵⁶ Çabri, a.g.e., s. 353

⁴⁵⁷ Aslan, a.g.e., s. 403

⁴⁵⁸ Öksüz, a.g.e., s. 142

⁴⁵⁹ Çabri, a.g.e., s. 355

zorunluluğu olmaksızın cayma hakkı verilmiş olduğundan, tüketicinin bu hakkını kullanması halinde satıcı-sağlayıcının satış bedeli iadesinde faiz ödeme yükümlülüğü olduğunun kabulü hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir.

TSSHK md. 8/II hükmüne göre, “Cayma hakkını kullanan tüketici, sözleşme konusu malı, cayma hakkını kullandığı tarihten itibaren yedi gün içinde satıcıya iade etmekle yükümlüdür. Aksi halde tüketici cayma hakkını kullanmamış sayılır.” Bu düzenlemeye göre tüketici cayma beyanını satıcıya yönelttiği andan itibaren yedi gün içinde malı satıcı-sağlayıcıya iade etmezse, cayma hakkını kullanmamış sayılır.⁴⁶⁰ TSSHK md. 8/III hükmü gereği malın iade masraflarını da tüketici karşılamak zorundadır, ancak tüketici cayma hakkına değil başka bir hakkına dayanarak sözleşmeyi ortadan kaldırıyorrsa bu hüküm uygulanmaz.⁴⁶¹

TBK md. 255/III hükmündeki açık düzenleme gereği, geri alma hakkını kullanan alıcıdan cayma parası veya tazminat istenemez. Bu kuralın aksine yapılmış sözleşme hükümleri TBK md. 27 hükmü gereği kesin hükümsüzdür⁴⁶². TKHK cayma hakkını kullanan tüketiciden cayma parası veya tazminat istenip istenmeyeceğine ilişkin herhangi bir hüküm içermediğinden, TKHK md. 83/I hükmü gereği bu hüküm TKHK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerine de uygulanacak, cayma hakkını kullanan tüketiciden cayma parası veya tazminat talep edilemeyecektir.

ii. TBK’ya göre satıcının sözleşmeden dönmesi halinde alıcının hakları

TBK’nın “sözleşmeden dönme” başlıklı 260. maddesine göre: “Satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönerse, her iki taraf aldığı geri vermekle yükümlüdür. Satıcı, ayrıca hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ve satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması hâlinde tazminat da isteyebilir. Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecek olduğundan fazlasını isteyemez. Satıcı, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi yüzünden satılanın devrinden önce sözleşmeden dönerse, alıcıdan sadece ödenmeyen peşinat üzerinden, sözleşmeden döndüğü tarihe kadar işleyecek yasal

---

⁴⁶⁰ Çabri, a.g.e., s. 354

⁴⁶¹ Çabri, a.g.e., s. 354

⁴⁶² Ünlütepe, a.g.e., s. 150

faiz ile sözleşmenin kurulmasından sonra, satılanın uğramış olduğu değer kaybı sebebiyle tazminat isteyebilir. Ceza koşulu kararlaştırılmışsa, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz.” Satıcı bu maddeye göre sözleşmeden dönme hakkını kullanırsa, her iki taraf da öncelikle sözleşme gereği birbirlerine aldıklarını geri vermekle yükümlü olacakları gibi, satıcıya hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ve eğer satış konusu olağandışı kullanılmış ise tazminat talep etme hakkı da verilmiştir. Alıcının ise satıcıya vermiş olduğu peşinatı ve ödediği taksitleri faizi ile birlikte talep hakkı mevcuttur. Aksine yapılan anlaşmalar TBK md. 260’ın emredici niteliği sebebiyle geçersizdir⁴⁶³. Ayrıca alıcı satış konusuna yaptığı zorunlu ve faydalı masrafların kendisine ödenmesini de sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak talep edebilir⁴⁶⁴. İki tarafın talepleri de TBK md. 146 gereği on yıllık zamanaşımı süresine tabidir⁴⁶⁵. Her ne kadar TKHK’de taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüdü halinde satıcının sözleşmeden dönme seçimlik hakkına ilişkin bir düzenleme bulunmasa da, TKHK md. 83/I hükmünde TKHK’da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacağı belirtildiğinden, TBK md. 260 hükmü TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine de uygulanacaktır.

b. Tüketicinin borçları

TKHK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri sözleşmede düzenlenen vadelere uygun ödeme borcu bulunurken, TBK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödemek ve taksitleri sözleşmede belirlenen vadelere uygun olarak ödemek olmak üzere iki borcu olduğunu söylemek mümkündür. Bunlar: peşinatı ödeme borcu ve taksitleri ödeme borcudur.

---

⁴⁶³ Ozanoğlu, s. 268, Mehmet Altunkaya, “Taksitle Satımda Alıcının Temerrüdü Halinde Satıcının Seçimlik Hakları”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2008/ 2, s. 333-360, ss. 350

⁴⁶⁴ Remzi, Aydın, a.g.e., s. 75

⁴⁶⁵ TBK md. 146 hükmü şu şekildedir: “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir.*”

i. TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödeme borcu

TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde alıcının ödeme yükümü peşinat ve taksitleri ödeme olmak üzere iki aşamalıdır⁴⁶⁶. Alıcıya peşinat ödeme borcu verilmesinin hem alıcıyı hem de satıcıyı koruyucu sebepleri vardır. Satıcıların, satış bedelinin bir kısmını bile ödeyemeyecek olan alıcılarla taksitle satış sözleşmesi yapma riskine girmesini engeller⁴⁶⁷. Alıcının, çok sayıda taksitle bölünerek düşük görünen ödeme miktarlarının tesiri altında kalarak aslında altından kalkamayacağı borçların altına girmesini engeller.

TBK md. 256/I hükmüne göre: “Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür.” Peşinatın çek vasıtası ile ödenmesi mümkünken, bono ve poliçe vasıtasıyla ödenmesi ise vadenin satış konusunun tesliminden önceki bir tarihte olması gerekir⁴⁶⁸.

TBK md. 256/III hükmüne göre TBK md 256/I hükmünde düzenlenmiş olan asgari peşinat tutarını tamamen almadan satış konusunu alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde talep hakkını kaybeder. Bu nedenle satıcı bu bedeli alıcıdan talep ederse, alıcı bu düzenlemeye dayanarak borçlu olmadığını ileri sürebilir⁴⁶⁹. Satış konusunun alıcıya tesliminden sonra alıcının peşinatı ödeme borcu bir eksik borç⁴⁷⁰ niteliği taşır. Dolayısıyla teslimden sonra alıcının peşinatı ödemesi halinde geçerli bir borcun ifası söz konusu olduğundan, alıcı bu bedeli sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iadesini talep edemeyecektir⁴⁷¹.

TBK md. 256/IV, peşinattan vazgeçilmesi karşılığında satış bedelinde arttırma yapılmasının geçersiz olduğuna hükmetmiştir. TBK peşinatın koruma

---

⁴⁶⁶ Ozanoğlu, a.g.e., s. 47

⁴⁶⁷ Ozanoğlu, a.g.e., s. 51

⁴⁶⁸ Demir, a.g.e., s. 111

⁴⁶⁹ Öksüz, a.g.e., s. 110

⁴⁷⁰ Eksik borç, alacaklının borçluyu takip yetkisi olmayan borç olup geçersizlik veya imkânsızlık nedeniyle yerine getirilemeyen niteliğinde değildir. Eksik borçlar borçlunun ifa etmesinin mümkün olduğu borçlardır ancak borçlu ifadan kaçınabilir. Kudret Güven, “Eksik Borçlar, Temel Özellikleri İle Hüküm ve Sonuçlarına İlişkin Bir İnceleme”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.2, S.2, Temmuz 2016, s.37-72, s. 37

⁴⁷¹ Ünlütepe, a.g.e., s. 163

fonksiyonunun kanun dolanılarak bertaraf edilmesini bu hükmü ile yasaklamıştır⁴⁷².

TKHK'ye göre satış konusu malın teslimi veya hizmetin ifasından önce yapılan ödemeler taksit sayıldığından TBK md.256 hükmü TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde uygulanmaz⁴⁷³.

ii. Tüketicinin taksitleri ödeme borcu

Taksitle satış sözleşmesinin unsurlarından biri satış bedelinin kısım kısım ödeneceğinin kararlaştırılmasıdır. TBK'ya göre taksitle satış sözleşmelerinde satış bedeli, satış konusunun tesliminden önce peşinat, teslimatından sonra kısım kısım yani taksitler halinde olmak üzere iki aşamada ödenir⁴⁷⁴. Taksitlerin sayısı sınırlı değildir, TBK md. 253/III b.7 düzenlemesi gereği ikiden az olmamak kaydıyla istenildiği kadar taksit sayısı belirlenebilir⁴⁷⁵. Taksit miktarları da birbirine eşit olmak zorunda değildir⁴⁷⁶. Ancak ödeme süresi TBK md. 256/I hükmünde sözleşmenin kurulmasından itibaren üç yıl olarak sınırlandırılmıştır. TKHK'ye göre satış konusu malın teslimi veya hizmetin ifasından önce yapılan ödemeler taksit sayılır.

c. Satıcı-sağlayıcının hakları

Taksitle satış sözleşmelerinde tüketici, satıcı-sağlayıcı karşısında hem ekonomik olarak hem de satış konusu hakkında sahip olunan bilgi olarak zayıf konumdadır. Satıcı-sağlayıcı tüketici karşısındaki bu güçlü konumunu tüketici aleyhine kullanabilir, tüketici kısım kısım ödeme yapacak olmanın etkisine kapılarak, ekonomik olarak altından kalkamayacağı borç altına girmek suretiyle taksitleri ödeme güçlüğü çekebilir. Bu nedenle, TKHK md. 19 hükmü ile tüketicinin taksitleri ödemede temerrüdü özel olarak düzenlenmiş, TBK md. 259 ile alıcının temerrüdüne yönelik olarak, borçlunun temerrüdü için yapılmış genel düzenleme olan TBK md. 125'ten farklı hükümler getirerek alıcıyı özel bir

---

⁴⁷² Yavuz, a.g.e., s. 288

⁴⁷³ Öksüz, a.g.e., s. 111

⁴⁷⁴ Eren, a.g.e., s. 240

⁴⁷⁵ Zevkliler, Gökyayla, "Borçlar Hukuku", s. 86

⁴⁷⁶ Eren, a.g.e., s. 24

koruma altına almıştır. Böylece tüketicinin temerrüde düşmesi halinde alıcının başvurabileceği yollar emredici hükümlerle sınırlandırılmıştır⁴⁷⁷.

i. TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi

Taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödemede temerrüdü TBK md. 259/I hükmünde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye alıcı peşinatı ödemede temerrüde düşerse satıcı sadece peşinatı isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir. Alıcının peşinatta temerrüdü, temerrüde esas olan sözleşmede tarafların kararlaştırdığı peşinat miktarını ödemede zamansal olarak gecikme olup, TBK md. 256 hükmünde düzenlenmiş olan yüzde onluk asgari peşinat miktarı değildir.⁴⁷⁸ Bu düzenleme ile kanun koyucu alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcıya iki seçimlik hak vermiş olmakla bu haklar; peşinatın ödenmesini isteme hakkı ve sözleşmeden dönme hakkıdır⁴⁷⁹. TBK md. 125 hükmünde düzenlenmiş olan borçlunun temerrüdü hükümlerinde satıcıya verilmiş üç seçimlik haktan biri olan ifadan vazgeçmek suretiyle müspet zararın tazminini talep hakkı, TBK md. 259'da taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödemede temerrüdünde satıcıya verilmemiştir⁴⁸⁰.

(a)Peşinatı isteme

TBK md. 259/1 hükmüne göre; alıcı, peşinatı ödemede temerrüde düşerse, satıcının kullanabileceği iki seçimlik haktan biri alıcıdan peşinatı istemektir. Peşinatın talebi niteliği itibarıyla bir yenilik doğuran haktır⁴⁸¹. Bu hükümle düzenlenen peşinatı talep hakkı, TBK md. 123 ve devamı maddeleri ile düzenlenmiş olan karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüde düşmesi durumunda alacaklının üç seçimlik hakkından biri olan aynen ifanın özel bir görünümüdür⁴⁸². Dolayısıyla satıcının peşinatı talep etmesi bahis konusu

---

⁴⁷⁷ Altunkaya, a.g.m. s. 336

⁴⁷⁸ Gümüş, a.g.e., s. 143, N. Yavuz, a.g.e., s. 1366

⁴⁷⁹ Seçimlik hak yenilik doğuran hak niteliğinde olup, satıcı bu hakkı varması gereken tek taraflı bir irade beyanıyla kullanır. Satıcının irade beyanı hüküm ve sonuçlarını alıcının hukuki alanına girmesi ile kendiliğinden doğurur. Satıcı, seçimlik haklarından birini kullandıktan sonra kullandığı haktan geri dönerek diğer seçimlik haklarını kullanamaz çünkü seçimlik haklar kullanılmakla sona ererler. Eren, a.g.e., s. 246

⁴⁸⁰ Ünlütepe, a.g.e., s. 164

⁴⁸¹ Eren, a.g.e., s. 247

⁴⁸² Öksüz, a.g.e., s. 113

genel hükümlere göre gerçekleşecektir⁴⁸³. Bu sebeple alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi halinde TBK md. 124 gereği satıcı alıcıya uygun bir süre vermelidir⁴⁸⁴.

TBK md. 259/I hükmünde satıcının peşinat ile birlikte temerrüt faizi talep edip edemeyeceği düzenlenmemiştir. Öğretideki görüşe⁴⁸⁵ göre her ne kadar madde metninde “...sadece peşinatı isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.” ifadesini kullanmışsa da buradaki “sadece” ifadesi temerrüt faizi istenemez şekline değil, satıcının bedelin geri kalanını talep edemeyeceği şeklinde yorumlanmalı, satıcı peşinat ile birlikte temerrüt faizi ve temerrüt faizini aşan munzam zararını peşinatı ödemede temerrüde düşmüş alıcıdan talep edebilmelidir.

Taksitle satış sözleşmelerinde taksitlerin ödeneceği tarihler genellikle tarih olarak belli olduğundan alıcının peşinatı talep hakkını kullanabilmek için alıcıyı ayrıca ihtar çekerek temerrüde düşürmesine gerek yoktur⁴⁸⁶. Ancak sözleşmede taksitlerin ödeme tarihinin satıcının ihbarıyla belli olacağı kararlaştırılmış ise, satıcının yaptığı ihbar ihtar yerine geçerek alıcıyı temerrüde düşürür⁴⁸⁷.

(b) Devirden önce sözleşmeden dönme

Taksitle satış sözleşmesinde, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcının iki seçimlik hakkından diğeri olan devirden önce sözleşmeden dönme hakkını kullanması halinde taleplerinin ne olabileceği, TBK'nın “Sözleşmeden dönme” başlıklı 260. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre: “*Satıcı, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi yüzünden satılanın devrinden önce sözleşmeden dönerse, alıcıdan sadece ödenmeyen peşinat üzerinden, sözleşmeden döndüğü tarihe kadar işleyecek yasal faiz ile sözleşmenin kurulmasından sonra, satılanın uğramış olduğu değer kaybı sebebiyle tazminat isteyebilir. Ceza koşulu kararlaştırılmışsa, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz.*”

---

⁴⁸³ Ünlütepe, a.g.e., s. 164

⁴⁸⁴ N. Yavuz; s. 136; Gümüş, s. 143; Öksüz, s. 114; Karşıt görüş için Gümüş, a.g.e., s. 143, dn 566'daki yazarlar.

⁴⁸⁵ Ünlütepe, a.g.e., s. 164; Gümüş, a.g.e., s. 143; Öksüz, a.g.e., s. 113; Eren, a.g.e., s. 247; N. Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1366

⁴⁸⁶ Altunkaya, a.g.m., s. 337

⁴⁸⁷ Altunkaya, a.g.m., s. 337

Alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcı, peşinatı isteme değil de sözleşmeden dönme hakkını kullanırsa, önceden alıcının ödemiş olduğu ön ödemeye ilişkin kısımları alıcıya iade etmekle yükümlüdür⁴⁸⁸. Satıcı, ödenmeyen peşinat miktarı üzerinden, sözleşmeden dönme hakkını kullandığı tarihe kadar işlemiş olan yasal faiz ile birlikte sözleşmenin kurulmasından sonra satış konusunun uğramış olduğu değer kaybını da tazminat olarak talep etme hakkına sahiptir. Ancak bu tazminat talebi kazanç kaybından kaynaklanan zararı kapsamadığı gibi, satıcının bu talepler dışında uğradığı zararları talep hakkı yoktur.⁴⁸⁹

Taksitle satış sözleşmelerinde alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının sözleşmeden dönebilmesi için, TBK md. 23 hükmünde düzenlenmiş olan borçlunun temerrüdü halinde sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilmesi için uygun bir süre verilmesi kuralına uyulması hakkaniyete uygun olacaktır⁴⁹⁰, çünkü sözleşmeden dönme hakkı her iki taraf içinde ağır sonuçlar doğurabilecek nitelikte olan bir kurumdur.

TBK md. 260/II hükmü ile peşinatın ödenmemesi halinde satıcının talep edebileceği “ödenmemiş peşinat üzerinden işletilecek yasal faiz”in müspet zarar mı yoksa menfi zarar mı olduğuna ilişkin öğretide iki farklı görüş bulunmaktadır. “Olumsuz zarar” veya “güvenden doğan zarar” olarak da ifade edilebilen menfi zarar; bir sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulduğuna ya da borçlu tarafından borcun ifa edileceğine duyulan güvenin boşa çıkması nedeniyle ortaya çıkan zarardır⁴⁹¹. Sözleşme yapılmamış olsaydı, alacaklının içinde bulunacağı durum ile şimdiki durum arasındaki zarar menfi zarardır⁴⁹². Bir görüşe⁴⁹³ göre alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi halinde sözleşmeden dönme hakkı, TBK md. 125 hükmü kapsamındaki menfi zararın karşılanabilmesinin bir görünümü olduğundan ödenmemiş peşinat üzerinden işletilecek yasal faiz menfi zarardır. Bizim de katıldığımız diğer görüşe⁴⁹⁴ göre ise bahse konu faiz talebi sözleşme ifa

---

⁴⁸⁸ Gümüş, a.g.e., s.144

⁴⁸⁹ Remzi, Aydın, a.g.e., s. 72; Gümüş, a.g.e., s. 144

⁴⁹⁰ Öksüz, a.g.e., s. 115, Ünlütepe, a.g.e., s. 165,

⁴⁹¹ Serkan Çınarlı, “Taşınmaz Satış Sözleşmesinde Menfi Zararın Hesaplanması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.12, S.127, Mart, 2017, s. 28

⁴⁹² Nomer, a.g.e., s. 411

⁴⁹³ Demir, a.g.e., s. 115

⁴⁹⁴ Ünaltepe, a.g.e., s. 165

edilmiş olsaydı elde edilebilecek bir menfaat niteliğinde olduğundan müspet zarardır.

TBK md. 260/II hükmü peşinatın ödenmemesi haline ilişkin olarak sözleşmede ceza koşulu kararlaştırılmasına imkân vermiştir ancak bahse konu ceza koşulunun peşin satış bedelinin yüzde onundan yüksek kararlaştırılmasını yasaklamıştır. Bu düzenleme ile kanun ceza koşuluna sınırlandırma getirmiştir⁴⁹⁵. Bu sınırın üzerinde kararlaştırmış ceza koşullar hükümsüz olmaz ancak sınıra indirilir⁴⁹⁶.

TBK md. 260/II emredici nitelikte düzenlenmiş olduğundan, hükümde satıcının alıcıdan talep edebileceği düzenlenmiş olan zararlardan başka veya bu zararları genişleten herhangi bir talebin alıcıya karşı ileri sürülmesi ve sözleşmede talep edilebileceğinin kararlaştırılması mümkün değildir⁴⁹⁷.

ii. Tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi

TKHK'da tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcı-sağlayıcının hakları “temerrüt” başlıklı 19. maddede⁴⁹⁸ düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile TKHK, taksitli satışlarda tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcı-sağlayıcıya kalan borcun tümünün ödenmesini talep hakkı vermiş ancak bu hakkın kullanılmasını tüketiciyi koruyucu bazı koşullara bağlamıştır.

Alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının seçimlik hakları TBK md. 259/II'de⁴⁹⁹ düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden hareketle,

---

⁴⁹⁵ M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt II, 10. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 522

⁴⁹⁶ Öksüz, a.g.e., s. 116

⁴⁹⁷ Ünlütepe, a.g.e., s. 164

⁴⁹⁸ TKHK md. 19 şu şekildedir: “Taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, satıcı veya sağlayıcı, kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak ancak satıcı veya sağlayıcının bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin de kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksidi ödemede temerrüde düşmesi hâlinde kullanılabilir. Satıcı veya sağlayıcının bu hakkı kullanabilmesi için tüketiciye en az otuz gün süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması zorunludur. Muaccel kılınan taksitlerin hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masraflar dikkate alınmaz.”

⁴⁹⁹ TBK md. 259/II şu şekildedir: “Alıcı taksitleri ödemede temerrüde düşerse satıcı, muaccel olmuş taksitlerin veya geri kalan satış bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteyebilir ya da sözleşmeden dönebilir. Satıcının geri kalan satış bedelinin tamamını isteyebilmesi veya sözleşmeden dönebilmesi, ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya en az dörtte birini

TBK'ya göre alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcının üç seçimlik hakkı bulunmaktadır: “muaccel taksitlerin ödenmesini talep hakkı”, “geri kalan satış bedelinin tamamının bir kerede ödenmesini talep hakkı” ve “sözleşmeden dönme hakkı”.

Her iki kanuna da açıkça düzenlenmiş olduğu üzere, alıcının ve tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, satıcının gecikmiş taksitin ödenmesini talep hakkı dışındaki tüm haklarını kullanabilmesi bu hakları sözleşme ile saklı tutmuş olmasına bağlıdır⁵⁰⁰.

(a)Muaccel olmuş taksitlerin ödenmesini isteme hakkı

Hem TKHK kapsamındaki hem de TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde satıcı, muaccel olmuş taksitlerin ödenmesini talep edebilir⁵⁰¹ TBK md. 259/II hükmüne göre alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcı ilk olarak, muaccel olmuş ve ödemesi gecikmiş olan taksitlerin ödenmesini talep edebilir⁵⁰². Alıcının temerrüde düşürülmesi için satıcının alıcıya ayrıca ihtar çekmesine gerek yoktur. Çünkü TBK md. 117 hükmüne göre borcun ifa edileceği gün belirlenmiş ise borçlunun temerrüde düşmesi için borcun ifa için belirlenmiş olan tarihte ödenmemiş olması yeterlidir, ayrıca ihtar çekilmesine gerek yoktur. Taksitli satış sözleşmelerinde çoğunlukla taksitlerin ödeneceği tarih belirli vadelerle belirlenmiştir. Ancak taksitlerin ödeneceği vadelerin satıcı-sağlayıcının tüketiciye yapacağı ihtarla belirli hale geleceği kararlaştırılmış ise ihbar ihtar yerine geçer ve alıcı bu ihbarla temerrüde düşer⁵⁰³.

Satıcı-sağlayıcının tüketiciden muaccel taksitlerin ödenmesini talep hakkı, TBK md. 118 ve devamı ile düzenlenmiş olan aynen ifanın bir görünümüdür. Dolayısıyla ödenmeyen taksit bir para borcu olup, satıcı-sağlayıcının tüketiciden temerrüt faizi ve aşkın (munzam) zarar⁵⁰⁴ mevcut ise bu zararın tazmin edilmesini

---

oluşturan bir taksidi ya da en son taksidi ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır. Ancak, satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktar, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönebilir.”

⁵⁰⁰ Ozanoğlu, a.g.e., s. 238

⁵⁰¹ Öksüz, a.g.e., s. 116

⁵⁰² Gümüş, a.g.e., s. 145

⁵⁰³ Eren, a.g.e., s. 248

⁵⁰⁴ Aşkın (munzam) zarar: “Alacaklının malvarlığında iradesi dışında meydana gelen ve temerrüt faizinin üzerinde olan zarara munzam zarar denir. Zararın temerrüt faizinin üzerinde kalan kısmı munzam zararı oluşturur. Munzam zararın değişik şekilleri söz konusudur. Bunlar arasında en

de talep edebilir⁵⁰⁵. Alıcının satıcının munzam zararından sorumlu olması için, temerrüt faizinin aşan zararının doğmasında kusurlu olması gerekir. Alıcı munzam zarardan kurtulmak için kusursuzluğunu ispatla yükümlüdür⁵⁰⁶

Taksitlerin ödenmesinin talep hakkı beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Zamanaşımı süresi her taksit için o taksitin muaccel olduğu tarihten itibaren başlar⁵⁰⁷.

(b) Muacceliyet kaydı ve kalan bedelin tamamının ödenmesini isteme hakkı

Taksitli satış sözleşmelerinde kural olarak tüketicinin taksitlerden birini ödememesi diğer taksitlerin muaccel olmasına sebep olmaz. Dolayısıyla satıcı-sağlayıcı, taksitlerden biri vadesinde ödenmemiş olsa da diğer taksitlerin ödenmesini bu taksitler vadesi gelip de muaccel olana dek talep edemez⁵⁰⁸. Ancak tarafların, sözleşmede taksitlerin ödenmemesi halinde geri kalan tüm satış bedelinin muaccel olmak suretiyle ödenmesinin talep edilebileceğini kararlaştırmaları halinde “muacceliyet kaydı”nın varlığından söz edilir⁵⁰⁹. Bu sayede satıcı-sağlayıcı, tüketicinin taksitlerden birini veya birkaçını ödemede temerrüde düşmesi halinde diğer taksitlerin vadesinin gelmesini beklemeden satış bedelinin geri kalanının tamamının ödenmesini talep edebilme imkânına sahip olacak, her taksit için ayrı ayrı masraf yapma külfetinden bertaraf olacaktır⁵¹⁰. Satıcı-sağlayıcı için çok avantajlı olan bu durum tüketici için oldukça ağır sonuçlar doğurabilmektedir. Taksitli satış sözleşmelerinde satış bedelinin ödemesi vadelere yayıldığı için satıcı-sağlayıcı satış bedeline hem faizi hem taksitle satış sebebiyle yapılması gereken ek masrafları hem de bedelin ödenmemesi riskini yansıtır⁵¹¹. Muacceliyet kaydının varlığı halinde satıcı, tüketicinin bir taksiti ödemede temerrüde düşmesi halinde bir defada bu toplam satış bedeline kavuşmuş olur. Bu nedenle kanun koyucu tüketiciyi bu ağır

---

önemlisi; borçlunun temerrüdü tarihinden borcunu ödediği tarihe kadar para değerindeki farkın yasal temerrüt faizi oranından fazla olmasıdır.” Hüseyin Altaş, “Munzam Zararda İspat Sorunu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.50, S.1, Mart-2001, s. 121-129, s. 121

⁵⁰⁵ Gümüüş, a.g.e., s. 145; Eren, a.g.e., s. 248

⁵⁰⁶ Altaş, a.g.m, s.123

⁵⁰⁷ Yavuz, a.g.e., s. 293

⁵⁰⁸ Öksüz, a.g.e., s. 118

⁵⁰⁹ Eren, a.g.e., s. 248, Öksüz, a.g.e., s. 118

⁵¹⁰ İnceoğlu, a.g.e., s. 39

⁵¹¹ İnceoğlu, a.g.e., s. 39

sonuçlardan korumak amacıyla muacceliyet kaydını emredici nitelikte bir düzenleme ile bazı şartların gerçekleşmesine bağlamıştır.

TKHK md. 19 hükmüne göre alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcı-sağlayıcının tüketiciden kalan satış bedelinin tamamını talep edebilmesi için aşağıdaki şartların varlığı aranır:

- Muacceliyet şartının sözleşmede açıkça saklı tutulmuş olması gerekmektedir.

- Satıcı ve sağlayıcının sözleşmeden doğan tüm edimlerini ifa etmiş olması gerekmektedir. TBK md. 259 hükmünde bulunmayan bu şarta göre satıcı-sağlayıcı sözleşmeden doğan tüm borçlarını yerine getirmemişse, örneğin satış konusu henüz tüketiciye teslim edilmemişse veya hizmetin ifasına başlanmamışsa diğer koşullar gerçekleşmişse bile satıcı-sağlayıcı kalan taksitlerin ödenmesini talep edemez⁵¹².

- Tüketicinin *“kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti ya da kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksiti”* ödemede temerrüde düşmüş olması gerekir. Bu düzenleme ile TBK md. 269/II arasındaki bir fark bulunmaktadır. TBK’da *“kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksitin ödenmemesi”* şartı getirilmişken, TKHK’da *“kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti ya da kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksitin ödenmemesi”* koşulu aranmıştır⁵¹³.

- Satıcı alıcıya en az otuz gün ihtar vermelidir. Bu süre TBK’da en az onbeş gün olarak hükme bağlanmıştır.

4077 sayılı TKHK md. 6/A hükmünde muacceliyet şartı için satıcının bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması ve ödenmeyen taksit tutarının tüm satış

---

⁵¹² Çabri, a.g.e., s. 364-365,

⁵¹³ Çabri, a.g.e., s. 365

bedelinin en az onda biri kadar olması şartları aranmakta olup, muacceliyet süresi bir hafta olarak düzenlenmişti⁵¹⁴.

TKHK md. 19/II hükmüne göre muaccel olan taksitlerin hesabında faiz, komisyon gibi masraflar düşülecektir. Bu şekilde tüketicinin koruma kapsamı genişletilmiştir⁵¹⁵. Ayrıca TKHK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerinde de geçerli muacceliyet kaydı mevcutsa satıcı temerrüt faizi ile birlikte munzam zarar tazmini talebinde bulunabilir.⁵¹⁶

TBK. md. 259/II hükmüne göre: “Alıcı taksitleri ödemede temerrüde düşerse satıcı, muaccel olmuş taksitlerin veya geri kalan satış bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteyebilir ya da sözleşmeden dönebilir. Satıcının geri kalan satış bedelinin tamamını isteyebilmesi veya sözleşmeden dönebilmesi, ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya en az dörtte birini oluşturan bir taksidi ya da en son taksidi ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır. Ancak, satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktar, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönemez.” Bu düzenlemeden hareketle, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satış bedelinin tümünün bir defada ödenmesinin talep edilebilmesi için şu iki koşulun birlikte gerçekleşmiş olması gerekmektedir:

- Bu hakkın sözleşmede açık bir şekilde saklı tutulmuş olması gerekmektedir. Muacceliyet kaydı sözleşmede açıkça kararlaştırılmış olmalıdır, örtülü kayıt geçerli değildir⁵¹⁷. BK'nın TBK md. 259'a tekabül eden 222. maddesinde “bu hakkı muhafaza etmesi” ifadesi yer aldığı için örtülü saklı tutma mümkündür Yeni düzenleme ile böyle bir olanak kalmamıştır⁵¹⁸.

- Satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması koşullarının birlikte gerçekleşmiş olması

---

⁵¹⁴ Ceylan, **Yeni TKHK**, s. 39

⁵¹⁵ Zevkliler, Özel, “**Tüketicinin Korunması**”, s. 221

⁵¹⁶ Öksüz, a.g.e., s. 121

⁵¹⁷ Ünlütepe, a.g.e., s. 170

⁵¹⁸ Şebnem Öcal Akipek, Emel Özer, **İçtihatlı-Notlu-Atıflı Türk Borçlar Kanunu**, İstanbul, Aristo Yayınevi, Temmuz 2018, s. 318

gerekmektedir. Hükümde belirtilen “satış bedeli”nden kastın peşin satış bedeli değil, toplam satış bedeli olduğunun kabulü yerinde olacaktır⁵¹⁹.

TBK md. 259/III hükmüne göre: “*Satıcı, satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenmesini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce, alıcıya en az onbeş günlük bir süre tanımak zorundadır.*” TBK md. 259 hükmünün öngördüğü şartların gerçekleşmesi ile kalan bedelin muaccel olması halinde artık genel hükümler uygulanacağından, satıcı TBK md. 122 gereği munzam zararının tazmini de alıcıdan talep edebilir⁵²⁰.

(c) Sözleşmeden dönme

(i) Genel olarak

TKHK'nın uygulama alanındaki taksitle satış sözleşmeleri için tüketicinin temerrüdü durumunda satıcı-sağlayıcının sözleşmeden dönme hakkına ilişkin TKHK'da düzenleme yoktur. TKHK md. 83/I hükmüne göre TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu nedenle satıcının sözleşmeden dönme seçimlik hakkına ilişkin TBK hükümleri TKHK'nın uygulama alanındaki taksitle satış sözleşmeleri için de uygulanacaktır⁵²¹.

TBK'nın taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerine göre, taksitle satış sözleşmelerinde alıcının taksitleri ödeme borcunda temerrüde düşmesi durumunda satıcının sahip olduğu seçimlik haklardan biri sözleşmeden dönme hakkı olup, satıcı bu hakkını kullanırsa, satıcının bu hakkı kullandığına ilişkin irade beyanı alıcının hâkimiyet alanına ulaştığı anda taksitle satış sözleşmesi geriye etkili olarak ortadan kalkar⁵²². TBK'da sözleşmeden dönme kurumu yalnızca karşılıklı borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde borçlunun temerrüdünde alacaklıya tanınmış bir haktır⁵²³. Taksitle satış sözleşmelerine ilişkin düzenlemelerin temelinde alıcıyı/tüketiciyi koruma amacı bulunduğundan, taksitle satış sözleşmelerinde alıcının temerrüdü halinde satıcının sözleşmeden dönme hakkının kullanılması ve buna bağlı olarak doğacak satıcının talep hakları

---

⁵¹⁹ Ünlütepe, a.g.e., s. 170

⁵²⁰ Öksüz, a.g.e., s. 120

⁵²¹ Öksüz, a.g.e., s. 123

⁵²² Gülgün Anık, “Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.18, S.59, Temmuz- 2005, 214-235, s.224, Eren, a.g.e.,s. 249

⁵²³ Anık, a.g.m., s. 223

genel hükümlere göre daha sınırlandırıcı olarak hükme bağlanmıştır⁵²⁴. Bu sınırlandırmalar, kendisini satıcının dönme hakkını kullanırken uyması gereken şekil şartları ve bu hakkın kapsam ve sonuçlarında kendisini gösterir⁵²⁵.

(ii) Şartları

Taksitle satış sözleşmelerinde alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesinin şartları, TBK md. 259/II hükmünde düzenlenmiştir. Bu düzenleme gereğince, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının sözleşmeden dönebilmesi için, bu hakkın sözleşmede açık bir biçimde saklı tutulmuş olması gerekir. Örtülü kayıt geçerli değildir⁵²⁶. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin yapılmış olması dönme hakkının saklı tutulması anlamına gelir⁵²⁷.

TBK md. 259/II hükmü ile muacceliyet şartı için getirilmiş şartlar, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının dönme hakkını kullanması için de getirilmiş, ortak düzenleme yapılmıştır. Dolayısıyla muacceliyet şartında olduğu gibi, satıcının dönme hakkını kullanabilmesi için alıcının *“kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti”* ödemede temerrüde düşmüş olması gerekmektedir. Ancak satıcının dönme sebebiyle alıcıdan talep edebileceği miktar, ödenmiş olan taksitlerin toplam tutarı ile eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönemez. Böylece satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesine alıcıyı koruma niteliğinde bir sınırlama daha getirilmiştir. Ayrıca TBK md. 259/III hükmü gereği satıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanmadan önce alıcıya en az on beş günlük bir süre vermek zorundadır. Kanun bu hükümle alıcıya tanınması gereken süreye yönelik emredici olarak asgari bir sınır getirmiştir. Sözleşme ile bu süre kısaltılamaz ancak uzatılması mümkündür.

BK’da ise TBK’den farklı olarak alıcı, birbirini izleyen iki taksitte temerrüde düşerse ve bu iki taksit toplamının tüm bedelin en az onda birini

---

⁵²⁴ Ünlütepe, a.g.e., s. 171

⁵²⁵ Ozanoğlu, a.g.e., s. 240

⁵²⁶ Ünlütepe, a.g.e., s. 174

⁵²⁷ Eren, a.g.e., s. 249

oluşturursa sözleşmeden dönme hakkının doğması söz konusu olmayıp, tüm borcun muaccel olacağı düzenlenmişti⁵²⁸.

(d) Dönme hakkının kullanılmasının sonuçları

Sözleşmenin taraflarından birine sözleşmeden dönme hakkının verilmesinin amacı, sözleşme hiç yapılmamış olsaydı, sözleşmeden dönme hakkı verilen taraf nasıl bir ekonomik düzeyde olacak idiyse, o tarafın yeniden o ekonomik düzeye gelmesini sağlamak olduğundan, sözleşmeden dönülmesi ile sözleşme geriye etkili olarak tüm hüküm ve sonuçları ile birlikte ortadan kalkar⁵²⁹. TBK md. 260 hükmü ile taksitle satış sözleşmelerinde alıcının temerrüdü halinde satıcının dönme hakkını kullanmasının sonuçlarını özel olarak düzenlemiştir. Bu hükme göre satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle sözleşmeden dönme hakkını, satış konusunu alıcıya devrettikten sonra kullanırsa, alıcı ve satıcı aldığı geri vermekle yükümlü olur⁵³⁰. Yani alıcı satış konusunu satıcıya geri vermekle, satıcı da aldığı peşinat ve taksitleri alıcıya geri vermekle yükümlü olacaktır. Ayrıca kanun, sözleşme zamanında ifa edilseydi elde edilecek olan miktarla sınırlı olmak üzere satıcıya, “hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ve satılanın olağandışı kullanılması” sebebiyle değerinin azalması sebebiyle tazminat talep etme hakkı da vermiştir.

(i) Satılanın iadesini talep hakkı

Satıcı, sözleşmeden dönme hakkını kullandığında ilk olarak satış konusunun kendisine iade edilmesini talep edebilir. Satıcının bu hakkının dayanağının ne olduğu hususunda öğretilerde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Klasik teoriye göre⁵³¹; dönme hakkının kullanılması sözleşmeyi geriye etkili olarak ortadan kaldırdığından tarafların sözleşmeden doğan hakları ve malvarlıklarında oluşan artışlar sebepsiz zenginleşme niteliği kazanır. Dolayısıyla iade sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre yapılacak, TBK md. 82 gereği iki yıllık zamanaşımı süresi uygulanacaktır⁵³². Bizim de katıldığımız yasal borç ilişkisi teorisine göre, sözleşmeden dönülmesiyle borç ilişkisi ortadan kalkmış olsa bile

---

⁵²⁸ Ebru Ceylan, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu – Yenilikler ve Değişiklikler-**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, Eylül, 2012, 119-120

⁵²⁹ Altunkaya, a.g.m., s. 342

⁵³⁰ Yavuz, a.g.e., s. 296

⁵³¹ Anık, a.g.m., s. 225

⁵³² Bkz: Ünlütepe, a.g.e., s. 177

bu sözleşmenin geriye etkili olarak ortadan kalkmış olduğu anlamına gelmeyip, sebepsiz zenginleşme söz konusu olmayacaktır. Edimlerin iadesi TBK md. 125/III⁵³³ hükmünden kaynaklanır dolayısıyla TBK 146 gereği on yıllık zamanaşımı süresi uygulama alanı bulacaktır⁵³⁴. Bu teoriye göre sözleşmeden dönmede müspet zararın tazmini talebi mümkündür⁵³⁵. Aynı etkili dönme teorisine göre⁵³⁶, sözleşmeden dönme ile sözleşme geriye etkili olarak ortadan kalkar fakat bu geçmişe etki hem borçlandırıcı hem de tasarruf işlemlerini etkiler. İfa edilmiş maddi edimlerin iadesi istihkak davası ile talep edilebilir ve bu dava herhangi bir süreye bağlı değildir⁵³⁷. Yeni dönme teorisine göre⁵³⁸ ise, sözleşmeden dönme beyanı sözleşmenin geçerliliğini etkilemez, yeni bir tasfiye süreci başlatarak sözleşmeden doğan borçların tersine dönerek devam etmesine sebep olur. Dolayısıyla tarafların geri verme yükümlülüğü sözleşmesel nitelik taşır ve TBK md. 146 hükmü gereği on yıllık zamanaşımı süresine tabidir⁵³⁹.

Taksitle satış sözleşmelerinde satıcılar, satış konusunun paketlenme, tamir, montaj gibi masraflarını da satış bedeline yansıtarak toplam satış bedeli belirlediklerinden, sözleşmeden dönme halinde satış bedelinin iade masraflarına da satıcının katlanması gerekmektedir⁵⁴⁰.

(ii) Hakkaniyete uygun kullanım bedeli (kira bedeli) talep etme hakkı

Alıcı, satış konusunu satıcıya iade ettiği ana kadar kullanır. Dolayısıyla satıcının eline ikinci el bir mal geçmiş olur⁵⁴¹. Bu nedenle kanun satıcıya, sözleşmeden dönme halinde alıcıdan hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli talep hakkı vermiştir. Alıcı malı gerçekte fiilen kullanmamış olsa bile bu bedeli ödemekle yükümlüdür⁵⁴².

---

⁵³³ TBK md. 125/III: “Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir”

⁵³⁴ Bkz: İnceoğlu, a.g.e., s. 61; Ünlütepe, a.g.e., s. 177

⁵³⁵ Bkz: Anık, a.g.m., s. 225

⁵³⁶ Bkz: Anık, a.g.m., s. 225

⁵³⁷ Bkz: Anık, a.g.m., s. 225

⁵³⁸ Bkz: İnceoğlu, a.g.e., s. 61

⁵³⁹ Bkz: Ünlütepe, a.g.e., s. 177

⁵⁴⁰ Öksüz, a.g.e., s. 126

⁵⁴¹ Yavuz, a.g.e., s. 296

⁵⁴² Eren, a.g.e., s. 252, Yavuz, a.g.e., s. 296

Alıcının ödeyeceği kullanım bedelinin hangi döneme ilişkin olması gerektiği hususunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre⁵⁴³, taksitle satış sözleşmelerinde, satış konusunun alıcıya teslim edildiği andan satıcının dönme beyanının alıcıya vardığı ana kadar geçen süre için kullanım bedeli talep edilebilir. Bizim de katılmış olduğumuz başka bir görüşe⁵⁴⁴ göre ise malın fiilen satıcıya teslim edildiği an esas alınmalı, malın fiilen alıcıda kaldığı süre için kullanım bedeli talep edilebilmelidir. Bu görüşün temeli, satıcının satış konusu malı alıcıya teslim etmiş olması nedeniyle onu kiraya verememiş ve buna bağlı olarak elde edebileceği gelirden mahrum kalmış olması düşüncesidir⁵⁴⁵. Dolayısıyla satıcının malın kendisine fiilen teslim edilme anına kadarki dönem için kullanım bedeli talep edebilmesi mümkün olmalıdır.

Kullanım bedelinin nasıl hesaplanması gerektiği de tespit edilmelidir. İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre uygun kullanım bedeli, satıcının zenginleşmesine yol açmamak kaydı ile malın normal kullanılması neticesinde meydana gelen yıpranma veya sadece zamanın geçmesi ile ve model değişiklikleri sonucu ortaya çıkan olağan değer kaybı ve anaparanın getireceği faizleri kapsar⁵⁴⁶.

Satış konusu malın piyasada cari bir kira bedeli bulunuyor ise, bu bedelin uygun kullanım bedeli olarak belirlenmesi mümkündür⁵⁴⁷. Malın piyasada cari bir kira bedeli mevcut değilse kullanım bedeli, malı değeri üzerinden belirli bir yüzde olarak hesaplanır⁵⁴⁸. Satıcılar, taksitli satışlarda peşin fiyatlara göre yüksek fiyatlar belirleyebildikleri için, satış bedeli satış konusunun satış anındaki gerçek değeri üzerinden hesaplanmalıdır⁵⁴⁹.

Satış konusu mal kullanmakla tükenen nitelikte ise, satıcı, satış konusunun kalan kısmının iadesi ile tüketilen kısmın gerçek değerinin tazminini talep edebilir⁵⁵⁰.

---

⁵⁴³ Bkz: Ünlütepe, a.g.e., s. 179, dn. 577

⁵⁴⁴ Eren, a.g.e., s. 252,

⁵⁴⁵ Ünlütepe, a.g.e., s. 180

⁵⁴⁶ Yavuz, a.g.e., s. 296

⁵⁴⁷ İnceoğlu, a.g.e., s. 65

⁵⁴⁸ Ünlütepe, a.g.e., s. 180

⁵⁴⁹ Öksüz, a.g.e., s. 127; Ünlütepe, a.g.e., s. 180, 181; Ozanoğlu, a.g.e., s. 255,

⁵⁵⁰ Remzi, a.g.e., s. 129; Ünlütepe, a.g.e., s. 180

(iii) Satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması halinde tazminat talep hakkı

TBK md. 260/I hükmüne göre: “*Satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönerse, her iki taraf aldığı geri vermekle yükümlüdür. Satıcı, ayrıca hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ve satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması hâlinde tazminat da isteyebilir. Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecek olduğundan fazlasını isteyemez.*” BK’nın 223/II maddesi satış konusunun bozulmuş olması halinde tazminat talep edilebileceğini düzenlemekteydi⁵⁵¹. TBK 260/I hükmünün gerekçesine göre satılanın değerinin azalması ifadesi, malın eskimesi ve bozulmasını da kapsayan bir üst kavram olarak kullanılmıştır⁵⁵². Satılanın değerinin azalması halinde ödenecek tazminat, malın normal kullanımını aşan yıpranma ve eskimenin karşılığı olup, normal kullanma nedeniyle malda meydana gelen eskime ve yıpranmaları kapsamaz⁵⁵³.

Olağandışı kullanımın belirlenmesinde objektif ölçüler esas alınarak malın satıcıya iade edildiği andaki durumu, normal kullanım sonucunda olması gereken hali ile uyuşmuyorsa satılanın olağandışı kullanıldığı kabul edilmelidir⁵⁵⁴. Bu duruma örnek olarak taksitle otomobil satın almış olan alıcının bu otomobil ile taksicilik yapması gösterilebilir⁵⁵⁵. Bu halde otomobilin olağandışı kullanımını nedeniyle uğradığı değer kaybının tazmini alıcıdan talep edilebilir.

Satış konusunda olağandışı kullanım nedeniyle değil, alıcının ihmali veya kasti davranışı sonucu meydana gelen zararlar da objektif ölçüye uyduğu sürece olağandışı yıpranma olarak kabul edilmelidir⁵⁵⁶. Taksitle satış sözleşmelerinde hasarın geçtiği an, satılanın alıcıya teslim edildiği an olduğundan, zarar alıcının kusuru olmaksızın kaza sonucu gerçekleşmiş olsa bile alıcı bu zarardan sorumlu olması gerekir⁵⁵⁷.

---

⁵⁵¹ Öcal, Özer, TBK, s. 319

⁵⁵² Demir, a.g.e., s. 130

⁵⁵³ Eren, a.g.e., s. 252

⁵⁵⁴ Öksüz, a.g.e., s. 128; Demir, a.g.e., s. 130

⁵⁵⁵ İnceoğlu, a.g.e., s. 67

⁵⁵⁶ Ozanoğlu, a.g.e., s. 263

⁵⁵⁷ Ölsüz, a.g.e., s. 129

(iv) Satıcının kanunda belirtilenler dışında talep hakkının bulunmaması

TBK md. 260/I hükmünün son cümlesine göre: “Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecek olduğundan fazlasını isteyemez.” Alıcıyı koruma amacıyla getirilmiş bu emredici düzenleme ile alıcıya maddede öngörülenden fazla yük getiren anlaşmaların yapılması yasaklanmıştır. Böylece bu hüküm ile alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi nedeniyle satıcının sözleşmeden dönmesi durumunda alıcıdan talep edebileceği hakkaniyete uygun kullanım bedeli, olağandışı kullanım nedeniyle yıpranma gideri ile satış konusunun satıcıya iade edildiği andaki değerinin toplamı, taraflarca kararlaştırılan satış bedelini aşamayacaktır⁵⁵⁸.

Satıcının alıcının taksitleri ödememede temerrüdü sebebiyle sözleşmeden dönme hakkını kullanması halinde “hakkaniyete uygun kullanım bedeli ve satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle azalması” nedeniyle tazminat talepleri dışında talepte bulunabileceği yönündeki sözleşme şartları hükümsüz olacaktır⁵⁵⁹. Ancak bahse konu tazminat miktarını aşmayacak şekilde cezai şart kararlaştırılması mümkündür⁵⁶⁰. Bu kalemlerle birlikte cezai şart kararlaştırılmasına dair sözleşme hükümleri ise geçersiz olacaktır⁵⁶¹.

(e) Satış konusu malın mülkiyetini iddia hakkı

Taksitle satış sözleşmelerinin mülkiyeti saklı tutma koşulu ile düzenlenmesi mümkündür. Geçerli bir mülkiyeti saklı tutma şartı konularak taksitle satış sözleşmesi yapılmışsa, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcı, satış konusunun kendisine verilmesini talep edebilir⁵⁶².

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, bir satış sözleşmesi nedeniyle tarafların bir şartın gerçekleşmesine kadar satış konusunun zilyetliğinin alıcıya devredilmesine rağmen mülkiyetinin satıcıda kalmasına ilişkin yaptıkları

---

⁵⁵⁸ Gümüş, a.g.e., s. 148

⁵⁵⁹ Remzi, Aydın, a.g.e., s. 75; Öksüz, a.g.e., s. 130

⁵⁶⁰ Ozanoğlu, a.g.e., s. 267; İnceoğlu, a.g.e., s. 76-77

⁵⁶¹ İnceoğlu, s. 76; “Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan taksitle satıma ilişkin sözleşmenin feshi halinde satıcının uygun kira ve hor kullanma giderimi dışında olumsuz zarar, kar mahrumiyeti gibi herhangi bir istekte bulunamayacağının ve aksine yapılan sözleşme hükümlerinin hukuken geçersiz olduğunun, satıcıya ayrıca bir hak bahşetmeyeceğinin kabulü gerekir” YHGK, 1998/13-137 E., 1998/155 K., 25.02.1998 T, Akipek Öcal, Özer, a.g.e., s. 319-320

⁵⁶² Zevkliler, Gökyayla, “Borçlar Hukuku”, s. 93; Yavuz, a.g.e., s. 298

sözleşmedir⁵⁶³. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmelerinde tarafların gerçekleşmesini kararlaştırdıkları şart genellikle satış bedelinin ödenmesidir⁵⁶⁴. TBK kapsamındaki taksitle satışlarda, satıcı, satış bedelinin tamamı ödenmeden satış konusunu alıcıya teslim ettiğinden, satıcının mülkiyeti saklı tutma şartı koyması alacağına teminat teşkil eder. Dolayısıyla taksitle satışların yaygınlaşması mülkiyeti saklı tutma şartının önemini arttırmıştır⁵⁶⁵.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi hukuki niteliği itibarıyla şarta bağlı bir sözleşme olup, asıl sözleşmeye bağlı bir yan sözleşmedir⁵⁶⁶. Genellikle satış bedelinin ödenmesi olarak kararlaştırılan bu şartın geciktirici şart mı yoksa bozucu şart mı olduğu konusu öğretide tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız hâkim görüşe⁵⁶⁷ göre bu şart geciktirici şart olup, şartın gerçekleşmesi yani taksitle satışlar için alıcının tüm taksitleri ödemesi ile birlikte geciktirici şart gerçekleşir ve satış konusunun mülkiyeti kendiliğinden alıcıya geçer. Şartın gerçekleşmesinden önce alıcı emin sıfatı ile zilyet durumunda olup bunun sonucu olarak iyiniyetli olmayan üçüncü kişiler lehine yapılan tasarruflar geçersiz olur⁵⁶⁸. Taksitler tamamen ödenmediği takdirde satıcı geciktirici şartın gerçekleşmediğini ileri sürerek açacağı istihkak davası ile malın iadesini talep edebilir ve mülkiyet hakkını alıcıya veya üçüncü kişiye karşı ileri sürebilir⁵⁶⁹.

TMK md. 765 hükmüne göre: “*Taksitle mal satan kimse, bu satımlara ilişkin özel hükümlere uymak koşuluyla, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine dayanarak, sattığı malın geri verilmesini isteyebilir*”⁵⁷⁰ TBK’da satıcının taksitle

---

⁵⁶³ Turhan Esener, **Eşya Hukuku**, Ankara, “S” Yayınları, 1985, s. 151

⁵⁶⁴ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, Kasım, 2014, s. 749; Esener, a.g.e., s. 151

⁵⁶⁵ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 749

⁵⁶⁶ Numan Tekelioğlu, “Mülkiyeti Saklı Tutma Kaydıyla Satış Sözleşmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 137, s. 92-101, s. 93; Ozanoğlu, s. 270

⁵⁶⁷ Tekelioğlu, s. 93

⁵⁶⁸ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 751

⁵⁶⁹ Öksüz, s. 134; “*İstihkak davası: vasıtasız zilyed olmayan malikin hak sahibi olmayan zilyede yöneltceği dava olarak tanımlanmaktadır.*”, Selahattin Suphi Tekinay, Samet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Tekinay Eşya Hukuku**, Cilt 1, Yeniden İncelenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1989, s. 144

⁵⁷⁰ “*Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılmış sözleşmeler Noter tarafından özel siciline kaydedilmesi halinde geçerli olacaktır. Bu nevi bir sözleşmeye dayalı olarak açılmış istihkak davasında geçerli bir sözleşme mevcutsa o takdirde borçlunun temerrüde düşüp düşmediğine bakılması, borçlu temerrüde düşmüşse istihkak iddiasında bulunann aldığı satış taksitlerini borçluya iade etmek koşuluyla, sözleşmeden dönebileceği, borçlu temerrüde düşmemişse alacaklının geri kalan borcu bir defada ödeyerek satış konusu eşya üzerindeki mülkiyeti muhafaza kaydını ortadan kaldırayabileceği kabul*”

satış sözleşmesine konu malın mülkiyeti iddia etmesine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak satılanın mülkiyetini iddia etme hakkı alıcı açısından ağır sonuçlar doğurabileceğinden, TBK md. 259 hükmündeki sözleşmeden dönmeye ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir⁵⁷¹. Mülkiyeti saklı tutma kaydıyla yapılan taksitle satışlarda satıcı, hakkaniyete uygun kullanım bedeli ve olağanüstü kullanım nedeniyle tazminat talep edebilirken alıcı da ödediği taksitleri faizleriyle birlikte iadesini ve satış konusuna yaptığı masrafları sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep edebilir⁵⁷².

Genel kurala göre zilyetliğin devri ile alıcı mülkiyeti kazanır. Her ne kadar mülkiyetin devri konusunda tarafların ayrıca anlaşmış olmaları gerekmekte ise de satış konusunun alıcıya teslim edilmiş olması bu anlaşmanın yapıldığına karine teşkil eder⁵⁷³. Aynı hakların aleniliğinin sağlanması üçüncü kişilerin haklarının korunması açısından çok önemli olduğu için bu genel kuralın bertaraf edilmesi sıkı şartlara bağlanmıştır⁵⁷⁴. TMK md.764/I hükmüne göre: “*Başkasına devredilen bir malın mülkiyetinin saklı tutulması kaydı, ancak resmî şekilde yapılacak sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesiyle geçerli olur.*” Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, satış sözleşmesinin bir kaydı olarak düzenlenebileceği gibi ayrı bir sözleşme olarak da düzenlenebilir ancak her iki halde de resmi şekilde yapılması gerekir⁵⁷⁵. Noterlik Kanunu md. 89 hükmüne göre: “*mülkiyeti saklı tutma kaydı ile yapılan sözleşmelerin 84 vd. uyarınca düzenleme biçiminde yapılmasını zorunludur*”⁵⁷⁶. Mülkiyeti saklı tutma kaydı ile yapılan sözleşmenin herhangi bir noterde yapılabilmesi mümkündür ancak NK md. 108 hükmüne göre resmi şekilde düzenlenen bu sözleşmenin alıcının yerleşim yeri noterine bu hususta özel olarak tutulan özel sicile kaydettirilmesi zorunlu olup bu tescil kurucu bir fonksiyona sahiptir⁵⁷⁷.

---

edilmelidir.” Yargıtay 21. HD, E.2004/2980, K. 2004/4593, T.06.05.2004, Şebnem Öcal Akipek, Emel Özer, İçtihatlı-Notlu-Atıflı Türk Medeni Kanunu, İstanbul, Aristo Yayınevi, Nisan 2019, s. 685

⁵⁷¹ Ünlütepe, a.g.e., s. 187, Öksüz, a.g.e., s. 134

⁵⁷² Öksüz, a.g.e., s. 135

⁵⁷³ Selahattin Sulhi Tekinay, **Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar (Eşya Hukuku II/3)**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s. 6

⁵⁷⁴ Tekinay, **Eşya Hukuku**, s. 6

⁵⁷⁵ Tekelioğlu, a.g.e., s. 93

⁵⁷⁶ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 750

⁵⁷⁷ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, s. 750

d. Satıcı-sağlayıcının borçları

Taksitle satış sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Dolayısıyla taksitle satış sözleşmelerinin her iki tarafı hem alacaklı hem borçlu olmakla edim yükümlüsü konumundadırlar⁵⁷⁸. Taksitle satış sözleşmelerde satıcı-sağlayıcının temel edimleri satış konusunun tüketiciye teslimi ve mülkiyetini geçirmek iken, tüketicinin borcu ise satış bedelini kısım kısım ödemektir.

Taksitle satış sözleşmelerinde satıcının ayıba ve zapta karşı sorumlulukları da vardır. Bu konuda TBK'nın taşınır satışı ile ilgili hükümleri uygulama alanı bulacaktır⁵⁷⁹.

e. Tüketicinin temerrüdü halinde hâkimin müdahalesi

İrade özerkliği ilkesinin sözleşme hukukundaki yansıması olarak kabul edilen sözleşmeye bağlılık ilkesine göre, sözleşme tarafları özgür iradeleri ile kurdukları sözleşmenin hükümlerine her koşulda uymakla yükümlüdürler⁵⁸⁰. Ancak sözleşmeye bağlılık ilkesini olduğu gibi kabul etmenin her zaman hakkaniyete uygun sonuçlar doğurmayacağı da açıktır. Tüketici hukukunun asıl çıkış noktalarından biri olan zayıf tarafın korunması ilkesi, her ne kadar sözleşmenin uyarlanması kurumunun temel amacını oluşturmasa da, sözleşmenin ifa aşamasına müdahale eden birtakım hukuki kurumların ortaya çıkmasına sebep olmuştur⁵⁸¹. Bunlardan biri de TBK md. 261 hükmünde düzenlenmiş olan alıcının temerrüde düşmesi halinde hâkime ödeme kolaylıkları sağlama yetkisi verilmesidir. Bu hüküm ile alıcıyı temerrüt faizi ve satış konusunun iadesi gibi sert tedbirlerden korumak ve sözleşmeden doğan borcun gelecekte ödenmesi ihtimalinin tekrar gözden geçirilmesi amaçlanmıştır⁵⁸².

“Hâkimin müdahalesi” başlıklı TBK md. 261 hükmüne göre: “*Hâkim, temerrüde düşen alıcının borçlarını ödeyeceği konusunda güvence vermesi ve satıcının da bu yeni düzenleme dolayısıyla herhangi bir zararının söz konusu olmaması koşuluyla, alıcıya ödeme kolaylıkları sağlayabilir ve satıcının satılanı*

---

⁵⁷⁸ Demir, a.g.e., s. 10

⁵⁷⁹ Ünlütepe, a.g.e., s. 157

⁵⁸⁰ Başak Baysal, **Sözleşmenin Uyarlanması**, 3. Baskı, İstanbul, Onikilevha Yayınları, Ocak 2019, s.

7

⁵⁸¹ Baysal, a.g.e., s. 30

⁵⁸² Yavuz, a.g.e., s. 300

geri almasını yasaklayabilir.” TKHK’da taksitle satış sözleşmelerinde hâkimin müdahalesine ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Ancak TKHK md. 83/I hükmüne göre, TKHK’da hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümler uygulanacağından, TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine de TBK md. 261 hükmü uygulanacaktır⁵⁸³.

TBK md. 261 hükmü ile, alıcının peşinatı veya taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde hâkimin sözleşmeye müdahalesi ile alıcıya ödeme kolaylıkları sağlanması ve satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması durumunda satış konusunun satıcıya iadesinin yasaklanması olanakları getirilmiştir. Hüküm, bu olanakların kullanılmasını hâkimin serbest iradesine bırakmamış ve üç şarta bağlamıştır⁵⁸⁴. Bu şartlardan birincisi alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesidir. İkinci şart ise alıcının borcunu ifa edeceğine dair teminat göstererek ödeme isteğini ve yeteneğini göstermesidir⁵⁸⁵. TBK md. 261 hükmünün uygulama alanı geçici ödeme güçlükleri olup, bu ödeme güçlüklerinin hastalık işsizlik gibi objektif sebeplerden kaynaklanmasının veya sözleşme kurulduğu sırada öngörülebilir olup olmadığının hükmün uygulanması açısından önemi yoktur⁵⁸⁶. Üçüncü şart ise sözleşmenin düzenlenmesi sonucunda satıcının herhangi bir zararının doğmamasıdır. Alıcının edimlerini sözleşmeye uygun ifa etmesi hali ile sözleşmenin yeni düzenlenmiş hali arasında satıcının durumunun daha kötüye gitmeyecek olması şarttır⁵⁸⁷.

Hâkim TBK md. 261 hükmünün kendisine verdiği sözleşmeye müdahale yetkisini alıcıya borçlarını ödemek için süre vererek, sözleşmenin üst sınırına bağlı kalmaksızın vadeleri uzatarak, taksit miktarlarını düşürerek ve malın iadesini önleyerek kullanabilir⁵⁸⁸. Bu imkânların kullanılabilmesini alıcının teminat gösterme şartına da bağlayabilir.

---

⁵⁸³ Öksüz, a.g.e., s. 148

⁵⁸⁴ N.Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1367, Ünlütepe, a.g.e., s. 161

⁵⁸⁵ Gümüş, a.g.e., s.152

⁵⁸⁶ Yavuz, a.g.e., s. 300

⁵⁸⁷ Yavuz, a.g.e., s. 300

⁵⁸⁸ Ünlütepe, a.g.e., s. 161

TBK md. 262/III hükmü gereğince, TBK md. 261 hükmü, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alındığı taksitle satış sözleşmelerine de uygulanacaktır⁵⁸⁹.

D. Tüketicinin Def'ileri

Maddi hukuka ilişkin iki savunma sebebi bulunmaktadır: itirazlar ve def'iler. İtirazlar bir hakkın doğumuna engel olan veya sona erdiren vakalar iken, def'i ise davalının gerçekte borçlu olduğu edimini kanunun tanıdığı bir imkân sebebiyle ifa etmekten kaçınma hakkıdır⁵⁹⁰. TKHK'da taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin def'ilerine ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. TBK, taksitle satış sözleşmelerinde alıcının def'ileriyle ilgili genel hükümlerden ayrılan alıcıyı koruyucu nitelikte bir düzenleme getirmiştir. TKHK md. 83/1 hükmüne göre, TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümler uygulanacağından, TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine de TBK md. 257 hükmü uygulanacaktır⁵⁹¹. "Alıcının Def'ileri" başlıklı TBK md. 257. hükmüne göre: "*Alıcı, satıcının taksitle satıştan doğan alacağı ile kendisinin satıcıdan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat edemez. Alacağın devredilmesi durumunda alıcının, satış bedeli alacağına ilişkin def'ileri sınırlanamaz ve ortadan kaldırılamaz.*" TBK md. 145 hükmüne göre: "*Borçlu takas hakkından hak doğduktan sonra veya önceden feragat edebilir.*"⁵⁹². TBK md. 257 taksitle satışlar açısından bu hükme bir istisna getirerek, alıcının taksitle satıştan doğan alacağı ile kendisinin satıcıdan olan alacağını takas hakkından önceden feragat etmesini yasaklamıştır.

TBK md. 275/II hükmüne göre alacağın devredilmesi halinde alıcının satış bedeli alacağına ilişkin def'ileri sınırlandırılmaz ve ortadan kaldırılamaz. Bu düzenleme ile alıcının satış bedeli alacağını temlik etmesi durumunda sahip olduğu "satış bedeli alacağına ilişkin" def'i ve itirazlarından vazgeçmesini veya bu def'i ve itirazların taksitle satış sözleşmesi kurulmadan önce veya kurulduktan

---

⁵⁸⁹ Ünlütepe, a.g.e., s. 162

⁵⁹⁰ Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan/Hülya Taş Korkmaz, **Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku**, C.II, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Mart, 2017, s. 1208-1210

⁵⁹¹ Öksüz, a.g.e., s. 146

⁵⁹² Nomer, a.g.e., s. 427

sonra sınırlandırılmasını yasaklamaktadır⁵⁹³. Aksine konulan anlaşma hükümleri geçersiz olacaktır. Bu hükümle sınırlandırılması veya ortadan kaldırılmasının geçersiz sayıldığı defilerin satış bedeli alacağına ilişkin olması şarttır. Alacağın devri, bir borca ilişkin olacak hakkının bir sözleşme ile alacaklıdan bir üçüncü kişiye devredilmesidir⁵⁹⁴. Alacak bir mal gibi alınıp satıldığından, alacağın devrinin borçluya ihbarına veya borçlunun rızasının alınmasına gerek yoktur⁵⁹⁵. Alacağın temlik sözleşmesinin geçerliliği adi yazılı şekilde yapılmasına bağlanmıştır⁵⁹⁶. TBK md. 188/I hükmüne göre borçlu, alacağın devredildiğini öğrendiği sırada sahip olduğu itiraz ve def'ileri, alacağı devralana karşı da ileri sürebilir⁵⁹⁷. Dolayısıyla TBK md. 257, TBK md. 188 hükmünün bir istisnası değildir. Ancak TBK md. 188 hükmünün tamamlayıcı bir hukuk kuralı olup aksinin taraflarca kararlaştırılması mümkünken, TBK md. 257 hükmü emredici bir hüküm niteliğinde olup taraflarca aksinin kararlaştırılması mümkün değildir⁵⁹⁸. Böylece kanun, taksitle satış sözleşmelerinde alıcının satış bedeli alacağına ilişkin def'ilerinin sözleşme hükmü ile kaldırılıp sınırlandırılmasını yasaklayarak alıcının daha kapsamlı korunma altına alınmasını sağlamış, satıcıların sözleşmeye alıcının satış bedeli alacağına ilişkin olarak satıcıya karşı sahip oldukları def'ilerden feragat ettiklerine ilişkin kayıtlar koyarak alıcıların önceden bu haklardan vazgeçmelerini engellemiştir⁵⁹⁹.

E. Taksitle Satış Sözleşmelerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi

Tüketicinin kambiyo senedi ile borç altına girmesinin bazı sakıncaları bulunmaktadır. TBK'ya göre alacağın üçüncü kişiye devredilebilmesi için borçlunun iznine gerek yoktur ancak devrin yazılı yapılması zorunludur. Borçlu devreden alacaklıya karşı ileri sürebileceği def'i ve itirazları devralan alacaklıya

---

⁵⁹³ Gümüş, a.g.e., s. 153

⁵⁹⁴ Mustafa Alper Gümüş, "Alacağın Temlik Sözleşmesinin Şekli", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Temmuz, 2011, C.10, S.2, s. 9-34, s. 9

⁵⁹⁵ Esat Arsebük, "Alacağın Temlik ve Borcun Nakli", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Mart-Nisan 1954, C.11, S.1-2, s. 4-14, s. 5

⁵⁹⁶ Gümüş, a.g.m., s. 13

⁵⁹⁷ Nomer, a.g.e., s. 498

⁵⁹⁸ N. Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1359

⁵⁹⁹ Öksüz, a.g.e., s. 146

karşı da ileri sürebilir⁶⁰⁰. Ancak kıymetli evrakların temel işlevi kıymetli evrakların piyasada güvenli ve kolay bir şekilde el değiştirebilmesi olduğundan, bir kıymetli evrakla borç altına giren borçlunun senedin el değiştireceğini ve borcun temelinde yatan ilişkiden doğan def'i ve itirazlarını senedi devralan alacaklılara karşı ileri süremeyeceğini baştan kabul etmiş olduğu varsayılır⁶⁰¹. Tüketici, tüketici işleminin ekonomik ve bilgi sahibi olmak açısından zayıf tarafıdır. Çoğu zaman kambiyo senedi ile borç altına girmenin kendisi açısından doğurabileceği bu risklerden habersizdir. Bu sebeple TKHK tüketicileri bu sakıncaların doğuracağı muhtemel zararlardan korumak için hem 4077 sayılı hem de 6502 sayılı TKHK, tüketici tarafından yapılan işlemler için kıymetli evrak düzenlenebilmesine izin vermiş fakat birtakım şartlar da öngörmüştür.

TKHK md. 4/V hükmüne göre: tüketicinin yaptığı işlemler için kıymetli evrak niteliğinde yalnızca nama yazılı senet düzenlenebilir ve bu senetlerin her bir taksit için ayrı ayrı hazırlanması zorunludur⁶⁰². Dolayısıyla taksitle satış sözleşmeleri kapsamında düzenlenen kıymetli evrakların her biri ödenmesi gereken taksit tutarını içermeli ve her bir taksit için ayrı ayrı nama yazılı kıymetli evrak düzenlenmelidir⁶⁰³. Bu hükümde ifade edilen nama yazılı kıymetli evrak, nama yazılı kambiyo senedi olup, kambiyo senetleri TTK'da düzenlenmiştir⁶⁰⁴. TTK md. 645 hükmünde kıymetli evrak, içerdikleri hak senetten ayrı ileri sürülemeyen ve başkasına devredilemeyen senet olarak tanımlanmıştır. Kanunda yapılmış olan bu tanımdan hareketle kıymetli evrakın iki temel unsurundan birisi kıymetli evrakın bir "evrak" oluşu, diğeri ise bu senedin özel hukuka ilişkin bir hakkı içermesidir⁶⁰⁵. Kıymetli evraklar bono, poliçe ve çek olmak üzere üç tür olup, hak sahibinin tespiti açısından nama, emre ve hamiline yazılı olarak da üçe ayrılırlar. Nama yazılı senetlerde senede bağlı hakkın sahibi olabilmek için hem senedin mülkiyetini karşı tarafa geçirmek amaçlı işlem yapılmalı hem de temlik

---

⁶⁰⁰ Ahmet Battal, "Kıymetli Evrakla Borç Altına Giren Tüketicinin Korunması", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.19, S. 3, Haziran 1998, s. 95-112, s. 96

⁶⁰¹ Battal, a.g.e., s. 96

⁶⁰² Zevkliler, Özel, "Tüketicinin Korunması", s. 129

⁶⁰³ Soner Altaş, "Tüketici İşlemine Konu Senetlerin Ciro İle Devri Mümkün Müdür?", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 5, S. 49, Eylül 2010, s. 63-71

⁶⁰⁴ Zevkliler, Özel, "Tüketicinin Korunması", s. 129

⁶⁰⁵ Hasan Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hususunun Esasları**, 5. B., Ankara, Adalet Yayınevi, Ocak, 2017, s. 1-2

muamelesi yapılmalıdır⁶⁰⁶. Hamile yazılı kambiyo senetleri “hamile kaydı” içerir ve zilyetliğin devri ile devredilir⁶⁰⁷. Emre yazılı senetler ise “emrine” kaydı veya bir kimsenin isminin yanına emre kaydını içeren kambiyo senetler olup, senedin teslimi ile beraber ciro ile devredilir⁶⁰⁸. Ciro, senet hamilinin emre yazılı senede bağlı hakkı bir başka kişiye devretmek, rehnetmek veya bu hakların tahsilini gerçekleştirebilmek için yazısı ve imzası ile açıkladığı beyan olup ciro ile senet hamilinin ile emre yazılı kambiyo senedi hamili senede bağlı alacağı senedin borçlusundan tahsil etme yetkisi kazanırken, senet borçlusu da senede bağlı borcunu ciro edilene ödeme yetkisi kazanır⁶⁰⁹. Ciro ile yalnızca senede bağlı haklar devredilir. Dolayısıyla senet keşide eden tüketici, temel ilişkiden doğan savunmalarını senedi ciro ile devreden üçüncü kişiye karşı ileri süremez⁶¹⁰. Ancak tüketicinin borcuna ilişkin nama yazılı senet düzenlemesi halinde senet yazılı devir beyanı ve zilyetliğin devri ile devredilebilir. Yazılı devir beyanına TBK’nın alacağın temlikine ilişkin hükümler uygulanmasının sonucu olarak tüketici temel ilişkiden doğan savunmalarını senedi devralana karşı da ileri sürebilecektir⁶¹¹. TKHK tüketicinin nama yazılı kıymetli evrak dışında kıymetli evrak düzenlemesine izin vermeyerek tüketicinin kıymetli evrakı devralana karşı temel işleminden doğan savunmaları ileri sürememesinin önüne geçmiştir. Buradaki savunmalar kavramının içine satıcı ve sağlayıcı arasındaki sözleşmeden doğan ödemezlik, zamanaşımı gibi defiler ve sözleşmeden doğan edimin yerine getirilmediği, ayıplı hizmet gibi itirazlar girer⁶¹².

Emre yazılı bir senede “emre değildir” kaydı konularak, senedin nama yazılı hale getirilmesi sağlanabilir.⁶¹³ Bu nedenle tüketici, taksitle satış sözleşmesine ilişkin emre yazılı kıymetli evraka “emre değildir” veya “ciro edilemez” kaydı koyarak senedi nama yazılı hale getirebilir⁶¹⁴.

---

⁶⁰⁶ Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 21. B., Ankara, Turhan Kitabevi, Eylül, 2017, s. 39

⁶⁰⁷ Öztan, s. 48-49

⁶⁰⁸ Yavuz Süphandağ, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara, Bilge Yayınevi, Şubat 2013, s. 31

⁶⁰⁹ Pulaşlı, a.g.e., s. 169

⁶¹⁰ Mehmet Bahtiyar, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Kıymetli Evraka İlişkin Düzenlemeleri”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.12, S.2, Kasım, 2016, S.46-61, s. 48

⁶¹¹ Bahtiyar, a.g.e., s. 48

⁶¹² Zevkliler, Özel, “Tüketicinin Korunması”, s. 111

⁶¹³ Bahtiyar, a.g.e., s. 48

⁶¹⁴ Bahtiyar, a.g.e., s. 48

TKHK md. 4/V hükmüne göre, “*Bu fıkra hükümlerine aykırı olarak düzenlenmiş senetler tüketici yönünden geçersizdir.*” Dolayısıyla bu düzenlemenin öngördüğü geçersizlik yalnızca tüketici yönünden bir geçersizliktir, kıymetli evrakta başka kişilerin imzası var ise bu kişiler yönünden kıymetli evrak geçerli olmaya devam eder⁶¹⁵.

Taksitle satış sözleşmesine dayanılarak düzenlenmiş kıymetli evrak ayrı ayrı her taksit tutarı için hazırlanmamış, toplam satış bedeli için tek bir senet verilmişse, verilen senet tek bir taksit için de geçerli olmayacak, kanuna uygun düzenlenmemiş olan senet tüketici yönünden tamamen geçersiz olacaktır⁶¹⁶.

F. Taksitle Satış Sözleşmelerinin Sona Ermesi

1. Genel Olarak

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler, tarafların yüklendikleri edimleri tam ve eksiksiz yerine getirmeleri ile sona ererler⁶¹⁷. Taksitle satış sözleşmeleri de, satıcı-sağlayıcının sözleşme konusu malı tüketiciye teslim etmesi veya sözleşme konusu hizmeti yerine getirmesi, tüketicinin de toplamı satış bedelini oluşturan kısım kısım ödemeleri satıcı-sağlayıcıya yapması ile sona erer. Edimlerin ifa edilmesi dışında ifa imkânsızlığı, takas, tüketicinin cayma hakkını kullanması ve satıcı-sağlayıcının sözleşmeden dönmesi sebepleriyle de sözleşme konusu borçlar sona erdiğinden, taksitle satış sözleşmelerinin de sona ermesi mümkündür.

2. İfa İmkânsızlığı

TBK'nın “ifa imkânsızlığı” başlıklı 136. maddesine göre “*Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşır, borç sona erer. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybeder. Kanun veya sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan*

---

⁶¹⁵ Çabri, a.g.e., s. 104

⁶¹⁶ Çabri, a.g.e., s. 105

⁶¹⁷ Nomer, a.g.e., s. 297

hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumlar, bu hükmün dışındadır.” Bu hükümden hareketle, taksitle satış sözleşmelerinde, tarafların kusuru olmaksızın sözleşmeye dayanan edimlerini ifa etmeleri imkânsızlaşırorsa borç sona erecek, bu imkânsızlık sebebiyle borcundan kurtulan taraf, karşı taraftan aldığını sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri vermekle yükümlü olacaktır.

TBK md. 136 hükmünde düzenlenen imkânsızlık, sözleşmenin kurulmasından sonraki imkânsızlık olup, sözleşmenin kuruluşunda mevcut olan imkânsızlık sözleşmenin baştan itibaren geçersizliğine sebebiyet verecektir⁶¹⁸. Bunun yanı sıra, tüketici veya borçlu borcunun ifasının imkânsız hale gelmesinde hiçbir kusurunun olmadığını ispatlamadığı sürece karşı tarafın bundan doğan müspet zararından sorumlu olacaktır⁶¹⁹. Ayrıca hükmün üçüncü fıkrasına göre borçlu ifanın imkânsızlaştığını alacaklıya gecikmeksizin bildirmez ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almazsa, bundan doğan zararları gidermekle yükümlüdür.

Mücbir sebep nedeniyle ifanın imkânsızlaşması halinde, borcun sona ermesi nedeniyle sözleşme sona erecektir. Mücbir sebep, borçlunun borcunu ihlal etmesine mutlak olarak kaçınılmaz şekilde sebep olan dışsal ve önceden sezilmesi mümkün olmayan olaydır⁶²⁰. Doğa olayları ve son zamanlarda tartışıldığı üzere covid-19 gibi pandemiye sebep olan salgın hastalıkların mücbir sebep oluşturması mümkündür.

3. Takas

TBK md. 139 hükmüne göre, *“İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir.”* Takas, iki kişinin birbirlerine karşı olan borçlarının birbirine saydırılması anlamına gelmekte olup, aksine bir anlaşma mevcut değilse taraflardan birinin tek taraflı olarak takas

---

⁶¹⁸ Nomer, a.g.e., s. 341

⁶¹⁹ Nomer, a.g.e., s. 343

⁶²⁰ İsmail Aydın, Mücbir Sebeplerden Dolayı Paket Tur Sözleşmelerinde Tüketicinin Talep Hakları, Ekim, 2018, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 146, s. 70-78, s. 74

hakkını kullandığına ilişkin tek taraflı yenilik doğuran irade beyanı ile gerçekleşir⁶²¹ ve böylece takas edilen borç sona erer.

Kural olarak yalnızca konusu aynı cins olan ve muaccel borçlar takas edilebilir⁶²². Taksitle satış sözleşmelerinde tüketici, satıcıdan bir para borcu alacaklı ise, satış bedeli edimini bu alacakla takas ederek borcundan kurtulabilir. TBK md. 257 hükmü, alıcının, satıcının taksitle satıştan doğan alacağı ile kendisinin satıcıdan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat etmesini yasaklayarak alıcıyı koruma altına almıştır. TKHK md. 83 hükmüne göre TKHK’da düzenlenmemiş hususlarda genel hükümler uygulanacağından, bu hüküm TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri için de uygulanacaktır.

4. Tüketicinin Cayma Hakkını Kullanması

TKHK’nın 18. maddesine göre, “*Tüketici, yedi gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin taksitle satış sözleşmesinden cayma hakkına sahiptir.*” Tüketici kanunun kendisine verdiği cayma hakkını süresinde kullanarak herhangi bir gerekçe göstermeden ve cezai şart ödemediği sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirir. Tüketicinin cayma hakkını kullanması halinde sözleşme geriye etkili olarak ortadan kalkar. Tüketicinin cayma hakkı çalışmamızın V. bölümünde, “Tüketicinin Hakları” başlığı altında geniş bir biçimde incelendiğinden bu başlık altında daha fazla ayrıntıya girilmemiştir.

5. Satıcı-Sağlayıcının Sözleşmeden Dönmesi

TBK md. 259 hükmüne göre, alıcının peşinatı ödemede veya taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının sözleşmeden dönme seçimlik hakkı mevcuttur. Satıcı bu hakkını kullanırsa, satıcının bu hakkını kullandığına ilişkin irade beyanı alıcının hakimiyet alanına ulaştığı anda taksitle satış sözleşmesi geriye etkili olarak ortadan kalkar.

TKHK’da taksitle satış sözleşmelerinde satıcı-sağlayıcının sözleşmeden dönme hakkına ilişkin bir düzenleme yoktur ancak TKHK md. 83 hükmüne göre TKHK’da düzenlenmemiş hususlarda genel hükümler uygulanacağından, bu hükümler TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri için de uygulanacaktır.

---

⁶²¹ Nomer, a.g.e., s. 424

⁶²² Nomer, a.g.e., s. 426

G. Görevli ve Yetkili Mahkemenin Tespiti, Tahkim

1. Taksitle Satış Sözleşmelerinde Görevli Mahkeme

TKHK md. 73/I hükmüne göre, “Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir.” Bu hükümden hareketle, TKHK’da özel olarak düzenlenmiş tüketici sözleşmelerinden biri olan taksitle satış sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklara ilişkin davalara bakmakla görevli mahkemeler tüketici mahkemeleridir. Bunun yanı sıra TKHK md. 83/II hükmüne göre, “Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez.”. Dolayısıyla bir sözleşme TTK’da mutlak ticari dava olarak düzenlenmiş olsa bile sözleşmenin taraflarından biri tüketici ise, uyuşmazlığa öncelikle TKHK uygulanacak ve uyuşmazlık miktarına göre uyuşmazlığın çözümünde tüketici hakem heyetleri veya tüketici mahkemeleri görevli olacaktır⁶²³

Tüketici Mahkemesi özel mahkeme niteliğinde olup, tüketici ilişkisinin zayıf tarafını teşkil eden tüketicinin sermayeye karşı korunmasını amaçlayan sosyal koruma normlarının etkili bir şekilde uygulanmasının mahkeme aracılığı ile sağlanması amacı ile kurulmuştur⁶²⁴

TKHK’ya göre belirli bir parasal sınırın altında tüketici uyuşmazlıkları çözmekle tüketici hakem heyetleri görevlidir. TKHK md. 68 hükmüne göre, “Tarafların İcra ve İflas Kanunundaki hakları saklı olmak kaydıyla; değeri dört bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, altı bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise dört bin Türk Lirası ile altı bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz.” TKHK md. 68/IV hükmüne göre parasal sınır her takvim yılının başından itibaren olmak üzere yeniden değerlendirme oranında

---

⁶²³ Çabri, a.g.e., s. 104

⁶²⁴ Mehmet Akif Tutumlu, **Tüketici Mahkemelerinin Görev ve Yetki Sınırları**, Ankara, Seçkin Yayınları, Mart, 2006, s.64

arttırılır. Kanunun belirlediği sınırın üzerindeki uyuşmazlıklar için ihtiyari olarak dahi olsa tüketici hakem heyetine başvurulamaz⁶²⁵.

Uyuşmazlık hem parayla ölçülebilen hem de parayla ölçülemeyen talepler içeriyorsa, aksinin kabulü tüketici hakem heyetinin görev alanına girmeyen bir uyuşmazlığa tüketici hakem heyetinin bakması sonucunu doğuracağından, dava tüketici mahkemesinde görülmelidir⁶²⁶.

TKHK md. 68/V hükmü, tüketicinin alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvurabileceğini düzenlemiştir. Buna göre TKHK kapsamında taksitle satış sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlıkta tüketici, parasal sınıra göre tüketici mahkemesine veya tüketici hakem heyetine başvurabileceği gibi, arabuluculuğa da başvurabilir. TBK md. 262 hükmü, taksitle satış sözleşmelerinde alıcının tahkim kaydı koymasını yasakladığından ve TKHK md. 83/I gereği TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulama alanı bulacağından, TKHK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerine de tüketicinin tahkim kaydı koyamayacağı kanaatindeyiz.

Bir uyuşmazlığın hangi mahkemenin görev alanına girdiği tespit ederken, uyuşmazlığın niteliğine göre önce özel mahkemenin görev alanına girip girmediğine bakılır, özel mahkemelerin görev alanına girmiyorsa, uyuşmazlık genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinde çözümlenir⁶²⁷. Bu nedenle TBK kapsamında kalan taksitli satış sözleşmeleriyle ilgili uyuşmazlıklarda, alıcı ve satıcı tacirse ve sözleşme her iki tarafın da ticari işletmesi için kurulmuşsa asliye ticaret mahkemesi, diğer hallerde asliye hukuk mahkemesi görevlidir⁶²⁸.

2. Taksitle Satış Sözleşmelerinde Yetkili Mahkeme ve Tahkim

Hem TKHK hem de TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda yetkili mahkeme, genel yetki kurallarına göre belirlenir. Genel yetkili mahkemenin düzenlendiği HMK md. 6 hükmüne göre: “*Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki*

---

⁶²⁵ Kemal Döner, “Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olduğu Uyuşmazlıklar”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 22, S. 36, Mayıs, 2017, s. 137-173, s. 166

⁶²⁶ Ayşe İrem Pehlivanlı, “Tüketici Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemesi”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 1, Nisan, 2019, s. 145-190, s. 173

⁶²⁷ Pekcanitez v.d., **Pekcanitez Usul 1**, s. 233

⁶²⁸ Pekcanitez v.d., **Pekcanitez Usul 1**, s. 161

yerleşim yeri mahkemesidir.” Sözleşmelerden doğan davalarda yetkinin düzenlendiği HMK’nın 10. maddesine göre ise sözleşmeden doğan davalar sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir. Dolayısıyla taksitle satış sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda yetkili mahkemeler davalının yerleşim yeri mahkemesi ve sözleşmenin ifa yeri mahkemesidir.

TKHK md. 73/V hükmünde ayrıca tüketicilerin dava haklarını etkin bir şekilde kullanabilmelerini sağlamak amacı ile yerleşim yerleri mahkemelerinde de dava açabilecekleri düzenlenmiştir⁶²⁹.

HMK md. 17 hükmü, yalnızca tacirler ile kamu tüzel kişilerinin arasında doğacak uyuşmazlıklar için yetki sözleşmesi düzenleyebileceğine hükmetmiştir. Hükmün gerekçesinde, tüketiciler ile satıcı-sağlayıcıların yetki sözleşmesi yapamayacakları belirtilmiş olmakla böyle bir yetki sözleşmesi yapılırsa bu sözleşme kesin hükümsüz olacaktır⁶³⁰.

TBK’nın “Yetkili mahkeme ve tahkim” başlıklı 262. maddesi ile kanun koyucu, taksitle satış sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda alıcının ikametgâhındaki mahkemenin yetkisinden önceden feragat etmesini ve tahkim sözleşmesi yapılmasını yasaklamıştır. Yetkili mahkemenin tüketicinin yerleşim yeri olarak belirlenmesinin yetkili mahkemeye ulaşımın tüketici açısından masraf gerektirmemesi, tüketicinin zamanını almaması, satıcının delil olarak defter ve kayıtlarının mahkemece incelenmesi konusunda mesafe sorununu ekonomik yönden daha güçlü olan satıcı üzerinde bırakmak gibi birçok faydası bulunmaktadır⁶³¹. Buna rağmen satıcılar çoğunlukla sözleşmelere sözleşmeden doğan uyuşmazlıklarda satıcının ikametgâh yeri mahkemesinin yetkili olduğuna ilişkin yetki şartları eklemektedirler. Emredici nitelikteki TBK md. 262 hükmü ile kanun koyucu, taksitle satış sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda alıcının ikametgâhındaki mahkemenin yetkisinden önceden feragat etmesini yasaklayarak düzenlenen bu durumun alıcı açısından yaratabileceği sakıncaları bertaraf etmiştir. Aksine konulan sözleşme hükümleri kesin hükümsüzdür⁶³².

---

⁶²⁹ Çabri, a.g.e., s. 1048

⁶³⁰ Çabir, a.g.e., s. 1048

⁶³¹ Efrail Aydemir, Yusuf Memiş, Ahmet Cemal Ruhi, Sema Güleç Uçakhan, Çilem Bahadır, Mutlu Dinç, **Hukuk Davaları**, Cilt 4, Ankara, Seçkin Yayınevi, Nisan 2016, s. 322

⁶³² N. Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1384

TBK md. 262 ile getirilen düzenlemeyi, yetki sözleşmelerinin geçerlilik şartlarının düzenlendiği HMK'nın 17. Maddesi ile birlikte değerlendirmekte fayda vardır. HMK md. 17'ye göre: "*Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır.*" Bu düzenleme ile tacir ve kamu tüzel kişisi olmayanlar arasında yapılan yetki sözleşmeleri geçersiz kabul edilmekle; yetki sözleşmesi sadece tacir ile tacir arasında veya tacir ile kamu tüzel kişileri arasında yahut bir kamu tüzel kişisi ile başka bir kamu tüzel kişisi arasında yapılabilir⁶³³. Bu hükümlerle hedeflenen tacirler ve kamu tüzel kişilere karşı daha zayıf konumda bulunan tacir olmayan gerçek kişi tüketicilerin korunmasıdır⁶³⁴. Hüküm gerekçesine göre, tacirlerle kamu tüzel kişileri arasında yapılan hukuki işlemlerde zayıf taraf yoktur; her iki taraf da eşit konumdadır. Dolayısıyla tacirler ve kamu tüzel kişiler kanunun öngördüğü şartlara uygun olarak geçerli bir yetki sözleşmesi yapabilirler. Böylece kanun tacirler ve kamu tüzel kişiler ile bu nitelikte olmayan kişilerin örneğin bir gerçek kişi tüketicinin yetki sözleşmesi yapmasına engel olmak istemiştir⁶³⁵. TBK md. 263 ile alıcının tacir sıfatı ile hareket ettiği durumlarda uygulanacak hükümler düzenlenmiştir. Bu hükümlerin arasında TBK md. 262 hükmü yoktur. Dolayısıyla alıcının tacir sıfatı ile hareket ettiği taksitle satış sözleşmelerinde satıcı da tacir ise tarafların kendi aralarında geçerli bir yetki sözleşmesi düzenlemeleri mümkündür⁶³⁶.

TBK md. 262, taksitle satış sözleşmelerinde alıcının tahkim kaydı koymasını yasaklamıştır. Tahkimin, ekonomik bakımdan güçlü olmayan alıcılar için daha fazla masraf gerektirmesi, hakemlerin tarafsızlığı veya uzman olup olmadığı konusunda alıcının sağlıklı bir değerlendirme yapmasının mümkün olmaması, hakemlerin tayini bakımından alıcının satıcıya göre daha bilgisiz olması gibi sakıncaları mevcuttur⁶³⁷. Bu sakıncaların alıcılar bakımından yarattığı zarar riskini engellemek amacı ile TBK md. 262 ile daha önce BK'da mevcut

---

⁶³³ Pekcanitez v.d., **Pekcanitez Usul 1**, s. 306

⁶³⁴ Ali Haydar Karahacıoğlu, Aynur Parlar, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara, Bilge Yayınevi, Haziran 2014, s. 111

⁶³⁵ Hakan Peikcanitez, Hülya Taş Korkmaz, Nedim Meriç, **Gereğeli HMK Hukuk Muhakemeleri Kanunu**, 10. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, Ocak, 2019, s. 32

⁶³⁶ Öksüz, a.g.e., s. 150

⁶³⁷ Ozanoğlu, a.g.e., s. 226

olmayan bir düzenleme yapılarak taksitle satış sözleşmelerine tahkim kaydı konulmasının yolu kapatılmıştır.

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Taksitle satış sözleşmesi ile satıcı-sağlayıcı, satış konusunun tüketiciye teslimi veya hizmetin ifası, tüketici ise satış bedelini kısım kısım ödeme borcu altına girer. Türk hukukunda taksitle satış sözleşmeleri TKHK ve TBK’da düzenlenmiştir. Taksitle satış sözleşmeleri, TKHK’nın “Tüketici Sözleşmeleri” başlıklı dördüncü kısmının, birinci bölümünde, 17-21. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu hükümlerle taksitle satış sözleşmelerinin tanımı, şekli, finansal kiralama sözleşmeleri hakkında da bu hükümlerin uygulanacağı, tüketicinin cayma hakkı, temerrüt, erken ödeme ile ilgili hususlar ve 21. maddede *“tüketicinin taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı tüketiciye teslim etmeyi üstlendikleri ve ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmeler hakkında Türk Borçlar Kanununun ön ödemeli taksitle satış hükümleri uygulanacağı”* düzenlenmiştir. TBK’da ise taksitle satış sözleşmeleri, “Özel Borç İlişkileri” başlıklı ikinci kısmının “Satış Sözleşmeleri” başlıklı birinci bölümünün, “Bazı Satış Türleri” başlıklı dördüncü ayırımı altında “Kısmi Ödemeli Satışlar” başlığı altında 253-263 maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Öğretide taksitle satış sözleşmesinin hukuki niteliğinin karma sözleşme, kendine özgü sözleşme ve veresiye sözleşme olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Öğretideki baskın görüş, taksitle satış sözleşmesini kısmi ödemeli veresiye satışın türü olduğu yönündedir. TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri tüketici işlemi olduğundan, tüketici işlemlerinin özelliklerini taşır. Buna göre taksitle satış sözleşmelerinin taraflarından biri tüketicidir, bu sözleşmelerle tüketiciye mal veya hizmet sunulur, tüketicinin mal veya hizmeti özel amaçlarla ediniyor olması gerekir ve sözleşmenin çeşidinin veya niteliğinin tüketici işlemi olması bakımından bir önemi yoktur. Genel hükümlere göre taksitle satış sözleşmeleri özellikleri yönünden rızai, tam iki tarafa borç yükleyen, mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmelerdir. Taksitle satış sözleşmesinin “sözleşme konusunun belirli mal veya hakların oluşturması”, “alıcının taksitleri

ödemesinden önce satıcının mal veya hakkı alıcıya teslim etmesi, “satış bedelinin birden fazla vade ile satıcıya kısım kısım ödenmesinin kararlaştırılmış olması”, “ tarafların anlaşması” olmak üzere dört unsuru bulunur. TBK’ya göre taksitle satış sözleşmelerinin konusunu yalnızca taşınır mal ve haklar oluşturabilir. Her ne kadar uygulamada taksitle kat ve arsa satışları yapılmakta ise de bu satışlara TBK’nın taksitle satışa ilişkin hükümleri uygulanamaz. TKHK’nın taksitle satışın tanımını yaptığı 17. maddesinde “mal ve hizmet”ten söz edilmiş, taşınır veya taşınmaz ayrımı yapılmamıştır. Ancak 3/h düzenlemesinde ise: “*mal, alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mal*” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla konut ve tatil amaçlı taşınmaz malları konu eden taksitle satış sözleşmelerine TBK değil TKHK hükümleri uygulanacaktır.

Taksitle satış sözleşmeleri hem TKHK hem de TBK’da düzenlenmiş olduğundan, bu iki kanunun taksitle satış sözleşmeleri açısından uygulama alanlarının da tespit edilmesi gerekir. TKHK, TBK’dan sonra yürürlüğe giren özel nitelikli kanun olduğundan, TKHK kapsamındaki taksitle satışlara öncelikle uygulanır ancak TKHK’da düzenlenmemiş herhangi bir konu TBK’da düzenlenmişse o hususa ilişkin TBK hükümleri uygulanır. Bununla birlikte, her ne kadar borç ilişkileri yönünden TBK genel kanun sıfatı taşısa da taşınırların taksitle satışına ilişkin TKHK’a göre özel bir düzenleme getirdiği söylenebilir çünkü TBK sadece taksitle taşınır satışlarına ilişkin kısmı düzenlemişken, TKHK tüketicinin taraf olduğu taşınırların, hizmetin ve bazı taşınmazların taksitle satışını konu eden sözleşmelerin tamamını kapsamına almıştır. Dolayısıyla taşınırların taksitle satışa ilişkin düzenlemeler için TBK özel nitelikli ancak eski tarihli kanunken, TKHK genel nitelikli yeni kanun niteliğindedir. Özel kanun daha eski tarihli, genel kanun daha yeni tarihli ise uygulanacak kanunun belirlenmesi açısından sabit bir ilke mevcut olmayıp, sorun kanunların gerekçesi ve diğer yorum araçlarına başvurularda hâkim tarafından çözümlenmelidir. Görüşümüze göre somut olayın gerektirdiği şekilde tüketicinin yararına olan hükmün uygulanması, iki kanunun da amacı olan tüketicinin korunmasına hizmet etmek açısından doğru yöntem olacaktır.

Taksitle satış sözleşmelerini düzenleyen bu iki kanunun kişi bakımından uygulama alanına baktığımızda, TKHK'ya göre tüketicinin korunabilmesi için taraflardan biri tüketici ise diğer taraf satıcı veya sağlayıcı olmalıdır. TBK'da ise taksitle satış sözleşmeleri hükümlerinin uygulanabilmesi için satıcı açısından ayırt edici unsur belirtilmemiş, satıcının ticari veya mesleki saiklerle hareket etmesi şartı getirilmemiştir. Alıcı mesleki veya ticari amaçla hareket etmediği sürece, satıcı mesleki veya ticari amaçla hareket etmemiş olsa bile kurulan taksitle satış sözleşmesine TBK'nın taksitle satış sözleşmelerine ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

TBK md. 263 hükmüne göre: *“Taksitle satışa ilişkin hükümler, aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere de uygulanır. Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler halinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. Ödünç sözleşmesinde, taksitle satış sözleşmelerine konulması zorunlu olan hususların yer alması şarttır. Ancak, bunlardan peşin satış bedeli ile toplam satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ile ödünç verene ödenecek toplam ödünç miktarı gösterilir.”* Taksitle satışla aynı ekonomik amacın takip edilip edilmediğinin tespiti için bir tarafa kullanımın devri sözleşmesi aracılığı ile malın kullanım değeri kalmayana dek aralıksız kullanım hakkı verilip verilmediği ve devirden sonra mülkiyetin geçişi talep edilmeksizin karşı edimin taksitler halinde kısım kısım ödenmesi yükümlülüğünün mevcut olup olmadığına bakmak gerekir. Böylece kanun koyucu taksitle satış sözleşmeleri için getirilmiş emredici düzenlemelerin dolanılmasının önüne geçmiştir.

Hem TKHK hem de TBK taksitli satış sözleşmeleri için yazılı geçerlilik koşulu getirmiştir. Ayrıca TSSHY md 6 hükmünde taksitle satış sözleşmelerinde bulunması gereken zorunlu içerik on üç bent halinde düzenlenmiştir. Böylece tüketicilerin taksitle satın almanın etkisinde kalarak altından kalkamayacakları borçlar altına girmeden önce düşünceleri için olanak sağlanmak istenmiştir.

TBK md. 256 hükmü ile tüketicileri uzun süreli ödeme yüklerinden korumak için sözleşmenin süresi düzenlenmiştir. Alıcı en geç satış konusunun

teslim edildiği anda, peşin satış bedelinin en az onda birini peşin olarak ödeme yükümlülüğü altındadır. Geri kalan satış bedelini ise sözleşmenin kurulmasından itibaren üç yıl içinde ödemek zorundadır. TKHK'da taksitle satış sözleşmelerinin süresine ilişkin herhangi bir düzenleme yoktur. TKHK md. 83/I hükmüne göre, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacağı düzenlendiğinden, TBK'nın taksitle satış sözleşmesinin süresine ilişkin getirdiği bu düzenlemenin TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine de uygulanması gerekir. Görüşümüze göre, TBK'nın taksitle satış sözleşmesinin süresine ilişkin getirdiği bu düzenleme neticesinde üç yılı aşan taksitle satış sözleşmelerinin azami süreyi aşan kısmının geçersiz olması, bu geçersizliğin tüketici tarafından sonradan ileri sürülmesi halinde satıcı-sağlayıcı açısından hakkaniyete uygun olmayan sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle taksitle satış sözleşmelerinin süresine ilişkin hükmün yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

TBK'nın alıcıları korumak için getirdiği, TKHK'da buna ilişkin hüküm olmamasına rağmen TKHK md. 83/I hükmü gereği TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine de uygulanması gereken bir diğer düzenleme ise 254. maddedir. Bu düzenlemeye göre, ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlının yaptığı taksitle satış sözleşmesi, yasal temsilcinin yazılı rızası olmadan geçerli olmaz. Rızanın, en geç sözleşmenin kurulduğu anda verilmesi zorunludur.

Hem TKHK md. 20 ile hem TBK md. 258 ile taksitle satış sözleşmelerinde satış bedelinin kalan kısmının bir kerede ödenmesi hakkı düzenlenmiş, erken ödeme halinde satıcı-sağlayıcı tarafından satış bedelinden gerekli indirimin yapılması zorunluluğu getirilmiştir. TBK kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri için bu hakkın kullanılması taksit borcunun kambiyo senedine bağlanmamış olmasına bağlıdır. Böylece tüketicinin ekonomik olarak tüm satış bedelini bir defada ödeyecek imkâna kavuşması halinde erken ödeme yaparak borcundan kurtulması teşvik edilmesi hedeflenmiştir.

Hem TKHK md. 18 hükmü, hem TBK md. 255 hükmü tüketiciye sözleşmenin kurulmasından itibaren yedi gün içinde sözleşmenin kurulmasına yönelik irade beyanından cayma hakkı vermiştir. Cayma hakkı için kanun tarafından getirilmiş yedi günlük süre nispi emredici düzenleme niteliğinde olduğundan bu süre tarafların anlaşması ile uzatılması mümkün iken kısaltılamaz. Cayma beyanı yazılı olmalıdır.

TBK md. 256/III hükmüne göre, TBK md 256/1 hükmünde peşin satış bedelinin onda biri olarak düzenlenmiş olan asgari peşinat tutarını tamamen almadan satış konusunu alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde talep hakkını kaybeder. Bu hüküm de alıcıyı koruyucu hükümlerden biri olup, peşinatı ödeme gücü alıcının taksitle satış ile gireceği borcu ödeyecek ekonomik durumunun olup olmadığının göstergesi olarak kabul edilmiştir. Böylece alıcının altından kalkamayacağı bir borcun altına girmesi engellenmek istenmiştir. TBK md. 256/IV hükmüne göre peşinattan vazgeçilmesi karşılığında satış bedelinde arttırma yapılması hükümsüzdür. TBK peşinatın koruma fonksiyonunun kanun dolanılarak bertaraf edilmesini bu hükmü ile yasaklamıştır TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine TBK md. 256 hükmü uygulanmaz, çünkü TKHK malın teslimi veya hizmetin ifasını taksitle satış sözleşmeleri için belirleyici bir unsur olarak düzenlememiştir.

TBK md. 259'a göre: *“Satıcı, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi halinde sadece peşinatı isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.”* Buradaki peşinat sözleşmede kararlaştırılan peşinattır. TBK md. 260/II hükmüne göre: *“Satıcı, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi yüzünden satılanın devrinden önce sözleşmeden dönerse, alıcıdan sadece ödenmeyen peşinat üzerinden, sözleşmeden döndüğü tarihe kadar işleyecek yasal faiz ile sözleşmenin kurulmasından sonra, satılanın uğramış olduğu değer kaybı sebebiyle tazminat isteyebilir. Ceza koşulu kararlaştırılmışsa, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz.”* Bu hükümler ile TBK, taksitle satış sözleşmesinde, alıcının sözleşmede kararlaştırılmış olan peşinatı ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcıya peşinatı talep etme veya sözleşmeden dönme seçimlik hakları vermiştir. TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerinde, malın tesliminden veya hizmetin ifasından önce yapılan ödemeler de taksit niteliği taşır. Bu nedenle TBK md. 259/I ve 260/II hükümleri TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine uygulanmaz.

Tarafların, sözleşmede taksitlerin ödenmemesi halinde geri kalan tüm satış bedelinin muaccel olmak suretiyle ödenmesinin talep edilebileceğini kararlaştırmaları halinde “muacceliyet kaydı”nın varlığından söz edilir. Muacceliyet kaydı her iki kanunda da düzenlenmiş olup, sözleşmede bu hakkın saklı tutulmuş olması şartının yanında, TKHK md. 19 hükmüne göre satıcı-

sağlayıcının bu hakkı kullanabilmesi için, satıcı veya sağlayıcının bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin de kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması gerekir. TBK md. 259/II hükmüne göre, tüketici satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması koşullarının birlikte gerçekleşmiş olması gerekir. Bu hak kullanılmadan önce TKHK'ya göre tüketiciye en az otuz, TBK'ya göre alıcıya en az on beş günlük, süre tanınmalıdır.

TKHK tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının dönme hakkına ilişkin bir düzenleme içermemektedir. TKHK md. 83/I hükmünde, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanması gerektiği düzenlendiğinden, satıcının sözleşmeden dönmesine ilişkin şartların düzenlendiği TBK md. 259/II hükmü, TKHK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmeleri için de uygulanır. TBK md. 259/II hükmü ile muacceliyet şartı için getirilmiş şartlar, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının dönme hakkını kullanması için de getirilmiş, ortak düzenleme yapılmıştır. Satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle sözleşmeden dönme hakkını, satış konusunu alıcıya devrettikten sonra kullanırsa, her iki taraf aldığı geri vermekle yükümlü olur. Yani alıcı satış konusunu satıcıya geri vermekle, satıcı da aldığı peşinat ve taksitleri alıcıya geri vermekle yükümlü olacaktır. Ayrıca kanun, sözleşme zamanında ifa edilseydi elde edilecek olan miktarla sınırlı olmak üzere satıcıya, hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ve satılanın olağandışı kullanılması halinde değerinin azalması söz konusu ise tazminat talep etme hakkı da vermiştir.

TKHK'da, taksitle satış sözleşmelerinde tüketicilerin def'ilerine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. TBK md. 257/II hükmüne göre: *“Alacağın devredilmesi durumunda alıcının, satış bedeli alacağına ilişkin def'ileri sınırlanamaz ve ortadan kaldırılamaz.”* Bu düzenleme ile alıcının satış bedeli alacağını temlik etmesi durumunda sahip olduğu *“satış bedeli alacağına ilişkin”* def'i ve itirazlarından vazgeçmesini veya bu def'i ve itirazların taksitle satış sözleşmesi kurulmadan önce veya kurulduktan sonra sınırlandırılmasını

yasaklamaktadır. Bu hüküm, TKHK md. 83/I hükmü gereği TKHK kapsamında kalan taksitle satış sözleşmelerine de uygulanır.

TKHK md. 4/V hükmüne göre, tüketicinin yaptığı işlemler için kıymetli evrak niteliğinde yalnızca nama yazılı senet düzenlenebilir ve bu senetlerin her taksit için ayrı hazırlanması zorunludur. TKHK tüketicinin nama yazılı kıymetli evrak dışında kıymetli evrak düzenlemesine izin vermeyerek tüketicinin kıymetli evrakı devralana karşı temel işlemde doğan savunmaları ileri sürememesinin önüne geçmiştir.

TKHK md. 73/I hükmüne göre, *“Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir.”* TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri tüketici işlemi niteliğinde olduğu için, bu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklara bakmakla görevli mahkemeler tüketici mahkemeleridir. TBK kapsamında kalan taksitli satış sözleşmeleriyle ilgili uyuşmazlıklarda, alıcı ve satıcı tacirse ve sözleşme her iki tarafın da ticari işletmesi için kurulmuşsa asliye ticaret mahkemesi, diğer hallerde asliye hukuk mahkemesi görevlidir.

TBK'nın “Yetkili mahkeme ve tahkim” başlıklı 262. maddesi ile kanun koyucu, taksitle satış sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda alıcının ikametgâhındaki mahkemenin yetkisinden önceden feragat etmesini ve tahkim sözleşmesi yapılmasını yasaklamıştır. Bu şekilde tüketiciler satıcının yerleşim yerindeki mahkemede uyuşmazlıkların görülmesinin ve tahkimin kendi açılarından doğuracağı sakıncalardan korunmuştur.

VII. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- ACAR UMUT, A. (2020). Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu, Ankara, Seçkin Yayınevi
- AKINTÜRK, T., ATEŞ KARAMAN, D. (2012). **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6098 Borçlar Kanunu'na Uyarlanmış 19. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi
- ARAL, F. (2010). **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Ankara, Yetkin Yayınları
- ATASOY, Ö. A., TAŞKIN, M., ACAR, H. (2014). **Tüketiciyi Koruma Hukuku**, 6.Baskı, Eskişehir, Esogü Basımevi
- AYDEMİR, E., MEMİŞ, Y., RUHİ, A. C., GÜLEÇ UÇAKHAN, S., ÇİLEM, Baskı, DİNÇ, M. (2016). **Hukuk Davaları**, Cilt 4, Ankara, Seçkin Yayınevi
- BAYKAN, R. (2005). **Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri**, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları
- BAYSAL, B. (2019). **Sözleşmenin Uyarlanması**, 3. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık
- CEYLAN, E. (2010). **Türk, İsviçre ve Avrupa Birliği Hukukunda Kredi Kartı Kullanan Tüketicinin Hukuki Durumu**, İstanbul, Beta Yayınevi (Ceylan, Kredi Kartı)
- CEYLAN, E. (2015). **Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler**, İstanbul, Leges Yayınevi (Ceylan, Yeni TKHK)

- CEYLAN, E. (2012). **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu – Yenilikler ve Değişiklikler-**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları
- ÇABRİ, S. (2016). **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Ankara, Adalet Yayınevi
- DEMİR, R. (2017). **Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitli Satış Sözleşmeleri**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi
- DERYAL, Y. (2008). **Tüketici Hukuku Ders Kitabı**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları
- ENGİN ÖZTÜRK, B. (2015) **Tüketici Davranışları**, Bursa, Ekin Yayınevi
- EREN, F. (2017). **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları
- ERMAN, H. (2017). **Eşya Hukuku Dersleri**, İstanbul, Der Yayınları
- ESENER, T. (1985). **Eşya Hukuku**, Ankara, S Yayınları,
- ESENER, T., GÜNDOĞDU F. (2017). **Borçlar Hukuku I: Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerliliği (TBK m.1-48)**, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- FEYZİOĞLU, F. N. (1986). **Aile Hukuku**, Yeniden Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 3. B., İstanbul, Filiz Kitapevi
- GÜMÜŞ, M. A. (2019). **Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı**, 4. Baskı, İstanbul, Filiz Kitapevi
- HATİPOĞLU, G. (2019). **Tüketici Hukukunda Erken İfa**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık
- HELVACI, İ. (2011). **Gerekçeli- Karşılaştırmalı- İçtihatlı- Notlu Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık
- İNAL, T. (2005). **Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredi Sözleşmeleri İsviçre Hukuku- Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında**, 2. Baskı, İstanbul, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş.

- İNCEOĞLU, M (1998), **Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması**, İstanbul Beta Yayınları
- KARA, İ. (2012). **Tüketici Hukuku**, Ankara, Engin Yayınevi, Ağustos
- KARAHACIOĞLU, A. H. & PARLAR, A. (2014). **6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Ankara, Bilge Yayınevi
- KILIÇOĞLU, A. (2011). **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara, Turhan Kitapevi
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, N. & HATEMİ, H. & SEROZAN, R. & ARPACI, A. & KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, N. (2014). **Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme**, 1. Cilt, 5. Basıdan Tıpkı 6. Baskı, İstanbul, Filiz Kitapevi, (Borçlar Giriş)
- NOMER, H. (2008). **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş Genişletiliş 16. Baskı., İstanbul, Beta Yayınevi
- OĞUZMAN, M. K., BARLAS, N. (2008). **Medeni Hukuk**, 15. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- OĞUZMAN, M. K., ÖZ, T. (2013). **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I**, 11. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık (Oğuzman, ÖZ, Borçlar Genel 1)
- OĞUZMAN, M. K., ÖZ, T. (2013). **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II**, 10. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- OĞUZMAN, M. K., SELİÇİ, Ö., OKTAY ÖZDEMİR, S. (2015). **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi ((Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, Eşya Hukuku)
- OĞUZMAN, M. K., SELİÇİ, Ö., OKTAY ÖZDEMİR, S. (2016). **Kişiler Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi (Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, Kişiler Hukuku)
- OZANOĞLU, H. (1999). **Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi**, Ankara, Sözkese Matbaacılık
- ÖCAL AKİPEK, Ş., ÖZER, E. (2018). **İçtihatlı-Notlu-Atıflı Türk Borçlar Kanunu**, İstanbul, Aristo Yayınevi (Öcal, Özer, TBK)

- ÖCAL AKİPEK, Ş., ÖZER, E. (2019). **İçtihatlı-Notlu-Atıflı Türk Medeni Kanunu**, İstanbul, Aristo Yayınevi
- ÖKSÜZ, A. G. (2016). **Taksitle Satış Sözleşmesi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- ÖZ, M. T. (2011). **Yeni Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- ÖZEL, Ç. (2019). **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- ÖZTAN, B. (2013). **Medeni Hukuk'un Temel Kavramları**, Ankara, Turhan Kitabevi
- ÖZTAN, F. (2017). **Kıymetli Evrak Hukuku**, 21. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi
- PEKCANİTEZ, H., ÖZEKES M., AKKAN M., TAŞ KORKMAZ, H. (2017). **Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku**, Cilt I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık (Pekcanitez v.d., Pekcanitez Usul I)
- PEKCANİTEZ, H., ÖZEKES M., AKKAN M., TAŞ KORKMAZ, H. (2017). **Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku**, Cilt II, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık
- PEKCANİTEZ, H., TAŞ KORKMAZ, H., MERİÇ, N. (2019). **Gerekçeli HMK Hukuk Muhakemeleri Kanunu**, 10. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayınları
- PULAŞLI, H. (2017). **Kıymetli Evrak Hususunun Esasları**, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi
- PULAŞLI, H. (2017). **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Ankara, Adalet Yayınevi
- REMZİ, M., AYDIN, S. (2019). **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Adalet Yayınevi
- SEROZAN, R. (2011). (2011). **Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık (Serozan, Kişiler Hukuku)
- SEROZAN, R. (2011). **Medeni Hukuk; Genel Bölüm, Kişiler Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık

- SÜPHANDAĞ, Y. (2013), **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara, Bilge Yayınevi
- TEKİNAY, S. S. (1994). **Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar (Eşya Hukuku II/3)**, İstanbul, Filiz Kitabevi
- TEKİNAY, S. S., AKMAN, S., BURCUOĞLU, H., ALTOP, A. (1989). **Tekinay Eşya Hukuku, Cilt 1**, Yeniden İncelenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi (Tekinay v.d., Tekinay, Eşya)
- TEKİNAY, S. S., AKMAN, S., BURCUOĞLU, H., ALTOP, A. (1993). **Tekinay Borçlar Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi (Tekinay v.d., Tekinay Borçlar)
- TUTUMLU, M. A. (2006). **Tüketici Mahkemelerinin Görev ve Yetki Sınırları**, Ankara, Seçkin Yayınları
- ÜNLÜTEPE, M. (2013). **Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi**, İstanbul, Legal Kitabevi
- YAVUZ, C. (2014), **Türk Borçlar Kanunu Özel Hükümler**, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık
- YAVUZ, C., ERLÜLE, F., SAĞLAM, İ. (2014). **Türk Medeni Hukuku ve Türk Borçlar Hukuku Mevzuatı**, Yenilenmiş 12. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık
- YAVUZ, N. (2015). **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Ankara, Adalet Yayınevi (N. Yavuz, TBK Şerhi)
- YAVUZ, N. (2018), **Borçlar Hukuku El Kitabı**, Ankara, Adalet Yayınevi (N.Yavuz, El Kitabı)
- YILMAZ A. (2015). **Tüketici Hukuku**, 5. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım
- ZEVKLİLER, A., GÖKYAYLA, E. (2019). **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 19. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi (Zevkliler, Gökyayla, Borçlar Hukuku)
- ZEVKLİLER, A., ÖZEL, Ç. (2016). **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınevi (Zevkliler, Özel, Tüketicinin Korunması)
- ZEYTİN ÇAĞRI, G. (ED.) (2020), **Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık

TEZLER

- ACAR, H. (1996). “Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicilerin Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Kırıkkale
- SAGLAM, İ. (2018). “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- SENA A. (2019). “Tüketici Hukuku Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalı

MAKALELER

- ACAR, H. (2013). “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu İle 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.2, s. 825-843
- AKÇAAL, M. (2014). “Borçlar Kanunu’na Göre Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 26, S. 110, s. 57-108
- AKÇAAL, M., UYUMAZ A. (2013). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme, **İstanbul Barosu Dergisi**, C.4, S.2, s. 241-176
- AKINCI, B. (2017), “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu İle Taksitle Satış Hükümlerinde Yapılan Değişiklikler ve Getirilen Yenilikler”, **Konya Barosu Dergisi**, C.1, S.2, s. 89-124
- AKİPEK ÖCAL, Ş. (2014). “Tüketici Kredisi ve Kredi Kartları Bakımından Tüketicinin Korunması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.9, S. 99, s. 57-65,
- ALASLAN, F. (2016). “Medeni Hukuk’da Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.2, s. 413-434

- ALTAŞ, H. (2001) “Munzam Zararda İspat Sorunu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.50, S.1, s. 121-129
- ALTAŞ, S. (2010), “Tüketici İşlemine Konu Senetlerin Ciro İle Devri Mümkün Müdür?”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 5, S. 49, s. 63-71
- ALTINER YOLCU, F. Z. (2018). “Tüketicinin Korunması Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Bu Gelişimin Türk Hukukuna Yansıması”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, S. 2, C. 24, s. 1111-1124
- ALTUNKAYA, M. (2008). “Taksitle Satımda Alıcının Temerrüdü Halinde Satıcının Seçimlik Hakları”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2008/ 2, s. 333-360,
- ANIK, G. (2005). “Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.18, S.59, s. 214-235,
- ARSEBÜK, E. (1954). “Alacağın Temliki ve Borcun Nakli”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1-2, s. 4-14
- ASLAN, İ. Y. (1997) “Taksitli Satışlarda Tüketicinin Korunması”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.19, S.1, s. 143-151
- AYDIN, İ. (2018) “Mücbir Sebeplerden Dolayı Paket Tur Sözleşmelerinde Tüketicinin Talep Hakları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 146, s. 70-78
- BAHTİYAR, M. (2016). “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Kıymetli Evrakla İlişkin Düzenlemeleri”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.12, S.2, S.46-61
- BAHTİYAR, M. BİÇER, L. (2016). “Adli İş/ Ticari İş/ Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.22, S.3, s. 395-436
- BATTAL, A. (1998). “Kıymetli Evrakla Borç Altına Giren Tüketicinin Korunması”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.19, S. 3, s. 95-112

- BAYRAM, A. E. (2015). “Güncel Gelişmeler Işığında Elektronik Sözleşmelerin Kurulması”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, c. 28, S. 119, s. 331-366
- BAYSAL, B. (2017). “Cayma Hakkının Sözleşme Hukukundaki Yeri”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, İÜHFM C. 75, S. 1, s. 273-292
- BELLİCAN, C. (2017) “6502 Sayılı Kanun Kapsamında Bilgilendirilme Yükümlülüğünün Değerlendirilmesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S.2-1, s. 305-340
- BOZKURT YAŞAR, S. (2006). “Türk Hukukunda Şekil Kavramı ve Şekil Eksikliği Sebebi İle Hükümsüzlüğün TMK md. 2/F.sı Gereğince Sınırlanması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.1, S.4, Aralık, 2006, s. 31-44
- CANBOLAT F. Topuz S. (2008) “Kefalet ile Garanti Ayırımının Önemi ve Ayırmda Kullanılacak Kıstaslar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 21, S. 78, s. 53-76
- CEYLAN, E. (2004). “4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un Getirdiği Yeni Düzenlemeler”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.2, s. 267-295
- CEYLAN, E. (2015). “Kredi Kartlarıyla İlgili 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Yenilikler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 27, S. 117, s. 238-284 (Ceylan, “Kredi Kartları”)
- CEYLAN, E. (2015). “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Önemli Yenilikler ve Değişiklikler”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 89, S. 2, s. 76-178 (Ceylan, “TKHK Getirdiği Yenilikler”)
- CEYLAN, E. (2020). “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu Kapsamına Giren Tüketici Sözleşmeleriyle İlgili Değerlendirmeler”, **Legal Hukuk Dergisi**, C.18, S. 210, s. 2489-2529
- CEYLAN, E. (2003). “Türk ve İsviçre Hukuklarındaki Karşılaştırmalı Tuzak Reklamlar”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi**, C.2, S.2, s.193-215

- CEYLAN, E. (2007). “Tekelleşmenin Rekabet Düzenine Etkisi ve Hukuku Durumu”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2007/2, s. 345-372
- ÇAKIR, A. C. (2014). “Müteselsil Kefaletin Hükümleri ve Sonuçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 9, S. 96, s. 14-24
- ÇEKER, M. (1992). “Özel Hukuk Açısından Kredi Kartı Uygulaması”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C. 16, S. 3, s. 107-131
- ÇINARLI, S. (2017). “Taşınmaz Satış Sözleşmesinde Menfi Zararın Hesaplanması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.12, S.127, s. 28
- DAL, N. E. (2017). “Tüketim Toplumu Ve Tüketim Toplumuna Yöneltilen Eleştiriler Üzerine Bir Tartışma”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.9, S.19, s. 1-21
- DEMİR, R. (2016). “Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tek Taraflı Bağlamazlık”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S. 2, s. 111-139
- DİNAR, C. (2015). “Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi”, **Yeditepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.2015/2. , s. 87-126
- DİNÇ, S. (2018). “Yargıtay Kararları Işığında Tacir Olmanın Hüküm ve Sonuçları Hususunda 6102 Sayılı TTK’nın Getirdiği Düzenlemeler”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 137, s. 51-65
- DOĞAN, V. (1996). “Tüketici Akitlerine Uygulanacak Hukukun Tespiti”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan) s. 153-179)
- DOĞU, H. M. (2018). “Ardı Ardına Teslimli Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan ve Zapttan Sorumluluğu”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 26, S.2, s. 503-532
- DÖNER, K. (2017). “Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olduğu Uyuşmazlıklar”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 22, S. 36, s. 137-173

- GÜMÜŞ, M. A. (2011). “Alacağın Temliki Sözleşmesinin Şekli”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.2, s. 9-34
- GÜMÜŞ, M. A. (2020). “Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’a Göre Bileşik Faiz Yasağı”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1-3, s. 3885-3898
- GÜVEN, K. (2016). “Eksik Borçlar, Temel Özellikleri İle Hüküm ve Sonuçlarına İlişkin Bir İnceleme”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.2, S.2
- HACİBEKİROĞLU, E. (2013). “6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanunu’na Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S.1, Nisan 2013, s. 73-113
- HAVUTÇU, A. (2014). “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanun’un Kapsamı”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C 9, S. 99, s. 8-19
- KILIÇARSLAN, S. K. (2015). “Tüketici Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.5, S.2, s. 183–222
- KILIÇOĞLU, A. (1981). “Taşınmaz Satımında Şekil ve Hakkın Kötüye Kullanılması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 38, S.1
- KURT, L. M. (2011). “TKHK Açından Kapıdan Sözleşmelerde Tüketiciyi Koruyan Geri alma Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 69, 2011/2, s. 44-68
- OZANOĞLU, H. S. (2001). “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Maddi Anlamla Uygulama Alanı)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 50, S. 1
- ÖZDEMİR, H. (2004). “Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 53, S. 3, 61-90

- ÖZEL, Ç., TOPCAN, U. (2014). “Tüketicinin Korunması Açısından Mevzuatta Getirilen Son Değişiklikler Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmeleri”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.9, S. 99, s. 47-56,
- ÖZEN, N. B. (2016). “Taksitle Satış Sözleşmesinin Türk Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında İncelenmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 90, S. 6, s. 153-165
- PEHLİVANLI, A. İ. (2019). “Tüketici Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemesi”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 1, s. 145-190
- SİRMEN, L. (2015). “Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Genel Olarak Değerlendirilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.9, S. 99, s. 156-162
- TAŞDELEN, N. (2017). “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu’na Göre Tüketici Sıfatı”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 2, s.705-719
- TEKELİOĞLU, N. (2018). “Mülkiyeti Saklı Tutma Kaydıyla Satış Sözleşmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 137, s. 92-101
- TURAN, G. (2008). “Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 21, s. 77, s. 87-119
- TUTUMLU, M. A. (2016). “Tüketici Davalarında Tüketici Kavramı”, **Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1., S.1, s. 179-198
- ULGA, E. (2015). “Finansal Kiralama Sözleşmelerinde Tarafların Borçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.10, S. 109
- ÜNLÜTEPE, M. (2014). “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2014, S.2, s. 291-358 (Ünlütepe, Tüketici)
- ÜNLÜTEPE, M. (2018). “Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler”, **Marmara Üniversitesi**

Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 24, S 1, ISSN
2146-0590, s. 296-335

ONLİNE KAYNAKLAR

URL-1 YILMAZ, Canan (Editör), “6098 Sayılı TBK Uyarınca Taksitle Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’ a Armağan, 3-4 Haziran 2011, S. 449-477,

www.jurix.com

www.kazanci.com

ÖZGEÇMİŞ

Avukat-Arabilucu Burcu KANDEMİR

Doğum Tarihi/Yeri :24.07.1987 SAMSUN

Eğitim Durumu :

2017 - 2020 İstanbul Aydın Üniversitesi Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans

2005 - 2009 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Lisans Eğitimi

2001- 2005 Samsun Tülay Başaran Anadolu Lisesi

Yabancı Dil : İngilizce

Deneyimler :

2014 - Halen Kandemir Hukuk Bürosu

2012-2014 Erdil – Gümüş Hukuk Bürosu- Avukat

Sertifikalar :

Ec Language School Of Brighton UK (2009-2010)

İstanbul Barosu CMK Uygulama Merkezi Meslek İçi Eğitim Katılım Sertifikası
(2015)

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi Eğitim Semineri Katılım Sertifikası
(2015)

İstanbul Barosu Hukuk İngilizcesi ve Terminolojisi Dersleri Katılım Belgesi
(2015)

Prof. Dr. Turhan Esener 2.İş Hukuku Uluslararası Kongresi Katılım Belgesi
(2015)

AHD Yargıtay Uygulamaları Işığında İş Hukuku Bilirkişiliği Katılım Sertifikası
(2015)

Ocak 2017 Arabuluculuk Eğitimi

